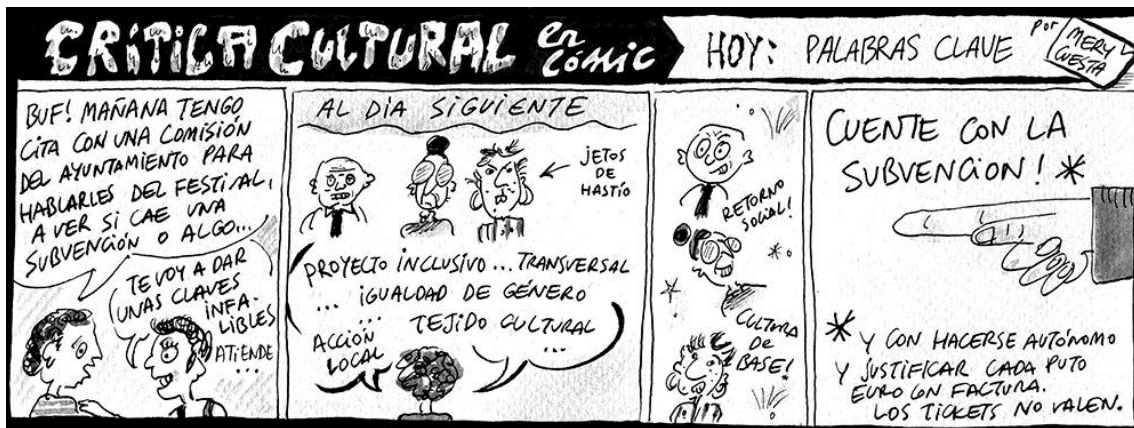

ESPAIS AL MARGE

Una aproximació a diferents equipaments
culturals gironins

Ariadna Rodríguez Miró
Tutor: Paulo Duarte
Treball final de grau
Facultat de Lletres, Universitat de Girona
Juny 2018

Mery Cuesta. *Palabras clave*. (2017)

Una il·lustració de les històries mensuals per a la revista *Mongolia*.
De la sèrie *Crítica cultural en còmic*.

Agraïments

Voldria agrair aquest treball, en primer lloc, al meu tutor Paulo Duarte, per la seva disponibilitat i paciència, alhora que pels seus bons consells i la gran orientació, ja que sense la seva ajuda, hagués estat impossible configurar aquest treball.

En segon lloc, als artistes, comissaris i teòrics Pierre d.la, Rita Andreu, Laura Cornejo, Víctor Masferrer i Olga Taravilla per les entrevistes dutes a terme, per la seva paciència, la seva proximitat, i les ganes d'ensenyar-me, no només allò respectiu als equipaments analitzats, sinó també per la seva intervenció en la meua manera de percebre les coses i com a conseqüència, tot un seguit de material que ha passat a formar part d'aquest treball.

És realment un plaer trobar professionals – sigui de l'àmbit que sigui – tant pròxims i atents, amb mil i una coses per ensenyar-nos i amb mil i una cosa per ajudar-nos a descobrir.

Índex

1. Introducció	1
1.1 Motivació	1
1.2 Hipòtesi i objectius	2
1.3 Metodologia	3
2. Estar “al marge”	5
3. Casos d’estudi:	11
3.1 Al marge oblidat de la ciutat: La Volta	11
3.2 Al marge de l’espai tradicional: El 3er Esquerra	23
3.3 Al marge físic: Les Bernardes	40
3.4 Al Marge del carrer: L’(A)parador 22	56
4. Conclusions	68
5. Bibliografia	74
6. Annexos	77
6.1 Conversa/entrevista amb Víctor Masferrer	77
6.2 Conversa/entrevista amb Rita Andreu	80
6.3 Conversa/entrevista amb Laura cornejo	83
6.4 Conversa/entrevista amb pierre d.la	88
6.5 Petita biografia d’artistes	92

Introducció

1.1 Motivació

En els últims deus anys, a la ciutat de Girona hi ha hagut un creixement important d'una sèrie d'equipaments culturals singulars que encara avui, s'escapen de la nostra pura definició. Així doncs, aquest treball neix, no només sota la intenció d'intentar definir-los, sinó també amb la voluntat de donar importància a tots aquests espais, que d'alguna manera o altre estan contribuint avui, en el creixement cultural de la ciutat.

A través d'un interès personal per aquets tipus de llocs, per mi sovint freqüentats en els últims anys de carrera, floreix la idea d'intentar entendre el perquè de la necessitat de construir uns nous equipaments que revitalitzin el panorama artístic de Girona, i alhora descobrir, la filosofia i les raons sota les quals aquests s'inscriuen per arribar a materialitzar totes i cada una de les seves propostes.

D'entre els exemples possibles a tenir en consideració, en aquí s'ha decidit, per motius propis, a analitzar només quatre d'aquestes equipaments, per tal de poder fer un recorregut mitjanament ampli de cadascun d'ells. Deixant de banda, com a conseqüència, altres institucions artístiques com El Centre d'Art Contemporani El Bòlit, El Museu d'Art de Girona, La Casa de Cultura, La Mercè, entre d'altres. Amb la finalitat de centrar-nos en tots aquells llocs, que sempre encarats a les pràctiques contemporànies, tenen un caire més alternatiu i independent, ja que sovint treballen més enllà dels paràmetres institucionals.

D'aquesta manera, posant l'accent en aquelles propostes que d'alguna manera o altre tenen una certa condició d'alternativitat o de trobar-se "al marge", aquest treball ha decidit analitzar com a cas d'estudi, els espais: L'(A)parador 22, l'espai 3erEsquerra, el projecte La Volta i la Casa de Cultura del Gironès, anomenada Les Bernardes.

Aquests diferents equipaments, articulats a través de quatre capítols, seran desplegats en aquest estudi, entorn les seves propostes culturals, per tal de fer un anàlisi més de caire conceptual, analitzant el contingut i el tipus de discurs que s'articula a nivell artístic. Això, fet expressament, té la voluntat de voler escapar d'un discurs que podria caure en l'error tècnic de parlar exclusivament de la seva forma i la seva gestió.

Així doncs, el treball té la voluntat d'acostar-se a la definició més pura d'aquets equipaments, a través de diferents models i diferents metodologies que ens permetin entendre l'essència des de la qual, aquests articulen la seva raó de ser i d'estar.

Tot això, sempre encarat a la ciutat de Girona, com a fet important i que en cap cas ha de quedar confús, vol acabar desxifrant el perquè d'aquesta necessitat comú d'apostar per unes programacions molt més arriscades i diferents de les que ofereix l'establiment oficial d'art contemporani gironí. Alhora que vol deixar endevinar, quin és aquest toc artístic i tant personal que cada equipament a la seva manera, afegeix a la capital.

D'altra banda també, i de manera molt sincera, crec que aquest treball em motiva justament pel fet de que penso que em pot ajudar a ampliar, com a historiadora, el coneixement sobre les diferents pràctiques artístiques que avui, al costat de casa nostre, estan succeint.

1.2 Hipòtesi i objectius

Així doncs, tractant de delimitar amb rigor el meu objecte d'estudi, vull marcar com objectiu principal, detectar els nous discursos que articulen tots aquests espais allunyats dels circuits artístics més tradicionals, exaltant per contra, una alteritat artística, que d'una manera o d'altre gira al voltant de la condició de "estar al marge".

És d'aquesta manera, a partir d'aquest plantejament, des del qual m'interessa analitzar; Com hi estan? Què hi fan? Com ho fan? I el perquè.

Així doncs, el què pretenc, més enllà de voler posar-los en valor, és examinar detingudament el com s'articulen aquestes equipaments, quina és la seva funció social, alhora que també la cultural. Analitzar què s'ha exposat, com s'ha exposat, des d'on s'ha volgut actuar i quin és el paper que aquests han volgut jugar entorn l'art i la ciutadania.

Durant la carrera he freqüentat molts centres d'art i equipaments culturals i és precisament per això, que en aquí m'ha semblat molt interessant analitzar aquets nous espais gironins, justament pel fet de que tot allò que hi passa, allò que proposen, i el com treballen, em sembla apassionant a nivell individual, però també a nivell cultural.

Però contra del què penso però, la majoria d'aquestes equipaments es troben poc freqüentats, o sense que gairebé ningú, els hagi posat en valor abans. Així doncs, aquest treball ha volgut afrontar la meva sospita, de que si són o no aquets espais els que avui apunten cap a una contemporaneïtat artística gironina, desplegant propostes arriscades i uns programes diversos que no fan altre cosa que aportar diferents mirades entorn l'art i la seva manera d'esdevenir.

És d'aquesta manera, més enllà d'analitzar tot allò que hi fan, que el que vull acabar determinant – a través de l'anàlisi de cada un – és allò en el que han acabat contribuint

de manera individual però també conjunta per a la ciutadania de Girona. Intentant exemplificar així, si és que potser avui, tots aquests equipaments estan complint un paper cultural que es troba absent a la capital.

Al mateix temps que també m'interessa veure les diferents visions que aquests aborden, per descobrir si tots aquests espais, són compatibles entre ells, o bé excloents. És per això, que en cada cas d'estudi s'intentarà emfatitzar allò que els fa destacar entorn els altres, per poder utilitzar-ho com a fil conductor que permeti anar desgranant a poc a poc, totes aquestes necessitats a les quals responen.

La finalitat de dur a terme aquests estudi, com un altre dels objectius importants, és exercir com a historiadora de l'art en un context que avui, em queda proper i alhora llunyà. Justament pel fet de que les obres estan allà – en el lloc on sigui –, i que és a nosaltres, com a historiadors, que ens toca emfatitzar-les i analitzar-les.

1.3 Metodologia

A través de l'anàlisi d'aquests quatre equipaments, el treball es divideix en conseqüència, en quatre apartats diferenciats, que volen interrelacionar-se en les conclusions per tal de visualitzar així, unes mancances culturals i comuns en la ciutat de Girona.

Com hem dit, tots aquestes llocs, tenen una certa condició d'alternativitat, d' "estar al marge" i és precisament aquesta condició la que normalment ens indueix a pensar immediatament en "una altra opció", en una "opció diferent". Ara bé, la pregunta essencial, al voltant de la qual s'articula l'afer del treball és; Quina és aquesta altre opció? Perquè s'està oferint una alternativa a l'opció central? I en què consisteix? Què aporten aquests equipaments que no aporten els tradicionals?

És a partir d'aquestes qüestions, i alhora la difícil definició d'un marc teòric en el que enquadrar tots i cada un d'aquests equipaments, el motiu pel qual, aquest treball adoptarà una idea pròpia de "estar al marge" que tot i acostar-se a les definicions comuns de marginal, alternatiu o independent, no vol caure en l'error unidireccional d'emmarcar-se a la cosa única – ja sigui aquesta física, burocràtica o conceptual –. Adoptant per tant, una forma més aviat híbrida i volàtil al voltant de tots aquests plantejaments, que d'alguna manera o altre, semblen girar al voltant de la crítica institucional i el seu tancat i centrat circuit artístic.

Serà precisament per la falta de literatura entorn tots aquests equipaments gironins, d'on sortirà la singular metodologia del meu estudi, alhora que també n'exemplificarà

la seva dificultat. *Espais al marge* es desenvoluparà a través d'un aturat treball de camp que consistirà en realitzar entrevistes als responsables dels diferents espais, pierre d.la, Laura Cornejo, Victor Masferrer i Rita Andreu. Alhora que també, una recerca profunda d'analitzar, consultar, explorar tot allò que s'ha escrit/dit sobre aquests nous equipaments.

Essent precisament en aquí, on rau l'originalitat de la proposta, una iniciativa que no només vol posar en valor aquets nous espais, sinó també un altre tipus d'investigació que no només serveix per ampliar els coneixements assumits durant els anys de carrera, sinó també, per entrar en contacte amb el món artístic més local i real de la nostra ciutat.

L'estudi dels diferents equipaments, desplegats sota uns títols que volen aproximar-se a una simbologia poètica, són fruit de la reflexió, la síntesi de les entrevistes, i una lectura pausada de tot allò que d'alguna manera o altre s'aproxima a aquesta cultura emergent de la ciutat gironina. I que de manera inaudita, es capbussa cap a la recerca de nous llenguatges artístics, noves propostes culturals i per tant també, un munt de nous artistes i pensadors. És precisament per això, que en aquí s'ha cregut convenient afegir com a últim punt de l'annex, una petita biografia de tots els artistes mencionats al llarg del treball, fent èmfasi a les seves propostes, justament amb l'esperança que tots els lectors d'*Espais al marge* puguin acabar descobrint algú interessant que fins aleshores, desconeixien.

Estar “al marge”

Al costat de la coneguda cultura institucional i la consegüent cultura mercantilitzada, co-existeixen iniciatives culturals que despleguen noves maneres d’esdevenir i que «professen d’una forta vocació pública»¹. Aquests espais denominats sovint “alternatius” “independents” o “al marge” han proliferat avui, a nivell global, i ho han fet adoptant noves estratègies – en molts casos vertiginoses – per modificar el circuit artístic tradicional.

Aquests espais, sorgits usualment de manera orgànica, re-plantegen els mites constituents en el camp de l’espai artístic per donar cabuda a altres models que s’aparten de la perspectiva convencional i que són «essencials pel desenvolupament de visions plurals, interculturals, trans-disciplinars i descentralitzades»².

Tots ells, sorgits de la necessitat imperant d’articular nous espais que puguin donar continuïtat al treball de molts artistes emergents, parteixen de plantejaments globals per actuar en molts casos, de manera local. Al mateix temps, també, evidencien una centralització preponderant en el circuit de l’art i la seva consegüent homogeneïtzació. Aquests es re-inventen i es re-dissenyen justament per poder potenciar allò que és necessari en el context a on es troben, alhora que reconeixen la capacitat de transformació i de reivindicació que despleguen, al no deixar-se interceptar pels estereotips i tendències que impregna la institució.

Aquestes iniciatives representen la resposta al model actual, per aconseguir trencar concepcions pre-establertes i així generar una interacció – sovint – comunitària, d’anàlisi, d’investigació i reflexió per arribar a expandir l’horitzó cap a diferents contextos, dotats de nous sentits i simbolismes enriquidors.

Tots aquets espais independents, alternatius o “al marge” són – en una línia general – llocs creats per gent immersa dins del món artístic – gestors, comissaris, artistes, teòrics, etc – que generen una contracultura promovent propostes allunyades a les que ofereix l’establiment “oficial” de l’art. Aquests aconseguixen despullar, de manera comuna, una sèrie de necessitats bàsiques que queden obsoletes a nivell institucional proposant noves maneres d’intervenir i representar.

¹ Red Transibérica (2013) *Espacios culturales independientes*. Recuperat de: <http://www.transiberica.org/manifiesto> [última consulta 2 d’abril 2018]

² Red Transibérica (2013) *Espacios culturales independientes*. Recuperat de: <http://www.transiberica.org/manifiesto> [última consulta 2 d’abril 2018]

«Aquestes iniciatives, són l'expressió més pròpia d'una societat artísticament activa, i és precisament per això, que la seva proximitat amb la realitat es realitza des d'un enfocament politicosocial amb principis com els de l'autogestió, la independència, la transparència i el compromís»³. Aquests espais han buscat un augment de la participació pública, tant en la seva gestió i l'organització com també, en la programació, per aconseguir d'oferir uns projectes oberts i dinàmics capaços de aplegar, connectar i promoure – de manera eficaç – les manifestacions culturals o actuals, del seu entorn. Això que és essencial, és necessari justament pel fet de que avui;

El arte se despliega independientemente de las jerarquías impuestas por las Bellas Artes y ahí es donde estriba la dificultad del momento que estamos atravesando. El arte, al fin y al cabo no se reduce a la materialidad de los objetos, sino que se puede medir a través de sus múltiples efectos en la vida cotidiana de los ciudadanos.⁴

És precisament per això, que el museu i l'art contemporani semblen viure – des de fa temps – en constant contradicció, ja que moltes institucions culturals semblen estar estancades enmig de paradigmes moderns⁵ que les impossibiliten sortir de l'aïllament en què són concebudes, per arribar a connectar amb la realitat social que les empara.

Les experiències artístiques en l'actualitat, semblen fer al museu molt vulnerable a certa classe de crítica social. És en els anys setanta quan Danto ja identifica que hi havia tot tipus de raons – la major part polítiques –, perquè els teòrics de l'art pensessin en la mort del museu; «las multitudes están sedientas de arte. Sin embargo, el arte del que están sedientas no es algo que el museo pueda darles. Lo que buscan es un *arte propio*»⁶, afirmava.

³ Red Transibérica. (2013) *Manifiesto por los espacios culturales independientes* Recuperat de: <http://www.transiberica.org/manifiesto-espacios-culturales-independientes> [última consulta 2 d'abril de 2018]

⁴ Eraso, Santi. (2003). Nuevos espacios para el arte. La refundación de Arteleku. En Sánchez, José (ed.), *Situaciones: un proyecto multidisciplinar en Cuenca 1999-2002* (2a ed., p. 137-144) Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. p. 140.

⁵El primer paradigma és l'idealisme estètic que acaba amb formulacions com les del cub blanc als anys 20. Segons aquest, els objectes artístics tenen un valor transcendent i un poder d'intervenció privilegiat sobre la realitat, desvinculat de l'artista, del comissari o del públic. El museu apareix doncs com un espai neutre, un cub blanc que simplement possibilita la trobada epifànica entre el públic i l'objecte artístic. El segon paradigma, neix passats els anys 50 a partir de la sociologia crítica de pensadors com Pierre Bourdieu o Michel Foucault. Es produeix un gir copernicà en el que l'objecte artístic ja no té valor per si mateix, sinó que són els mediadors de l'art – comissaris, directors de museu o els mateixos artistes – els que decideixen si allò és art o no ho és, contextual i contingentment. Floreta, Xavier. (2016) *Aula oberta d'Oriol Fontdevila*. Vid. <http://aulaobertaihbcceb.org/aula-oberta-5-oriol-fontdevila/> [última consulta 18 d'abril de 2018]

Tot i que aquesta afirmació, ens queda avui lluny, segueix essent precisament per això, que sembla tant necessari, tal i com diu Santi Eraso; «configurar espacios donde la cultura y el arte puedan proponer discursos diferenciados que posibiliten la multiplicación de formas de pensamiento libre y autónomas»⁷.

Fins fa molt poc temps, els artistes disposaven de vies molt limitades per exhibir la seva obra, per posar-la en circulació o per confrontar-la amb la mirada del públic. Però avui, l'art circula per múltiples vies, i és precisament aquesta diversitat del circuit, la que n'assegura la seva pluralitat.

És en aquest joc “entre espais” on es gesta un altre tipus de producció, que només pot fomentar la diferència d'opinions, i amb ella, la pròpia creació artística. Aquets llocs, tendeixen a fomentar, altres discursos, altres presències i altres maneres artístiques que no es troben localitzades en l'elit cultural. El desplaçament del centre i de tot allò que el conforma, evidencia l'existència d'una altra manera d'esdevenir, que s'aparta d'un únic model, i que per contra en sub-proposa altres d'alternatius.

Ara bé, què vol dir “ser alternatius”, ser “independents”, o estar “al marge”? Segons Luis Marzo, la institucionalització de l'art, aquella que va ser «efectuada por las administraciones, surgidas de la transición y la globalización de la mediación cultural como forma rápida de inserción geopolítica»⁸, és allò que realment va afegir complexitat, «a la hora de definir conceptos como «alternativo», al tiempo que alimentaron sospechas sobre su verdadero carácter contra-hegemónico »⁹.

Ello se debe a una extendida sospecha entre la periferia cultural de que lo hegemónico en la Institución Arte pasa por tres ejes centrales: la autoría, la plusvalía y la estetización. El cuestionamiento de estos pivotes ha marcado las tradicionales definiciones de lo alternativo, que, a su vez, proceden de algunas de las problematizaciones más enérgicas del discurso moderno y de vanguardia: la muerte del autor, explorada por autores ya clásicos como Michel Foucault o Roland Barthes, o desde una perspectiva ácrata por Agustín García Calvo; el rechazo paralelo a la

⁶ Danto, Arthur. (1999). *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el line de la historia*. Barcelona: Paidós Ibérica, S.A. p.205

⁷ Eraso, Santi. (2003). Nuevos espacios para el arte. La refundación de Arteleku. En A. SÁNCHEZ, José (ed.), *Situaciones: un proyecto multidisciplinar en Cuenca 1999-2002* (2a ed., p. 137-144) Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. p.142

⁸ Marzo, Jorge. (2015) *Realidades colectivas en el arte español de la década de 19801:Introducing modal aesthetics* (Manuales Arte Cátedra). Recuperat de: <http://www.soymenos.net/Realidades%20colectivas%20en%20el%20arte%20espanol%20de%20los%2080> [última consulta 2 de maig 2018] p.4

⁹ Marzo, J. Op.cit, p.4

etiquetación profesional, estilística o disciplinar, que congela matices, hibridaciones y fugas; los principios de mediación que confieren al producto artístico la cualidad de fetiche, de singularidad y de exclusividad, un tema ampliamente expuesto por las diferentes escuelas marxistas, desde los principios analizados por Walter Benjamin o la Escuela de Frankfurt; o la superación de los espacios de mediación codificados artísticamente —museos y galerías— que obligan a que los productos culturales sean percibidos únicamente en clave estética.¹⁰

En aquest sentit, “el marge” funciona tal i com diu De Gracia, com una «des-marcación táctica»¹¹ que qüestiona un tipus de concepció, i que permet alhora, mantenir així «(...) la vigencia de un discurso confrontacional y liberador»¹².

Aquestes espais, inventats en els anys setanta com un acte de resistència, activaven aleshores una consciència entorn la centralitat i el seu discurs de tendència homogeneïtzadora, que aflorava uns patrons culturals construïts sobre bases eurocèntriques que anul·laven per complet, la via de la diferència cultural. Aquesta centralitat qüestionada, i d'acord amb alguns teòrics com Gerardo Mosquera¹³, deien que amb la globalització – com a premissa generadora d'una cultura homogènia – s'eliminaven identitats socials articulant diversos centres que mantenien un poder sobre la resta, i que connectats entre ells, originaven com a conseqüència una via unidireccional.

En aquest sentit, i en contra d'això, aquests espais sorgien com a generadors propis d'una mutació cultural que s'erigia per poder dinamitzar la pròpia cultura des de dins, creant així una ampliació que porta l'art cap a altres indrets, estenent-lo més enllà del què estava reconegut aleshores, com a àmbit artístic, entenent així «que más que la obra de un individuo singular es el logro de ciertas teorías políticas legitimadoras sostenidas, (...) lo que permitió no encontrar sentido en el arte de los museos»¹⁴. És precisament per això, que es va començar a demanar amb insistència;

¹⁰ Marzo, Jorge. (2015) *Realidades colectivas en el arte español de la década de 1980: Introducing modal aesthetics* (Manuales Arte Cátedra). Recuperat de: <http://www.soymenos.net/Realidades%20colectivas%20en%20el%20arte%20espanol%20de%20los%2080> [última consulta 2 de maig 2018] p.4

¹¹ De Gracia, Silvio (2010). Entre el margen y el museo: la performance disciplinada. *Efímera: Las derivas del arte de acción. Marginal .vs. Institucional*, 1, 12-16. p.12

¹² De Gracia, S. Op.cit, p.12

¹³ Vid. Mosquera, Gerardo. (2010). *Caminar con el diablo. Textos sobre arte, internacionalismo y culturas*. Madrid: Exit publicaciones.

¹⁴ Danto, Arthur. (1999). *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el line de la historia*. Barcelona: Paidós Ibérica, S.A. p.214

«la exigencia de reconocimiento de la diferencia y la desigualdad de las minorías en el marco institucional del arte, ponía en práctica una concepción plural y heterogénea de la esfera pública que diera visibilidad y voz a una ciudadanía diferencial, en la que todas las variables de identidad estuvieran representadas»¹⁵.

D'aquesta manera, amb l'objectiu de dinamitzar les seves pròpies propostes culturals, aquests espais independents posaven en qüestió aquestes concepcions legitimades, entenent per contra, que les seves polítiques de producció i de circulació de lo artístic havien de passar per la socialització, la derivació i la transformació. És per això mateix, que en molts casos aquests llocs s'articulen avui, de manera col·lectiva amb la voluntat de poder esdevenir de diverses maneres i així, aconseguir de «desarrollar formas plurales de compromiso social y político que permitan preservar y ampliar la rica diversidad cultural y fomentar espacios de fecundación cultural»¹⁶.

En aquí els artistes treballen en pro de potenciar-se a ells mateixos, però ahora abandonen la faceta supra-individual de l'artista/geni per trobar-se immersos en un entramat complex d'interseccions i interferències. Al mateix temps que això, també planteja una resposta als efectes homogeneïtzadors, i ho fa fomentant un pensament crític i reflexiu que pugui servir per portar els elements personals cap al terreny públic, i així descobrir quines són les autèntiques problemàtiques i necessitats comunes de l'art.

D'aquesta manera, el model vertical i elitista de la institució queda desarticulat, i com a conseqüència es re-pensa el paper de l'artista, el paper del públic, el de l'obra, i també el de la institució. Demostrant que més enllà de les galeries i museus, l'art és quelcom actiu, constant, i ahora, producte social.

Ara bé, si com hem dit, aquestes espais en el seu moment pretenien ser una alternativa a l'oferta institucional, com a conseqüència i com a resultat, avui suggereixen també, una politització de la cultura i de l'acadèmia que l'exerceix, ja que tal i com afirma Garcés;

¹⁵ Villaplana, Virginia. (2010). Turn it up (the toolbox)!: Los saberes situados del arte: pedagogía crítica, prácticas colaborativas, investigación participativa, producción y diseminación del conocimiento inmaterial. En DE LOS ÁNGELES, Álvaro (ed.), *El arte en cuestión*. (1a ed., p. 183-204) Valencia: Diputación de Valencia. p.198

¹⁶ Eraso, Santi. (2003). Nuevos espacios para el arte. La refundación de Arteleku. En A. SÁNCHEZ, José (ed.), *Situaciones: un proyecto multidisciplinar en Cuenca 1999-2002* (2a ed., p. 137-144) Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. p.141.

«El arte parece ser hoy la punta de lanza de una repolitización de la creación contemporánea. Sus temas, volcados hacia lo real, sus procesos, cada vez más colectivos, y sus lugares, abiertos al espacio público, parecen atestiguarlo»¹⁷.

Així doncs, per aquestes iniciatives, “estar al marge” és com una emergència matricial, que De Gracia defineix com «una territorialidad simbólica que intenta preservar la pureza originaria (...) frente a las contaminaciones normativas que le inyectan los mecanismos de las Instituciones artísticas»¹⁸.

Però com és d’esperar, avui, amb els canvis que s’inscriuen en el procés continu i accelerador per el qual passa el sistema de l’art global, estar al marge ja no és, ser independents respecte la institució o la administració, sinó que més aviat vol dir, inscriure’s sota uns objectius o unes propostes pròpies que no estan representades per l’establiment oficial de l’art, però que aquet – com veure’m – pot recolzar-les potser, en forma de subvenció.

D’aquesta manera, el marge o els marges «se desdibujan o fisuran en un nuevo contexto de grandes transformaciones »¹⁹, de mode que quan aquests equipaments es defineixen com a independents o alternatius, són molt conscients de que en realitat, «la seva autèntica naturalesa respecte a altres agents és d’interdependència donat l’entorn altament plural, heterogeni i complex en què aquests es desenvolupen»²⁰. Tot i que això en ocasions, pot semblar contradictori o bé difícil de sustentar, «en qualsevol cas, aquesta independència s’ha d’entendre com a llibertat i, en particular, com llibertat per expressar opinions i exercir drets sense intervenció aliena».

D’aquesta manera, sota el seu discurs multiculturalista i transdisciplinar, aquests espais poden o bé optar per intentar auto-organitzar-se i alhora “dependre” de la inserció monetària d’una institució, o bé optar per una solvència de recursos tangencials, amb la finalitat de rebutjar processos de constitució formal o institucional.

Ara bé, com esdevé aquet marge avui a la ciutat de Girona? Com s’articulen aquests espais en una ciutat tant provincial com ho és la gironina?

¹⁷ Garcés, Marina (2010). La honestidad de lo real. En DE LOS ÁNGELES, Álvaro (ed.), *El arte en cuestión*. (1a ed., p. 205-216) Valencia: Diputación de Valencia. p. 205

¹⁸ De Gracia, Silvio (2010). Entre el margen y el museo: la performance disciplinada. *Efímera: Las derivas del arte de acción. Marginal .vs. Institucional*, 1, 12-16. p.12

¹⁹ De Gracia, S. Op.cit, p.12

²⁰ Red Transibérica (2013) *Espacios culturales independientes*. Recuperat de: <http://www.transiberica.org/manifiesto> [última consulta 12 de maig 2018]

Casos d'estudi

3.1 Al marge oblidat de la ciutat:

La Volta

La Volta és un projecte impulsat pel Centre d'Art Contemporani El Bòlit, que compta amb el suport de l'Ajuntament de Girona i que es troba dirigit i coordinat per l'Associació Cultural Fang²¹. La iniciativa – que té varies finalitats – vol ser per sobre de tot, un conjunt d'establiments localitzats al barri de Sant Narcís que acullin diverses propostes vinculades a la creació artística i també artesanal.

El projecte, posat en funcionament des del 2014, neix en relació a l'estudi de comunicació FANG creat l'any 2012 en un petit espai de coworking – situat al local número 17 de la plaça de l'Assumpció – on «compartint espai amb altres creadors del món audiovisual, el disseny, la il·lustració, la programació web i la gestió cultural»²² FANG s'establia amb la finalitat de dinamitzar projectes culturals, pedagògics i socials en un entorn que fos proper com ho era en aquet cas, el propi indret on es trobava.

Després de gairebé dos anys d'haver-se instal·lat, els membres de l'associació – Gal·la Miserachs, Marta Sureda i Joanot Cortès – es van trobar immersos en projectes molt arreats al barri, havent aconseguit com a conseqüència; crear una xarxa consolidada de relacions amb el lloc i els seus agents²³:

Dos anys de teixir xarxa creativa, tant a nivell local com nacional, d'encavallar projectes pedagògics transversals i col·laboratius amb entitats públiques i privades, i d'inventar de manera autogestionada les maneres de fer cultura de base²⁴

Va ser a partir d'aquí, on es va començar a pensar en la possibilitat d'aprofitar espais que es trobaven tancats, i alhora, dotar-los d'una nova vida que es trobés vinculada a la creació artística. D'aquesta manera, aprofitant el contacte amb el Bòlit, es decidí

²¹ FANG és una agència internacional de co-creació i desenvolupament de projectes transversals, i activació de processos híbrids entre l'art, la cultura i el patrimoni cultural i natural. És l'entitat que assumeix l'execució in situ del projecte La Volta i qui avui en duu a terme les tasques de coordinació. Vid. <http://www.fang.cat/tag/girona/>

²² Moliner, Montserrat, BERGA, Quelic. (2014) *Sant Narcís, història*. Recuperat de: <http://www.femlavolta.cat/sant-narcis/> [última consulta 15 d'abril 2018]

²³ l'Associació de Veïns, el Centre Cívic, l'Esplai, el Punt de lectura i prohoms del barri

²⁴ Moliner, Montserrat, BERGA, Quelic. (2014) *Sant Narcís, història*. Recuperat de: <http://www.femlavolta.cat/sant-narcis/> [última consulta 14 d'abril 2018]

d'apuntar cap a la creació d'un projecte més ampli que es trobés també, situat a Sant Narcís.

Així, sota el paraigua de Bòlit Emprèn - una iniciativa de l'Ajuntament de Girona –sorgí el projecte La Volta, que recolzat per SOC i el Fons Social Europeu²⁵, tenia la voluntat de regenerar un territori a través de l'art i la cultura.

D'aquesta manera, en el marc d'aquestes subvencions es va iniciar el projecte pilot la tardor de 2014, consistint en una acció específica al barri de Sant Narcís sota el nom "Plataforma Llançadora" i sota la coordinació de l'associació FANG.

D'aquesta manera, el projecte aconseguí a l'any 2015 de llogar a través de les subvencions, els locals número 1, 15, 22 i 25 que un cop oberts ja sota el nom de La Volta, volien esdevenir com a seu d'un epicentre creatiu en el barri de Sant Narcís.

La Volta és un marc per a «creadors, artistes i artesans»²⁶ que neix amb l'objectiu dinamitzar un barri a través de l'art, de l'activació d'espais en desús i la professionalització del sector emergent de les indústries creatives de Girona i les comarques gironines, emfatitzant així un espai, per tots aquells professionals que necessitin un lloc per el desenvolupament dels seus projectes. D'aquesta manera, sota aquest propòsit, la iniciativa va promoure l'obertura de diferents locals que esdevenien híbrids entre tallers, botiga i espais d'exhibició, alhora que també l'establiment d'unes residències artístiques, i la realització de diferents activitats per dinamitzar el barri econòmicament a través de l'art. Impulsant així, la professionalització i l'autoocupació del sector creatiu, aconseguint al mateix temps; enfortir una relació de convivència i cooperació entre artistes, gestors, veïns i públic.

L'estudi de comunicació FANG, entès com l'embrió del projecte, decidí de canviar el nom que inicialment s'havia escollit i apostà per La Volta, fent referència a les diferents línies de transformació i creació que ofería el propi projecte, amb l'afegit de que el primer nom semblava no definir la premissa de reciprocitat que es volia aconseguir.

La Volta és el concepte escollit per denominar el projecte perquè representa els tres moviments que integren la proposta:

²⁵ Vid. The Spur. (2017) *La Volta. Girona. Exploratory Study*. Recuperat de: <http://www.thespur.eu/wp-content/uploads/2018/04/Projecte-The-Spur-17-9-NO-DADES.pdf>

²⁶ FANG.(any N/I). *La Volta*. Recuperat de: <http://www.fang.cat/project/la-volta/> [última consulta 28 d'abril del 2018]

La volta catalana, formulada per l'arquitecte Ignasi Bosch, és la forma arquitectònica més representativa de la plaça de l'Assumpció i del barri de Sant Narcís.

La volta és l'acte de caminar, de "fer la volta" com a proposta ètica i estètica, i és també el circuit que descriu el vianant quan recorre la plaça porxada.

La volta representa també la voluntat de "donar la volta" al barri amb la reobertura dels locals de la plaça i la conseqüent reactivació de l'activitat cultural i comercial²⁷

El fet de que aquets locals es trobessin situats al cor de Sant Narcís no era gens casual, i deixava entreveure la voluntat de revifar la vida social i comercial d'un barri, que si bé havia estat de gran referència, es trobava aleshores castigat per la construcció d'una gran estació ferroviària.

La concepció de Sant Narcís, en els seus orígens, responia fil per randa al model arquitectònic i urbanístic d'una dictadura franquista que volia evitar com la pesta el model de la colònia obrera, la concentració incontrolada de treballadors que representa sempre un perill evident per a governants que tenen per vocació tenir-ho tot lligat i ben lligat. La vida és una paradoxa constant, però, i sota aquest paraigua ideològic d'amalgama i control social, Ignasi Bosch i Reigt va acabar dissenyant un barri que és cosí-germà de les ciutats-jardí que Sir Ebenezer Howard havia planificat pocs anys abans com a ciutats utòpiques a la Gran Bretanya: amplis espais pensats per a la convivència pública, autarquia comercial, transició gradual entre l'espai públic i el privat, que incentiva el sentit de responsabilitat envers la cosa pública, etc. Malgrat els canvis que el barri ha viscut en les darreres dècades, Sant Narcís no ha perdut ni molt menys el seu caràcter de ciutat utòpica dins la ciutat real. El vigor de la vida associativa, encapçalada per l'Associació de Veïns de Sant Narcís, n'és la mostra més visible. Ara, la inauguració de La Volta representa un capítol més del desplegament de la singular personalitat santnarcisenca²⁸

En aquest sentit, La Volta proposava una recuperació i una manera de re-activar el barri, treballant des d'ell i per ell, esdevenint com a motor transformador a mesura que els locals s'omplissin d'artistes i projectes, aconseguint com a conseqüència la revitalització d'una àrea a través de la creació artística. Al mateix temps, que aquesta actuació a peu de carrer, dotava el projecte d'una condició "terrenal" tot i trobar-se recolzat per la institució.

Aquesta retro-alimentació de La Volta i el barri, propiciava la pròpia iniciativa, alhora que la definia sota la pretensió de ser quelcom més que una mer programa cultural,

²⁷ Moliner, Montserrat, BERGA, Quelic. (2014) *Sant Narcís, història*. Recuperat de: <http://www.femlavolta.cat/sant-narcis/> [última consulta 20 d'abril del 2018]

²⁸ Ponsatí, Oriol. (18 desembre 2014). La Volta. *Diari de Girona*. Recuperat de: <http://www.diaridegirona.cat/opinio/2014/12/18/volta/702159.html> [última consulta 16 d'abril del 2018]

esdevenint com a motor generador d'un nou context, que en aquest cas – *in situ* a la plaça de l'Assumpció – arribava a tenir fins i tot un punt idiosincràtic.

Ara bé, canviar les dinàmiques d'ús d'un barri no és quelcom fàcil ni de ràpid procés, però com és ben sabut la cultura pot ser un motor transformador i dinamitzador econòmic i social important. És per això mateix, que des de fa anys hi ha hagut un fort interès creixent per promocionar zones artístiques dins les ciutats, per revitalitzar i rehabilitar zones potencialment degradades i així aconseguir de convertir-les en autèntics motors de regeneració sociourbana, com ho són els exemples destacats de el Soho de Nova York, Kreuzberg de Berlín o els exemples francesos de Montmartre Quartier Latin, Batignolles o Montparnasse, barris revifats arran de la instal·lació i la concentració d'artistes en un lloc concret.

Precisament per això, La Volta vol definir-se no només com l'espai físic que la conté, sinó com un espai creatiu de titularitat pública, que destina una de les seves línies d'actuació a l'empoderament i a la transformació de l'espai urbà a través de l'art. Un espai destinat a la participació activa, amb l'objectiu d'implicar el barri i tota la seva comunitat, oferint activitats culturals diverses i també un mercat artístic.

A més a més La Volta, arribant a Sant Narcís en un moment de plena crisi econòmica, pretenia crear una altra línia de negoci que es descentralitzés de les grans superfícies i que apostés per espais “marginals” fomentant així, allò que sol ser anomenat com “esperit emprenedor”. Aportant les eines necessàries per incrementar així, llocs de socialització i creació a través de la col·laboració i cooperació.

Una d'aquestes activitats realitzades dins del marc del projecte és la realització d'un mercat artístic sota el concepte “ArtKmo”, que es va començar realitzant de manera mensual sota la voluntat d'intensificar la visibilitat del projecte i alhora aconseguir d'obrir-lo de cara al públic. D'aquesta manera, apostant per un esdeveniment físic, es creava un nou circuit dins la capital gironina que obligava a centralitzar – de nou – el barri de Sant Narcís.

Ara bé, si com hem dit, els primers anys 2015 i 2016 el mercat funcionava com a dinamitzador de la pròpia iniciativa i també com a plataforma llançadora dels projectes incubats a La Volta, l'any 2017 es decidí de repensar-lo i fer-lo trimestralment, justament per aconseguir d'evitar caure l'error hegemònic de quedar-se estancat i treballar repetidament entorn una mateixa premissa. Si bé és veritat, que en un inici el mercat va servir com una estratègia comunicativa i una eina de consciència social al voltant de la iniciativa, el final obligava als propis artistes a treballar per sobre

de les seves possibilitats, provocant la fatal conseqüència de deixar de banda altres línies de treball que paral·lelament havien servit per donar consistència a el projecte inicial.

A través d'aquestes propostes – amb l'adopció de processos vinculats a altres estadis de creació – s'aconsegueix afavorir a l'experimentació de nous espais reflexius, adoptant una posició que permet interaccionar públics diferents, creant així una dinàmica rica entre la producció de l'art, els seus teòrics i alhora l'espectador no especialitzat.

Actualment La Volta, amb un gran nombre de projectes entre mans, compta amb 4 espais; el local V15 que funciona com a galeria, estudi i sala d'experimentació, el V1 pop-up i oficina creativa, el V22 estudi i taller dels residents i alhora jardí, a més a més també, del V25 que serveix com a galeria, botiga i espai d'activitats culturals. Els quatre locals, compartits entre tots els residents, ofereixen «llocs dedicats a diverses tècniques i disciplines, com ho són la recuperació de vidre o a tècniques artístiques vinculades al gravat i l'estampació, al *low poly*, la il·lustració, la ceràmica, l'escultura i al treball amb fusta, així com serveis de disseny, comunicació, realització audiovisual, web, disseny de producte, etc»²⁹.

A més a més, com ja hem mencionat, La Volta ofereix paral·lelament activitats culturals, exposicions, xerrades, inauguracions, instal·lacions entre d'altres activitats. Iniciatives que potencien que la figura de l'artista – aquet entès com a eix central de la creació – es dilueixi i s'acabi intercalant sota les diferents propostes, en una co-creació de pensadors i creadors que alimenta un procés constitutiu plenament interessant.

Si bé, en l'activitat del mercat d' ArtKmo es podria arribar a parlar d'una comunitat “co-actora” en quant que possibilita a els propis veïns posar parada, per exemple dels estris del Bèlit³⁰, a La Volta també hi trobem altres tipus d'iniciatives com ho és el cas de La Cova – un espai singular i polivalent situat al soterrani del local 15 – espai s'aprofita com a lloc d'experimentació artística apostant per artistes emergents del territori i

²⁹ Moliner, Montserrat, BERGA, Quelic. (2014) *Els espais de La Volta*. Recuperat de: <http://www.femlavolta.cat/sant-narcis/> [última consulta 7 de maig del 2018]

³⁰ El bòlit és un joc tradicional que es juga a diversos indrets de Catalunya (també conegut com a *bèlit* i *escampilla*). Organitzat en dos equips de diversos jugadors, consisteix, a trets generals, a fer saltar la peça de fusta amb els dos extrems cònics, el bèlit, amb l'ajuda de la pala allargada anomenada “cana”. Amb la cana es pica el bèlit per fer-lo saltar de terra i, quan és a l'aire, es torna a colpejar per enviar-lo tan lluny com sigui possible. Cada llançador disposa de tres intents, mentre que l'equip contrari ha de procurar evitar-los o aturar el bèlit abans no caigui a terra. Un cop fets tres llançaments, els dos equips s'han de posar d'acord en quina és la distància, mesurada en canes, a la qual s'ha llançat el bèlit.. Guanya l'equip que acumula més canes. El bòlit és un joc molt arrelat al barri de Sant Narcís de Girona, on cada any s'hi celebra el campionat del món.

també internacionals, que necessitin d'un lloc que permeti explorar noves temptatives a la creació – per donar la volta a l'espai –, com ho va ser per exemple el cicle d'experimentació sonora *El Generador*, organitzat conjuntament amb Ameba Cultura Girona³¹ – amb dues edicions, la de 2016 i la del 2017 – on diferents artistes i van realitzar provatures sonores, i fins i tot projeccions.

A part d'artistes puntualment convidats, a mode d'incubadora, La Volta ofereix, a través de convocatòries públiques, la possibilitat de fer-hi residències artístiques, que sota dues modalitats diferents, permet a artistes i artesans fer ús de les instal·lacions. D'aquesta manera les convocatòries s'organitzen per projectes concrets – «amb un màxim de 6 mesos, horari convingut, sense dret a residència i amb opció a parada en el mercat»³² – o bé, per artistes que vulguin treballar entorn una idea – amb estades més llargues, convertint-se en «residents usuaris dels locals i de les parades del mercat amb la durada d'1 any prorrogable a 1 any més»³³ –. Possibilitant així, que els creadors es retro-alimentin entre ells, creant sinergies per acabar compartint, no només locals, sinó també, projectes.

Ara bé, tot i que si que és veritat que un dels objectius – avui ja assolit – ha estat crear connexions entre professionals de diferents sectors creatius, La Volta cau en l'error de quedar reduïda i tancada, en quan que si tant sols avui pot oferir espais de treball i en cap cas de residència per a artistes, és conseqüent i fàcil d'entendre que siguin tant sols o majoritàriament els professionals vinculats a Girona, els que es puguin beneficiar de la iniciativa.

En qualsevol cas però, són precisament aquets espais híbrids i compartits els que materialitzen la proposta, omplint-la d'una filosofia que apunta cap a una nova mirada entorn la creació, i que serveix per acabar trencant amb estereotips individualistes com ho és per exemple, la concepció de l'artista solitari que sempre crea de forma aïllada.

En aquet sentit, el projecte aposta cap a una innovació constant, actuant com a paraigua de noves iniciatives que apunten cap a una nova direcció del treball artístic. Al

³¹Ameba Associació Cultural, és una associació que opera principalment a les comarques de Girona. I que té la finalitat d'incentivar i donar suport a la cultura i l'art, en tots els seus aspectes, així com afavorir la interacció i l'interès entre la població de Girona per aquests. Vid. <http://amebacultura.blogspot.com.es/p/sobre-lassociacio.html>

³² Conversa/entrevista amb Víctor Masferrer, vegeu annex, p.77

³³ Conversa/entrevista amb Víctor Masferrer, vegeu annex, p.77

mateix temps que conjugant art i artesania, pretén recuperar oficis analògics per poder re-plantejar-los i així arribar a professionalitzar-los.

La Volta acompanya i assessora les carreres de diferents professionals per poder orientar-los cap a projectes consolidats que puguin encaminar-se cap a sortides de caire més empresarial. Per això mateix, el projecte consta d'una botiga dedicada a la creació i les noves tendències, un espai que exhibeix i distribueix obres i productes dels propis residents, amb la voluntat d'incentivar allò que s'està produint, i alhora donar un reconeixement i un recolzament a totes aquestes pràctiques ancestrals que en moltes ocasions semblen estar perjudicades pels grans sistemes de producció.

Apostant per aquesta línia, veiem que La Volta s'articula constantment sota consciències productives, com ho són els propis cartells del mercat ideats a través de la tradicional tècnica de la serigrafia, produïts per el grup d'il·lustradors i dissenyadors gràfics El Merkadillo.

El Merkadillo, (S/T), Cartell. (Abril 2014)

Precisament això, mostra la voluntat de conservar una idea original entorn la producció, alhora que l'ajuda a adaptar-se al nou context a on es troba. D'aquesta manera – «rebutjant processos que poden ser rudimentaris»³⁴ – es potencia

³⁴ Corporació catalana de mitjans audiovisuals. (2015). La Volta de Sant Narcís, un barri de creadors a Girona. Barcelona: tv3. [Vídeo] Recuperat de <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/tria33/la-volta-de-sant-narcis-un-barri-de-creadors-de-girona/video/5554998/> minut 5:40[última consulta 2 d'abril del 2018]

l'experimentació i s'aconsegueix que aquesta adquireixi una nova autonomia, presentant un gir educatiu entorn les pràctiques artesanals avui menys practicades, com ho són per exemple la recuperació i el tractament del vidre que proposa Juan Righetti, o la cistelleria d'Aleix Grifoll.

En tot cas, el què es vol re-inventar i transformar són diferents processos que poden emfatitzar nous models aïllats del marc referencial, per així poder introduir productes molt més eclèctics que quedin lluny de la producció i distribució jeràrquica de la institució, com per exemple ho són petites les cases de construcció de Terram, o bé els llibres artesanats de Ferran Cerdans.

Ara bé, val a dir que si la premissa és completament interessant, també és veritat, que tal i com hem mencionat abans, alhora de plantejar un mercat mensual, per exemple, és evident que s'està demanant – de manera contradictòria – una producció que en cap cas és abastable i que obliga a passar a un altre nivell de sistema productiu, que de manera més “industrial” no fa res més que donar una pèrdua de sentit a la iniciativa plantejada. Però que per contra, altre vegada, dona sortida a experiments com el de Joanic Geniut de traslladar la tècnica del gravat – pesada i de maquinària corpulenta – a la lleugeresa més absoluta. Geniut transforma una màquina d'impressió perquè permeti oferir gravats i dibuixos fets al moment, una proposta interessant que possibilita nous processos, i que alhora permet apropar aquetes tècniques “de taller” cap al carrer.

Com és fàcil d'endevinar, veiem que a La Volta hi ha diferents projectes – alguns amb una idea més clara que d'altres – que necessiten d'eines i empenta per poder esdevenir. A més a més d'això, també s'ofereix l'oportunitat de presentar iniciatives que fora de La Volta ja han estat plenament construïdes i que tant sols necessiten d'un espai on poder aparèixer i així començar a traçar una visibilitat. En aquet sentit, per exemple trobem el projecte de *CUBALAND, the Wonderland* de Rafa Triana on mitjançant la manipulació d'objectes més o menys quotidians proposava una crítica entorn l'home modern i la seva forma sempre consumista de viure.

Me interesan los procesos clonados, la existencia artificial y la durabilidad que el hombre le da a lo que ya existe. Transformo la vida de las cosas y objetos mediante la manipulación de sus convenciones, utilidad y contexto. Todo objeto inanimado creado por el hombre se convierte para mí en un cuerpo vivo, que tiene una función social, una estética y una fecha de caducidad. Las obras son un espejo para el hombre moderno, visto como un objeto de consumo. Vivo el arte como otro elemento natural, como una

forma de vida. Mis ideas siempre vienen de una acción común, que amplifico, expongo y cicatrizo como experiencia única³⁵

Rafa Triana, *Paz*, (2015).

Rafa triana, *Plato fuerte*, (2015).

Aquesta proposta expositiva, a banda de ser plenament interessant, aportava nova programació a La Volta, alhora que demostrava la voluntat que hi ha d'obrir les portes cap a diferents nivells artístics i alhora propiciar noves relacions artístico-culturals. Aquest projecte de Triana becat per la Beca Kreas³⁶ de Girona, no havia trobat fins

³⁵ Triana, Rafael. (2018). *STATEMENT*. Recuperat de <http://rafaeltriana.com/statement/> [última consulta 20 de maig 2018]

³⁶ KREAS és el nom de la convocatòria de beques i subvencions de l'àrea de cultura de l'Ajuntament de Girona destinades a fomentar la formació, la creació i la producció artística, vinculades a la ciutat de Girona, en relació als camps artístics de la música, el teatre, la dansa, el circ, la literatura, les arts visuals, els audiovisuals, els videojocs i multimèdia i la cultura tradicional i popular. Anteriorment

aleshores, espai expositiu per poder beneficiar-se de la beca, i precisament que La Volta li oferís un lloc, exemplifica aquesta retro-alimentació o reciprocitat que el projecte constantment sustenta.

Les activitats culturals del barri – anteriorment, sempre estructurades al voltant del centre cívic de Sant Narcís³⁷ – s’articulen ara també, de manera convidada amb La Volta, com per exemple els tallers que el Centre Cívic fa en col·laboració amb el projecte, o també els monogràfics a on els propis artistes residents, imparteixen classes d’aprenentatge al ciutadans, com ho són per exemple; Introducció a l’àlbum il·lustrat de Martassa art, Gravat amb planxa de linòleum i estampació manual de Joanic Geniu, o Filmar el moviment d’Anna Mitjà.

Més enllà de tot això, veiem que La Volta no és tant sols una iniciativa exclusiva per artistes, sinó que és quelcom que juga a favor de l’art, per dotar-lo d’una nova corporeïtat i alhora, poder-lo fer servir com a filosofia de vida. Un centre que aglutina diferents professionals, per proposar un seguit d’activitats relacionades amb aquests i amb la ciutadania en general, amb la finalitat de donar a conèixer el sector, i així aconseguir de popularitzar-lo.

Així doncs, en la pròpia programació del projecte – ja sigui en els mercats o en els propis locals – hi ha tot tipus d’iniciatives; concerts, com els de Mazoni, Trio 180º, Minerva, Howlin’Dogs, Cru!, o també Paula Grande. Exposicions com *Introspecció* de Pol Ballonga, *Robson* de Jan Barceló, *Trànsits* de Víctor Masferrer, o *Doodle* de de Cristina Lliurat, alhora que també cursos i tallers –anteriorment mencionats –com ho són les classes de recuperació d’ampolles de vidre, tallers de gravat, de minitoves, tallers de gravació de vídeo o de iniciació a la serigrafia.

Tot i que la dinamització artística de La Volta es concentra a la plaça de l’Assumpció, els seus membres no volen desvincular-se – en absolut – de les diferents propostes culturals de la ciutat. Per això mateix, han establert connexions amb diversos esdeveniments com el festival Milestone Project³⁸, o alhora s’han creat també, vincles

només atorgada a residents de Girona, avui també obertes per artistes que tinguin algun vincle amb la ciutat. Vid. http://www2.girona.cat/ca/cultura_kreas

³⁷ El centre cívic té més de 30 anys, és el més antic de Girona, es troba a la plaça de l’Assumpció, compte amb 53 entitats amb participació puntual i 24 d’aquestes estan registrades a Sant Narcís. La diversitat d’espais de què disposa – bar, claustre per exposicions, sala de piano, teatre, aules amb diferents capacitats, punt de lectura, terrasses, despatxos...–, a més d’una programació molt àmplia i variada, fan que sigui un punt neuràlgic de l’activitat social i cultural del barri.

³⁸ Milestone Project és un festival d’art urbà i del pensament cultural que inclou una secció d’art al carrer que presenta instal·lacions mòbils i que involucra al públic de forma més directa i activa. El

amb projectes no nascuts en el marc de La Volta, però que posteriorment se'ls ha acollit com a tal, com és el cas per exemple de l'editorial *Edicions Tremendes*.³⁹

En aquet sentit, La Volta és l'epicentre des d'on es desenvolupen projectes innovadors que funcionen com a reforçament de les capacitats professionals i la mobilitat transnacional dels residents. Un lloc a on es possibilita una major orientació del sector cap a l'economia de la creativitat i l'exploració de nous models comercials i de treball, implementant processos de cogestió entre diferents organitzacions per tal de fomentar la col·laboració i la transferència de coneixement, i en conseqüència, generar un banc de recursos que ajudi a reforçar les capacitats professionals dels artistes.

Val a dir, que tot i que la iniciativa neix amb una vinculació directe al Centre d'art contemporani El Bòlit, rebent les subvencions – a dalt mencionades – i posant-se després en mans de l'Ajuntament de Girona, La Volta lluita per desmarcar-se d'aquet terreny, quedant al “marge” per aconseguir dinamitzar-se a ella mateixa.

En aquet sentit, el projecte creix per no estancar-se i ho fa creixent des de la base inicial per no caure en la càustica més mastodòntica vinculada a la inserció monetària. D'aquesta manera, sense perdre agilitat ni fluïdesa l'administració lluita a pols per continuar programant per el barri i des del barri, apostant per iniciatives que no puguin ser vistes com actuacions artificials, sinó que ho fa amb propostes molt més híbrides, amb la voluntat de no quedar-se es una única manera d'entendre l'art ni des d'un únic lloc, com ho fan sovint els centres d'art contemporani.

És precisament per això, que La Volta es desmarca completament del Bòlit, adoptant la seva pròpia línia d'actuació i apostant per ella. Evitant així esdevenir un projecte “bolet”, que podria caure en l'error de ser una iniciativa tancada que morís per falta de retro-alimentació i desconeixement de les pròpies demandes. Justament per això, La Volta s'organitza a través d'una organització independent que decideix per ella mateixa, evitant d'aquesta manera que la institució absorbeixi el projecte.

festival que té dues edicions, es dur a terme a Girona en el mes de setembre. Una proposta singular i transversal que busca apropar l'art a la ciutadania per generar reflexió sobre la nostra realitat.

³⁹ Edicions tremendes és una iniciativa que comença com a segell editorial independent i de proximitat, amb una mirada més global que la d'una editorial tradicional, que amb l'objectiu d'expandir i descobrir nous horitzons per entrellaçar el món editorial amb altres disciplines artístiques, i que obté a través de La Volta, un espai des d'on dur a terme les tasques editorials, promoure iniciatives a favor de la cultura lliure i alhora, poder ser un punt de trobada que generi intercanvis culturals.

Si ho pensem bé, els locals – llogats gràcies a la subvenció – en el seu moment no es trobaven tal i com avui els veiem, sinó que era necessari adaptar-los per poder ser tot allò que pretenien ser. És precisament això, el que mostra la distància entre on neix el projecte i el com aquest ha esdevingut; mantenint-se al llarg del temps a través de feines col·laboratives per anar mudant a poc a poc i anar teixint així, una xarxa de necessitats cobertes i objectius a assolir per tal de que el projecte no fos – en absolut – finalista.

La Volta és una proposta “al marge” en quan que proposa una alternativa al centre neuràlgic de Girona, obrint com a conseqüència un espai de reflexió entorn la ciutat contemporània – que adquirint una notorietat – obliga a establir una altre modalitat consolidada en relació a la creació i la professionalització.

Així doncs, treballant en un coworking encarat en l'àmbit artístic, tots aquests professionals comparteixen no només un espai, sinó una filosofia innovadora entorn la creació, que s'aferma en el nostre panorama immediat i que trenca per complet, no només la clàssica jerarquització laboral, sinó que habita els límits de la creativitat, intercanviant coneixements, propostes i experiències.

Actuant com una organització independent, La Volta aconsegueix «organitzar accions d'artistes i gestors; crear vincles, generar convenis i aliances que densifiquen l'escena i exigeixen majors competències als que participen del sistema de l'art, en benefici d'una relació efectiva entre l'art contemporani, la cultura i la societat».⁴⁰

D'aquesta manera, aconsegueix actuar «amb una cultura flexible a la vegada que sòlida i de ràpida difusió, que recull els coneixements individuals i col·lectius de l'explícit i implícit, i que a més ho fa a nivell global, sabent interactuar amb el nou entorn»⁴¹.

És precisament per això que aquesta essencial retroalimentació de La Volta no és tant sols una simple línia d'actuació, sinó més aviat un coworking que de manera atrevida, fa de pont que connecta l'espai coworking i tot el seu context social. Alhora que és també, no només un aparador de productes artístics del territori, sinó que vol ser un espai de socialització i creació a través de la col·laboració i cooperació.

⁴⁰ Sepúveda & Petroni. (2011). *Encuentro de Gestiones Autonomas de Artes Visuales Contemporaneas*. Argentina Recuperat de: [https://issuu.com/curatoriaforense/docs/encuentro de gestiones autonomas de artes visuales](https://issuu.com/curatoriaforense/docs/encuentro_de_gestiones_autonomas_de_artes_visuales) [última consulta 2 de maig del 2018]

⁴¹ Bueno Campos, Eduardo. (1998) *Competencia, conocimiento e innovación*. Madrid. Recuperat de: <http://www.madrimasd.org/informacionidi/revistas/Numero1/cara1.htm> [última consulta 2 de maig del 2018]

3.2 Al marge de l'espai tradicional:

El 3er Esquerra

L'Espai 3er Esquerra, neix l'any 2014 sota el paraigües del coworking CoEspai, i sota la coordinació de la historiadora de l'art Olga Taravilla i més endavant també, de la historiadora Rita Andreu. Aquest projecte, sorgit d'un acord amb la gestora del coworking Celeste Senés, volia convertir un dels espais de treball, en un espai de difusió, formació i exposició de les pràctiques artístiques contemporànies.

El CoEspai, nascut al 2012 i avui encara actiu, és una plataforma que adopta una manera de treball en la qual, diferents professionals independents o petites empreses comparteixen un mateix lloc mitjançant un lloguer, amb la finalitat de que tots aquets treballadors d'alguna manera o altre, puguin desenvolupar els seus projectes de manera independent, alhora que també, en col·laboració i benefici mutu.

Això, que té la voluntat innovadora de crear una retroalimentació entre professionals de diferents sectors, té en el CoEspai un valor afegit, i és que en aquet, hi ha un gestor que dinamitza i connecta les persones que hi estan treballant, amb la voluntat de connectar millor la comunitat, ajudant així, als professionals a crear sinergies entre ells. Aquesta figura, que no és gens habitual en tots els coworking, és en aquí allò que fa especial al CoEspai, i que al mateix temps el fa únic en la capital gironina.

És en el marc d'aquest espai de treball on naixerà el projecte Espai 3er Esquerra, que com veurem, esdevindrà sota les mans de Taravilla.

La historiadora, en aquells moment membre de l'Associació ad'Art de Girona⁴² – una plataforma de difusió i promoció cultural –, treballava amb altres membres de l'entitat entorn el festival Domèstica, que amb la voluntat de donar un altre tipus de programació cultural a la ciutat, oferien una convocatòria pública d'artistes i espais, que d'acord amb els principis de l'associació, volia trobar llocs alternatius d'exhibició de les pràctiques artístiques, per poder articular així, un recorregut no convencional entorn a diferents propostes. Tots aquets llocs, cedits per diferents habitants de Girona, servien per emmarcar projectes culturals, és a dir, obres de diferents artistes, ja fos en

⁴² Associació Ad'Art: plataforma per a la difusió i promoció culturals, neix a principis del 2009 fruit de les inquietuds d'artistes, creadors, estudiants i amants de l'art que volien donar un altre impuls a la programació cultural gironina amb projectes basats en noves propostes, nous artistes i nous espais. Amb l'esforç i ajuda de molta gent (...) Ad'Art pretén oferir una forma d'entendre l'art propera, accessible i de qualitat. A l'inici del projecte l'associació comptava forces membres i es duien a terme varis projectes com *Ú*, *Domèstica*, *5 Cèntims*, *Dansapar* entre d'altres, però actualment, (des de fa dues setmanes, l'associació ha estat dissolta per la forta disgregació que aquesta presentava).

l'àmbit audiovisual, musical, poètic, dansa o performance. I com veurem més endavant, lloc on també debutarà l'artista visual pierre d.la (coordinador de l'espai (A)parador 22).

Serà així, en el marc de Domèstica, quan l'any 2013 Taravilla coneixerà a la gestora del CoEspai Celeste Senés, a la qual se li proposarà de cedir un dels espais de coworking durant el cap de setmana del festival. Aquesta proposta, tot i semblar aquí agosarada, no ho era tenint en compte que el CoEspai ja havia cedit anteriorment algun dels seus racons per l'exhibició artística, com per exemple, havia passat el novembre/octubre del 2012 on s'hi instal·là l'exposició *Bloqueig*, una mostra d'escultures a càrrec d'ARC'o Pujol, o també el maig/juny del 2013 amb l'exposició *Kabuki & Affair* a càrrec de Jud & Honey.

Així doncs, serà a partir d'aquesta relació entre Taravilla i Senés, i a través del festival Domèstica, quan sortirà la idea de llogar un d'aquests espais del coworking per convertir-lo en un lloc expositiu que pogués oferir una programació més estable.

Senés, interessada en la proposta, precisament pel fet evident de que hi ha una diferència substancial, entre cedir l'espai a qualsevol perquè hi faci una exposició, o tenir algú que programi exposicions constants amb la voluntat de fer difusió i exhibir diferents projectes artístics, els hi llogà un dels racons del coworking que acabaria donant nom, a la pròpia iniciativa.

D'aquesta manera, el 3er Esquerra naixerà com un projecte cultural, que te la voluntat de ser un lloc que permeti exercir com a laboratori d'innovació artística i aprenentatge col·lectiu, però també d'experimentació. Un projecte que proposa un espai de exhibició, formació i exposició de les pràctiques artístiques i que vol ser un generador d'intercanvis i experiències, no només entre els artistes sinó també entre les persones que treballen al coworking i al mateix temps també, amb el públic.

És precisament per això, que quan Taravilla posa en marxa el projecte decideix quedar-se com a coordinadora de la iniciativa, i com a conseqüència, encarregar el desplegament de les exposicions a un comissari. Així doncs, sota aquesta voluntat d'assaig, la idea era que el comissari fos algú que no tingués experiència en l'àmbit del comissariat, ja que el 3erEsquerra volia configurar-se com una plataforma que donés opció, o bé a gent jove que tingués ganes de desenvolupar projectes propis, o també artistes emergents que en altres casos, no haguessin tingut cabuda ens el circuits institucionals de la capital.

D'aquesta manera, el projecte, s'inicia de la mà del primer cycle expositiu, comissariat per l'artista visual Azahara Cerezo, sota el nom de *Traspasar la línia*, desplegat de setembre a desembre del 2014. Deixant endevinar així, que el 3er Esquerra desplegaria la seva programació a la manera més tradicional, és a dir sota una filosofia de comissari/artista.

Cerezo, creadora visual de Girona i a la qual era la primera vegada que se li encarregava una cosa així, va decidir desenvolupar tres exposicions diferenciades dins el cycle, amb els artistes David Ribó, Adrià Ciurana i Irene Visa. Amb la culminació, d'una exposició col·lectiva que comptava amb els treballs de Mario Santamaría, Cesar Escudero i la mateixa Azahara Cerezo.

Traspasar és passar a l'altre costat, o d'un costat a l'altre, però també foradar de part a part. CoEspai és, com a element marc d'aquesta proposta, qui oscil·la, d'entrada entre un costat i l'altre, del coworking a les pràctiques artístiques, si és que en algun moment hi ha un costat i/o un altre, és a dir una diferenciació possible.⁴³

És precisament en aquest diàleg, entre el "co-" i el format expositiu, on sota el cycle *Traspasar la línia* diferents artistes van ser posats en relació per la seva experimentació amb llenguatges que basculaven entre la tradició i el regust tecnològic, la majoria sota una dosi d'humor, que volien posar en relleu les conviccions visuals i la seva relació amb les possibles re/lectures d'elements invisibles.

Si bé com hem dit, aquest primer cycle va durar poc, el primer artista a exposar, al setembre del 2014, va ser David Ribó amb la mostra *El banquet del senyor Capital*, on es plantejaven unes aproximacions escultòriques – de manera irònica – que feien referència a les relacions entre Catalunya i Espanya vinculades als processos econòmics.

Mitjançant una presentació que remet a la de qualsevol menjador domèstic amb convidats, s'articula un banquet en el qual, segons Ribó "el capital és el comensal absent, invisible, ocult, al qual li són indiferents les ideologies i punts de vista"⁴⁴.

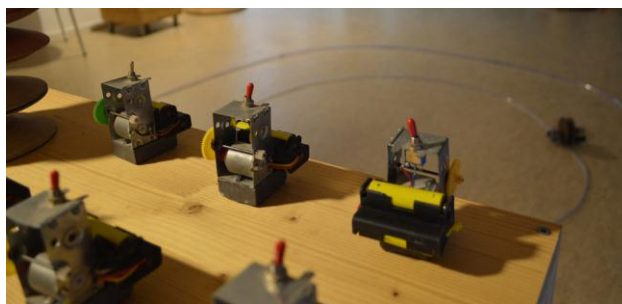
El mes següent, la innovadora mostra de l'artista Adrià Ciurana anomenada *EXPULSIÓ, Primera part* presentava sis parelles de rosaris mecanitzats, que rodaven i es desplaçaven arran de terra. L'artista, aprofitant l'espai expositiu posava en escena d'una manera viva, les seves peces animades com un marc testimonial o documental del projecte.

⁴³ Espai 3er Esquerra. (2014). *Cicle expositiu Traspasar la línia*. Recuperat de: http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2014/09/triptic_traspasar_linia_web.pdf [última consulta 8 d'abril del 2018]

⁴⁴ CoEspai. (2018). *El banquet del senyor capital*. Recuperat de: <http://www.coespai.com/el-banquet-del-senyor-capital/> [última consulta 8 d'abril del 2018]

La proposta s'articula a partir dels enginys ideats i construïts per l'artista: parelles de rodes que, amb dos motors i un rosari inserit entre roda i roda, repten i deambulen. Cada parella està construïda amb un material diferent, l'ordre dels quals respon a l'aparició dels diferents materials al llarg de la prehistòria i la història: faig, terrissa, plom, llautó, ferro i alumini. A través d'aquesta exposició, ens apropem a diferents possibilitats d'aquestes andròmines im/possibles⁴⁵.

Aquesta mostra, com una recerca de possibilitats, mostrava l'art com quelcom artífex que en les seves múltiples formes, esdevenia en aquí com un analogia impossible. Aconseguint així d'emfatitzar, nous llenguatges que possibiliten constantment l'articulació de nous espais i escenaris distints, aquests com a premisses indiscutibles de la pràctica artística.

Adrià Ciurana, *Rosaris mecanitzats*. (2014)

Al novembre del mateix any, es presentava l'exposició *Post-lectures*, una mostra col·lectiva en la qual la pròpia comissària exercia en aquí també com artista, acompanyada dels creadors Cesar Escudero i Mario Santamaria. *Post-lectures*, com una exploració a la producció i reproducció d'imatges a través de les noves tecnologies, proposava tres possibles visions entorn l'interès per la xarxa i els seus possibles diàlegs:

Mario Santamaría amb *Righted Museum* recopilava algunes de les imatges censurades de Google Art Project, una iniciativa que volia ser una reproducció virtual dels principals museus del món. Tanmateix, per diversos motius de drets d'autor, Google no sempre pot mostrar totes les obres que es troben a aquests museus.

César Escudero a *File_Món*, explora el flux imparable de les imatges a través d'una operació entre el reciclatge i la intervenció. L'artista es descarrega imatges que pertanyen al nostre imaginari col·lectiu i les instal·la com a fons de pantalla del seu ordinador. Mitjançant la distribució de les icones del seu escriptori, que funciona com a llenç, crea noves imatges.

Azahara Cerezo, *A connected robot of one's own*, intenta generar diàlegs entre robots xatejadors online a partir del text de Remedios Zafra, *Una habitació pròpia connectada*⁴⁶.

⁴⁵ CoEspai. (2018). Adrià Ciurana, *EXPLUSIÓ primera part*. Recuperat de: <http://www.coespai.com/adria-ciurana-expulsió-primera-part/> [última consulta 20 d'abril del 2018]

Aquesta mostra, en la qual s'unien per primera vegada els interessos d'aquests tres creadors, pretenia explorar les possibles i diverses lectures del món tecnològic, que codificades com a quelcom invisible, en aquí es reconvertien en diàlegs mitjançant el treball artístic. D'aquesta manera, explorant allò que no ha estat concebut per treballar junt – art i tecnologia –, s'encreuava amb la voluntat de consolidar noves formes i noves maneres d'esdevenir.

Traspasar la línia, culminava amb l'exposició *Imaginary USA* d'Irene Visa, una mostra de fotografies a través de les quals l'artista articulava com a proposta; un viatge *fake* als Estats Units. Aquesta mostra, acompanyada d'un mapa que marcava el recorregut del viatge i un vídeo il·lustratiu, pretenia crear la il·lusió de una ruta per aquells paisatges rurals tant típics de Nord-Amèrica. Una gasolinera mig abandonada, unes parades ambulants, carreteres llargues i cactus gegants, són alguns dels elements que formaven part de la seva expedició imaginària.

Establint diàlegs amb una certa imatge compartida sobre els Estats Units i entre veritat i realitat, l'exposició s'estructura a partir d'un fals documental fotogràfic sobre un viatge a través d'aquest país nord-americà: de Bateau Rouge (Louisiana) a Tucson (Arizona) ⁴⁷

A través d'aquest gran *fake*, l'artista desplejava tot aquell imaginari insuflat sobre la fantàstica Amèrica, posant en relleu aquesta idea col·lectiva que tenim de les coses a través dels referents que ens han fet assumir. Fent referència a tot allò que ens imaginem sense haver vist abans. Al mateix temps que també, aquest treball plantejava «la relació problemàtica entre veritat i fotografia, una correspondència que va lligada a la noció de veracitat»⁴⁸.

(s/t) imatge de la sèrie, *Imaginary USA*. (2013)

⁴⁶ CoEspai, 3er Esquerra.(2016). *Memòria any 2016*. Recuperat de: http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2014/12/memoria_2016_3er_esquerra.pdf [última consulta 20 d'abril del 2018]

⁴⁷ CoEspai. (2018). "*Imaginary USA*" d'Irene Visa. Recuperat de: <http://www.coespai.com/imaginary-usa-direna-visa/> [última consulta 20 d'abril del 2018]

⁴⁸ CoEspai. (2018). "*Imaginary USA*" d'Irene Visa. Recuperat de: <http://www.coespai.com/imaginary-usa-direna-visa/> [última consulta 21 d'abril del 2018]

Com veiem, aquest primer cicle obria la proposta cultural del 3er Esquerra, presentant-se sota unes exposicions molt singulars i fins i tot peculiars, deixant endevinar així un cicle comissarial arriscat que volia abordar contradiccions entorn les premisses de visibilitat i invisibilitat. En aquest cicle, es presentaven uns projectes diferenciats que en comú volien explorar altres llenguatges artístics, i que en cap altre cas, és a dir, en cap altre equipament cultural de Girona, hi haguessin pogut tenir cabuda.

D'aquesta manera, s'endevinava, que l'espai 3er Esquerra tenia la voluntat de generar diferents propostes de muntatge i exhibició on hi tinguessin lloc, diferents tipologies i metodologies artístiques. Gairebé esdevenint com una plataforma que volia navegar a favor, del desenvolupament de visions artístiques plurals, experimentals i transdisciplinars.

El 3er Esquerra es presentava com una iniciativa que volia desplegar una nova oportunitat per gestors, curadors, artistes i historiadors, alhora que també afavoria, a un altre mirada artística que es troba allunyada de la del circuit convencional.

Així doncs, seguint amb aquest model que s'havia instaurat el primer any, Taravilla com a coordinadora proposà a la historiadora de l'art Rita Andreu, dur a terme el segon comissariat. Aquest però, a diferència del primer, i amb la voluntat de fer un pas més a partir de l'experiència generada del passat, es desplegaria de manera molt més llarga: de març a desembre, comissariant com a conseqüència, tota la programació anual.

D'aquesta manera, el març del 2015 Rita Andreu posava en marxa el seu cicle anomenat *Realitats Alterades*, que es desenvoluparia a través dels projectes individuals dels artistes Valérie Prot, Quelic Berga, Juan Pablo Ordúñez conegut com a Mawatres i per últim, fruit de la beca Espai⁴⁹, Montserrat Rodríguez.

Realitats alterades és un cicle expositiu que desplega quatre propostes entorn a la realitat i als mecanismes i estratègies que li donen forma. La realitat alterada entesa com a quelcom que deixa de ser el que era per passar a ser una altra cosa, que muda de forma a causa de la intervenció d'un element extern, però, al mateix temps, alterada en el sentit de pertorbada o agitada com a conseqüència d'aquesta mateixa intervenció. D'aquesta manera, els projectes que es presenten són treballs que s'apropen a la realitat des de la reflexió i intervenció. D'aquesta manera, els projectes que es presenten són treballs que s'apropen a la realitat des de la reflexió i intervenció en el marc del context sociopolític actual, analitzant i emprant les noves tecnologies com a configuradores de

⁴⁹ El jurat de la beca va estar format per Rita Andreu –comissària del cicle-, Azahara Cerezo –artista visual i multimèdia i comissària del cicle 2014-, Lluïsa Faxedas –professora de la Universitat de Girona-, pierre d. la i Joan Mateu –artistes-. Vid. http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2016/01/014_NdP_Paisaje-con-silla-azul_def.pdf

noves realitats o des de la revisió i impugnació de certs aspectes d'aquesta realitat des de l'anàlisi del passat i la memòria recents⁵⁰.

Aquest cicle volia transformar la realitat, amb la voluntat de que aquesta deixes de ser el què és i que passes com a conseqüència, a un altre estat que ens portés a qüestionar-nos a nosaltres mateixos, alhora que també a la nostra realitat. Quelcom que en aquí es trobaria intervinguda, a través dels projectes individuals de cada creador.

Així doncs, *Portraits* de Valérie Prot, atenia en la seva exposició, «mecanismes que donen forma a la nostra realitat sociopolítica i es materialitzen en fotografies i peces audiovisuals que utilitzen recursos com la repetició i la relectura de certs elements per posar en evidència aspectes i obsessions propis del context i la realitat actual»⁵¹. *iAm* de Quelic Berga, «combinava la creació audiovisual i el desenvolupament d'un software específic amb la voluntat d'obrir una reflexió al voltant de les noves tecnologies i de com aquestes configuren nous mons i alteren la nostra percepció»⁵². *Concreto* de MawatreS, presentava una sèrie de dibuixos realitzats amb diferents tipus de ciment, «que indaguen sobre la idea de monument i sobre l'imaginari que al seu voltant es configura (...) apropiant-se d'aquesta simbologia concreta amb la voluntat de (...) desproveir-la de la seva pròpia càrrega i alliberar-la del pes que exerceix sobre el nostre imaginari col·lectiu»⁵³. Per últim, *Paisaje con silla azul, Variaciones* de Montserrat Rodríguez, «proposava una sèrie de fotografies, documents, vídeos i registres sonors, acumulats al llarg dels darrers quatre anys, amb la finalitat de posar en evidència la relació que l'individu estableix amb el seu entorn més immediat i les conseqüències de la seva interacció amb el territori»⁵⁴. Aquesta última mostra, nascuda de la beca CoEspai que és atorgada cada any pel mateix coworking, té la voluntat de cedir un espai a un artista, durant tres mesos, per tal de que aquest tingui un lloc on desenvolupar una proposta que vol acabar-se materialitzant en una exposició.

⁵⁰ CoEspai. (2018). *Cicle 2015*. Recuperat de: <http://www.coespai.com/3er-esquerra/cicle-2015/> [última consulta 27 d'abril del 2018]

⁵¹CoEspai, 3er Esquerra.(2016). *Memòria any 2016*. Recuperat de: http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2014/12/memoria_2016_3er_esquerra.pdf [última consulta 30 d'abril del maig 2018]

⁵² CoEspai, 3er Esquerra.(2016). *Memòria any 2016*. Recuperat de: http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2014/12/memoria_2016_3er_esquerra.pdf [última consulta 30 d'abril del 2018]

⁵³ CoEspai, 3er Esquerra.(2016). *Memòria any 2016*. Recuperat de: http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2014/12/memoria_2016_3er_esquerra.pdf [última consulta 2 de maig del 2018]

⁵⁴ CoEspai, 3er Esquerra.(2016). *Memòria any 2016*. Recuperat de: http://www.coespai.com/wp-content/uploads/2014/12/memoria_2016_3er_esquerra.pdf [última consulta 2 de maig del 2018]

Al mateix temps, en el marc d'aquestes exposicions, la comissaria Rita Andreu interessada en món editorial, va començar a pensar en la possibilitat de desenvolupar un altre projecte de manera paral·lela al cycle que pogués ajudar a emfatitzar-lo. Així doncs, sorgí la idea de fer una publicació per recollir tot allò que els artistes d'alguna manera o altre haguessin utilitzat per desplegar les seves propostes, i que de manera anàloga, mostrés l'inherent connexió d'aquestes diferents idees.

En aquest sentit el 3er Esquerra, tot i no assumir la producció de la publicació, però si la difusió, adoptava un rol com de plataforma assagística, que servia de marc per desenvolupar el projecte editorial, gairebé com si aquest mateix en fos el seu fruit.

Així doncs, la publicació del llibret, va ser possible gràcies a una Beca Kreas⁵⁵ atorgada per l'Ajuntament. Una iniciativa que es trobava en total sintonia amb el cycle expositiu, presentant un format estrany que emfatitzava altre vegada, aquesta forma d'assaig. Aquesta publicació estava a mig camí del catàleg expositiu i el llibre d'artista, alhora que també entre el document i la creació contemporània⁵⁶.

(s/t) imatge de la publicació relativa al cycle *Realitats Alterades* realitzat per Rita Andreu (2015)

La publicació, com a quelcom singular i especial, era una aposta més que evidenciava que el 3erEsuqerra volia afrontar la complexa tasca d'esdevenir un lloc creatiu que donava suport i llibertat a diferents propostes, i que sota aquesta publicació – tot i ser iniciativa, com hem dit de la Rita Andreu –, apostava per explorar una altre forma d'expressió i simbiosi, que en harmonia amb els artistes que hi sortien representats, qüestionava altre vegada, una realitat que tal i com ja suggeria el mateix cycle, era plural

⁵⁶ Conversa/entrevista amb Rita Andreu, vegeu annex, p.80

Seguint amb la mateixa dinàmica que els dos anys anteriors, a l'any 2016, es va convidar a dur a terme el nou cicle expositiu a la historiadora i crítica d'art Sol Riera. Ara bé, va ser en aquest mateix any, quan a través d'una reformulació interna del projecte, el 3er Esquerra va decidir que el comissariat es tornaria a reduir aquesta vegada a un semestre, amb la voluntat de dividir la programació en dos grans blocs i així permetre una programació més àmplia. No només més gran en quan a artistes i exposicions, sinó més aviat, en quan a possibilitats.

D'aquesta manera, durant el primer semestre de l'any 2016, el 3er Esquerra va apostar per una programació d'exposicions a favor de tots aquells artistes locals, que a més a més es trobaven vinculats a l'Associació Artística Les Golfes⁵⁷, amb els quals literalment, hi compartien espai.

Aquest gir del projecte, pretenia que la plataforma no quedés com un lloc tancat i exclusiu, en el qual els artistes locals no hi tenien cabuda. Al mateix temps, que aquesta divisió permetia, no tant sols un descentrament del projecte 3er Esquerra, sinó també, fer un pas més a favor de tots aquells artistes propers, per tal de que aquets poguessin exprimir el màxim l'espai – en el que ja hi tenien un taller –.

Així doncs, sense renunciar als cicles comissarials, el 3er Esquerra ofería la possibilitat d'apostar per artistes locals i forans ajudant a crear sinergies entre aquest i alhora també, aproximacions entre els seus treballs.

Així doncs, apostant per projectes locals pròxims, es van articular les exposicions *Geografies del Souvenir* d'Olga Taravilla i Azahara Cerezo (gener-febrer 2016), *Estampes de primavera* de Núria Puig (març - abril 2016) i *Pleias* d'AlconHector (maig 2016).

El segon bloc expositiu de l'any, s'obria el setembre del 2016, amb el cicle de Sol Riera anomenat *Subtil*, que es desenvoluparia a través dels projectes individuals; *Sibil·lina* d'Estel Ciurana, *Ritmes de la Natura* de Mar Serinyà i *A flor de pell* d'Alba Falgarona coneguda com La Wäwä.

Subtil és un cicle expositiu que gira entorn de les essències imperceptibles que desprèn un cos. Només alguns essers perspicaços són capaços de desvelar l'extracte que desprèn la pell i veure'n allò que en resta congelat. Tres artistes que mostren amb subtileza els

⁵⁷ L'Associació artística Les Golfes és una comunitat multidisciplinària a un espai singular que té com a finalitat impulsar i difondre projectes creatius. Disposem d'espai autogestionat per l'Associació Artística Les Golfes que ens serveix per dinamitzar la creació, formació, difusió i exposició de les persones associades i els seus projectes personals. Les Golfes de CoEspai 3r, és un espai de treball pensat per acollir tot tipus de projectes artístics o de creació personal.

missatges que s'amaguen darrere de les seves representacions. La sensualitat, la forà, la calidesa i la contundència del cos femení desvela múltiples interpretacions que subtilment ens aniran descobrint⁵⁸.

Aquestes diferents propostes articulades per artistes dones – i sense que això fos una cosa casual – abordaven en un conjunt la problemàtica del cos, com a quelcom que es desplegava a través dels seus plantejaments i a través de disciplines diferents. Estel Ciurana, treballant el cos de de l'autoretrat, Mar Serinyà com artista que desplega tot el quefer de la seva obra a través del seu propi cos, ja que aquest és la seva eina de treball, i la Wäwä, explorant el cos femení a través del dibuix. Són artistes que mostren d'alguna manera o altre, la subtileza que s'amaga darrere de les seves pròpies representacions, unes propostes tant subtils i efímeres com ho és el mateix cos o bé, la representació d'aquest.

Al mateix temps, el 3er Esquerra aquest any va decidí tirar endavant, altre vegada el projecte editorial, amb la diferencia que aquest cop l'assumia *in situ*. Al mateix temps que també acceptava, que tot i que la publicació de l'any anterior havia acabat amb un resultat boníssim, aquest necessitava de ser repensat, cosa per la qual la nova publicació presentaria algunes novetats respecte al projecte de *Realitats Alterades*.

Amb la mateixa voluntat de que la publicació esdevingui com una extensió del projecte expositiu, el "llibret" era presentat com un híbrid entre un llibre d'artista i un catàleg, (tot i que s'apropava més a la primera definició que no pas a la segona).

En aquí, la publicació de Subtil va ser fragmentada en diferents parts, una publicació per cada una de les exposicions. Això, volia ajudar a emfatitzar els diferents projectes dels artistes, al mateix temps que també oferia tres possibles mirades entorn el mateix cicle expositiu. Així doncs, estructurat en tres parts, les publicacions es connectaven a través d'una certa unitat estilística que els interrelacionava "subtilment", esdevenint gairebé, com una extensió literal del projecte presentat al 3er Esquerra.

Val a dir en aquí, que si bé els tres primers anys, l'espai 3er Esquerra havia rebut subvencions i ajudes – el primer any de l'Ajuntament de Girona i el segon de la Generalitat –, és en el marc d'aquest 2016 quan els hi tombaren l'ajuda.

Si bé en els cicles anteriors, s'havia pogut complir les premisses que el propi projecte s'havia marcat abans de començar, és a dir, dur a terme un projecte cultural amb totes les garanties possibles (com a és sinònim de poder pagant uns honoraris als artistes, i

⁵⁸ CoEspai. (2018). *Cicle expositiu 2016*. Recuperat de: <http://www.coespai.com/3er-esquerra/cicle-2016/> [última consulta 7 de maig del 2018]

als comissaris), és en aquí quan el projecte comença a tenir la necessitat d'inventar iniciatives vertiginoses per poder sustentar allò que tenien previst fer. És així com sorgeixen les enginyoses propostes de sortejar peces dels artistes o de fer venda dels mateixos llibrets.

D'aquesta manera, a través de l'ajuda que el patronat de turisme va donar per les publicacions de *Subtil*, és d'on es va poder estirar un petitíssim fons per la venda dels "llibrets" i fer-la servir per poder pagar els honoraris que havien promès.

És fruit d'aquesta experiència, el fet de que Olga Taravilla i Rita Andreu comencessin a plantejar-se – més enllà de l'ajuda denegada –, el fet de que si un espai com el 3er Esquerra necessitava o no, una figura com la del comissari. És justament en aquí (i qui sap, potser va anar bé), on elles van decidir replantejar el projecte, pensant en que aquest espai ja tenia un caràcter suficientment singular, com per haver de reproduir un model que en molts sentits, ja era existent i que en molts sentits: «los resultados de este tipo de colaboración pueden materializarse de muy diversas maneras y más allá de los formatos tradicionales con los que trabajan los museos»⁵⁹.

Al mateix temps però, i sense que això li resti importància, aquesta figura del comissari "estan al marge" havia mutat en el 3er Esquerra, per adquirir un caràcter molt més experimental, gairebé d'assaig, que és evident que en cap altre lloc gironí s'hagués pogut desenvolupar. Això que el feia molt interessant, era també sinònim d'oportunitat ja que oferia l'ocasió de desenvolupar un projecte comissarial sense que aquest hagués de passar per la pressió d'un espai institucional reglat, i per tant podent adquirir, distintes i noves formes.

A través d'aquest replantejament i la conseqüent reformulació del projecte, s'encetarà el cicle del 2017 anomenat, *Amb Intenció*. Serà en aquí, on es farà realment palpable aquesta desaparició de la figura del comissari, que d'una manera igualment atrevida, desplegarà una programació anual entorn diferents artistes i amb diferents propostes en les que, com a novetat, no hi havia fil conductor.

És doncs, «amb intenció» que el 3er esquerra decideix allunyar-se de la línia marcada fins aleshores; que decideix desmarcar-se d'una programació lligada a un comissariat concret, per assajar altres formes i trobar la millor que encaixi amb la singularitat del projecte. És «amb intenció», també, que es proposa posar l'accent en una sèrie de

⁵⁹ Fernández, Jorge. (2010). *Nuevos centros culturales para el siglo XXI en España. Consenso y conflicto*. Madrid: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo, D.L. p.170

projectes que han trobat el seu punt de partida o que s'han desenvolupat en el l'espai, per donar visibilitat i valor a aquest espai i als projectes que des d'aquest s'originen, es gesten, prenen forma; i els projectes que no tant sols s'hi desenvolupen, sinó que reflexionen al voltant d'aquest espai, es pregunten pel seu sentit i es plantegen quines són les seves possibilitats per acabar obrint-ne de noves⁶⁰.

Si bé això, en un primer moment podia arribar a semblar caòtic, es materialitzà de manera perfecte amb diferents propostes com per exemple, *BlanC&BlacK* de Fina Morera, on l'artista a través del collage, la pintura i dibuixos, explorava el món que es troba enmig del blanc i del negre, entre la llum i l'ombra. Dotant de sentit, tot allò que sempre es troba entre dualitats.

Així, despulla les seves obres del color per copsar estructures i formes, arribar al punt essencial, primordial i bàsic per a crear. Construir una escala que la porta a caminar entre textures, línies entrecruades, formes que s'estructuren en un expressionisme abstracte o petits cercles com a mons imaginaris en els quals pots somniar⁶¹.

Fina morera, (s/t). (2016)

També van ser part d'aquest cicle, les propostes, de *El que falta a Girona* de Barbara Cardella com a guanyadora de la beca CoEspai⁶², *Desmemòria* de Núria Merino o també, la mostra col·lectiva de Rita Andreu, Pierre D.La i Sebi Subirós anomenada *Joguines?*. A més a més també, de l'exposició d'Olga Taravilla, *Matar un comissari*.

Aquesta última mostra, *Matar un comissari* sorgida en un moment tant singular com ho era aquest, serví per culminar la programació del 2017, a més a més de que també, semblava rebel·lar el propòsit intern de tot cicle, que recordem que era anomenat *Amb intenció*.

⁶⁰CoEspai. (2018). *Programació expositiva 2017*. Recuperat de: <http://www.coespai.com/3er-esquerra/programacio-2017/> [última consulta 9 de maig del 2018]

⁶¹CoEspai. (2018). «*BlanC&BlacK*» de Fina Morera. Recuperat de: <http://www.coespai.com/blancblack-fina-morera/> [última consulta 8 de maig del 2018]

⁶² El jurat format per Rita Andreu – comissària – pierre d. la, Sebi Subirós, Mar Serinyà – artistes – i Pere Parramon – comissari – per a seleccionar el projecte guanyador de la segona convocatòria de la Beca Espai. Vid. <http://www.coespai.com/resolucio-beca-espai/>

Si bé la mostra lluïa uns quadres realitzats per Taravilla, enmig d'articles i apunts sobre la posada en qüestió de la figura del comissari, el què realment s'estava mostrant, era la voluntat de l'equip coordinador del 3er Esquerra, que havia decidit prescindir, com hem explicat, d'aquesta figura en un espai tant singular.

En aquesta última exposició, tal i com explicava l'autora; la figura de l'autor-comissari es confrontava amb artistes que veuen la seva obra utilitzada per un discurs que no va necessàriament en la mateixa direcció que el d'aquest. Taravilla portava aquesta idea al seu terreny, a la seva pròpia experiència i en la seva trajectòria artística.

Formalizar la exposición, darle un sentido en el espacio siempre se convierte en el reto final. Me sitúo en la sala blanca con las pinturas, los bocetos, las fotocopias. Sé que en la primera línea -en la entrada, es lo primero que deseo que veáis - se sitúa una pequeña pintura, blanca, muy, muy simple. Es la primera imagen que «vi» al volver a pintar. El resto encontrará su lugar. Con Núria -que hizo grandes aportaciones en el montaje- situamos todo en su espacio: Pinturas, fotocopias, bocetos y títulos.

Todo tiene un sitio preciso en la exposición, aunque después espectadores y espectadoras veáis más allá de la idea, la hagáis vuestra, inventéis, veáis todo aquello que la autoría -la hacedora- ni se había planteado. Ahora es vuestra, sólo vuestra porque habéis «Matado a un comisario» -podría haber sido comisaria-, a una pintora, a una autora.⁶³

Així doncs, aquesta mostra tancava el cicle mentre l'omplia de sentit i deixava entreveure la nova voluntat del 3er Esquerra. Avui el projecte, passant per un moment fràgil ha decidit apostar, (aquest 2018) també per artistes locals, com per exemple l'actual exposició de Marta Descamps o la programada Fina Pou.

Com hem anat veient, Olga Taravilla i després també Rita Andreu, van acabar desenvolupant un projecte que en el seu moment tenia molt potencial i que de manera perfecte, ajudava a contribuir en un camp deficitari com ho és, el panorama de l'art actualment.

El 3er Esquerra va acabar desenvolupant no només un cicles comissarials interessants, plens d'artistes emergents i propostes atrevides. Sinó que també, a més a més, va iniciar una línia editorial que d'una manera molt peculiar i única va acabar donant molta singularitat a la iniciativa, ja que això era era quelcom molt arriscat dins d'un espai que no era un ni institucional, ni municipal ni fundacional.

Un petit espai privat, que decidia apostar per una iniciativa arriscada que es trobava fora del comú, i que malgrat tenir pocs recursos, volia obrir les escletxes d'expressió

⁶³ Cultural Rizoma (2017). *Procesos expositivos*. Recuperat de: <http://www.culturalrizoma.com/procesos-expositivos/> [última consulta 10 de maig del 2018]

independent i lliure, un espai per contrastar visions, discursos i maneres de fer que s'escapessin de les concepcions tradicionals tant establertes.

Des de la seva obertura, un dels principals objectius del 3er Esquerra, com hem anat veient, era dinamitzar i establir un lligam amb la cultura i la ciutat, al mateix temps que també, situat en un coworking, volia donar un valor afegit a l'entorn de treball i l'espai. El 3er Esquerra desplega tota la seva voluntat artística, i ho fa cobrint unes garanties per tots aquells que s'hi troben endinsats. És per això mateix, que el projecte ha anat mutant amb el temps, patint canvis en la programació, la coordinació i l'organització. Igual que també, s'han anat transformant els rols de tots aquells que n'han format part.

Si bé com hem vist, Olga Taravilla assumeix des d'un inici un estadi de coordinació mentre deriva les feines de comissariat a altres professionals, és amb l'entrada de Rita Andreu com a comissària i la posterior arribada de Sol Riera, el què farà transformar els rols del projecte. Andreu passarà aquí a assumir també, tasques de coordinació, mentre que es cuidarà paral·lelament de desenvolupar el lliprojecte editorial del cicle *Subtil*.

La gent que conforma aquets tipus d'espais al marge, com ho és el 3er Esquerra, ja no són professionals en una disciplina, són transdisciplinars en el sentit de que negocien, investiguen, planifiquen, organitzen, coordinen... cada activitat/exposició.

Al mateix temps, com hem anat veient, la idea del projecte es desdobla en dues direccions. Per una banda, el 3er Esquerra apostava per artistes locals que per alguna raó o altre – o bé perquè són molt joves, emergents o pel tipus de treball que desenvolupen – no tenen cabuda en les altres programacions convencionals de la ciutat, però que per contra, estaven desenvolupant idees molt interessants.

En aquest sentit, el 3er Esquerra volia servir com a plataforma que ajudés a dinamitzar i donar visibilitat a tots aquests artistes locals, però també volia ser el lloc on hi encaixessin professionals que ja havien tingut sortides a la institucions de Girona com per exemple havia passat amb la Mar Serinyà que abans d'exposar al CoEspai ja havia debutat en el Bòlit. O casos a la inversa, com va ser el cas de Estel Ciurana exposant primer al 3er Esquerra abans de passar per l'espai institucional. També cap mencionar, l'exemple de l'Adrià Ciurana, que després de passar pel coworking va guanyar el premi a *Exposicions Viatjares* de la casa de la cultura.

Per altre banda, el projecte també apostava, per portar artistes de fora que difícilment haguessin pogut tenir un circuit a Girona, però que pel què fos estaven desenvolupant un treball artístics potent que encaixava perfectament amb la dinàmica del 3er

Esquerra. Aquests creadors, sempre sota els cicles comissarials, podien ser més o menys emergents, però ajudaven a donar visibilitat a totes aquelles pràctiques que en moltes ocasions queden fora de la capital, i que avui comencen a ser molt reconegudes com és el cas de Mario Santamaria (passant pel cicle de la Azahara Cerezo) o també en Mawatres (que passà pel cicle de Rita Andreu).

Paral·lelament a tot això, i com ja hem explicat, els comissariats eren sempre encarregats a gent no-professional en aquest àmbit, però que tenia ganes de desenvolupar projectes propis i que potser no haguessin tingut mai l'oportunitat de realitzar comissariats dins del món institucional, perquè d'alguna manera saps que l'establiment oficial de l'art encarregarà sempre o majoritàriament exposicions a els comissaris més habituals⁶⁴. Així doncs, el 3er Esquerra era com una mena de plataforma per donar opció a algun jove emprenedor per tal de que aquets pogués desenvolupar una inactiva pròpia amb plena llibertat. Si per exemple ens fixem, en el cas de la Sol Riera, veiem que ella si que havia comissariat exposicions anteriorment, però per altre banda, Rita Andreu era la primera vegada que debutava com a comissària. I que posteriorment al cicle *Realitats Alterades*, i potser fins i tot com a conseqüència d'aquest, se li encarregà un comissariat al centre d'art contemporani el Bòlit.

Així doncs, veiem que el projecte 3er Esquerra, sota diverses línies d'actuació, vol acabar esdevenint en tots els casos com una plataforma que doni oportunitats a una gran franja d'artistes, gestors, historiadors, etc, que sense restriccions institucionals eixampli la mirada artística cap un horitzó molt més heterogeni i divers. Un espai, que no pretén ser una plataforma elitista, sinó que aspira a expressar-se amb un to d'alta divulgació i de penetració assagística o especulativa, aprofitant la seva condició d'alternativitat, és a dir d'*estar al marge*, per provar distintes formes i esdevenir així transformats per actuar en diversos àmbits.

Així doncs, un dels seus objectius principals és oferir continguts culturals diversos que siguin atractius per a un espectre ampli d'artistes i públic, i que ajudi a enriquir el panorama cultural de la ciutat de Girona. Ara bé, una iniciativa així, sota aquesta condició d'independència, com és fàcil suposar ha disposar d'un espai físic adequat i barat, per al desenvolupament d'activitats culturals multidisciplinars com a quelcom essencial, ja que rebutja la submissió dels dictats del mercat, és a dir sense fer pagar entrada i per tant sense ingressos.

⁶⁴ Conversa/entrevista amb Rita Andreu, vegeu annex, p.80

És precisament per això, que quan el 3er Esquerra es troba amb la subvenció denegada per part de la Generalitat, ha d'adoptar formes diverses que de manera inaudita condueixen el projecte cap una o altre direcció. És precisament aquí, en una situació tant perillosa, quan la iniciativa aferrada a la voluntat d'oferir allò que havia promès, inventa un sorteig – com hem dit – entorn cada una de les exposicions, on l'artista regala una petita peça. Aquesta estratègia vertiginosa, en el seu moment, era redissenjada justament per permetre cobrir les necessitats més bàsiques del projecte. D'aquesta forma el creadors inventaven “sovenirs” que de manera irònica sustentaven el seus honoraris. Mar Serinyà per exemple, va oferir a el guanyador un dibuix personalitzat a través d'una conversa, mentre que l'exposició de *Joguines? De pierre d.la*, Sebi Subirós i Rita Andreu sortejava un collage fet a tres bandes.

A més a més d'això, i arribats a aquest punt, la línia editorial – allò que hem dit que era el què feia tant singular el projecte – també va servir el mateix any per ajudar a sostenir el 3er Esquerra a través de les ventes dels “llibrets”. Ara bé, si això en el seu moment va servir com a fon d'ingressos, és evident que si volia aconseguir sostenir el projecte sencer, aquesta línia editorial havia de ser transformada per arribar a un públic major.

Els llibres d'artista/catàleg tant peculiars i únics, tenien un públic molt específic, i evidentment això, feia que la iniciativa fos majoritàriament deficitària. Sota aquesta pressió, i sense voler transformar els “llibrets” en una solució mercantil es va decidir tancar la línia editorial amb l'última publicació del llibre d'artista de Barbara Calella. És d'aquesta manera, a poc a poc que el projecte ha anat esdevenint alhora que s'ha anat transformant i apagant. Tot i així però, cal dir que tal i com defineix Balló «la belleza de la construcción independiente radica justamente en esa cultura del proyecto, esa idea de que las cosas no se hacen con espíritu clientelista, y que no empiezan ni terminan en una institución»⁶⁵.

Ara mateix, el 3er Esquerra es troba en un moment molt fràgil que possiblement sigui causa d'aquesta condició d'*estar al marge*, quelcom que suposa per tots aquets equipaments un esgotament laboral que és molt precari. A més a més de que s'ha de tenir en compte, que en aquest cas Taravilla i Andreu, estaven desplegant el projecte dins d'un paraigües que no era seu, és a dir dins del coworking CoEspai que tot i oferir-
li'ls-hi molta llibertat, sempre les condicionava d'alguna manera o altre.

⁶⁵ Balló, Jordi. (2003). *Espacio institucional y producción independiente*. En SÁNCHEZ, José (ed.), *Situaciones: un proyecto multidisciplinar en Cuenca 1999-2002* (1a ed., p. 123-135) Cuenca: Universitat de Castilla La Mancha. p. 133

De totes maneres, el projecte desenvolupant-se en un lloc tant singular com ho és un coworking – tal i com també hem vist a La Volta –, permetia crear no només un caràcter col·laboratiu i d'interrelacions laborals i personals entre artistes com passa a Sant Narcís, sinó que a més a més, estan en un espai no exclusivament artístic propiciava també relacions i sinergies entre professionals de sectors pràcticament oposats.

Un exemple paradigmàtic d'això, en va ser per exemple la col·laboració entre l'artista Núria Merino, la coordinació Olga Taravilla, i David Gironella, com a professional d'Arduino⁶⁶. En aquí Merino, amb una proposta artística entorn unes lletres i amb una idea de que aquestes interactuessin, va co-crear amb Gironella una proposta artística que seria exposada el maig del 2015 a l'(A)parador 22. Demostrant en aquesta, que el coneixement no està dividit i que els diàlegs amb l'art sempre són possibles.

Malauradament, avui CoEspai, sembla que està tornat a agafar una línia empresarial molt més marcada on prima la premissa del coworking tradicional, deixant de banda, a poc a poc allò que el feia tant especial; un espai des d'on dinamitzar la cultura local i professional.

⁶⁶ Arduino és una plataforma d'electrònica oberta que es va crear per a artistes, dissenyadors, aficionats i qualsevol persona interessada en crear entorns interactius. Arduino s'utilitza per a la creació de prototips basada en programari i maquinari flexibles i fàcils d'usar a través de tota una gamma de sensors.

3.3 Al marge físic:

La Casa de Cultura del Gironès Les Bernardes

La Casa de Cultura del Gironès, anomenada Les Bernardes, és una institució que depèn de la Diputació de Girona i es troba situada al municipi de Salt. Actualment és «un espai d'art, cursos, formació, divulgació i coneixement en el marc del pensament contemporani»⁶⁷, que es caracteritza per oferir una qualitat artística i alhora, una obertura de la mateixa, però sense renunciar a la proximitat del lloc on es troba.

La casa, «emblemàtica per tots els diferents usos que ha rebut al llarg de la seva història»⁶⁸, tal i com s'explica a la web del centre⁶⁹, va ser comprada per la diputació l'any 1979, amb la voluntat de fer-hi un Centre Cultural. Aquesta, «inaugurada aproximadament el juliol de 1983, presentava ja en la seva primera dècada, exposicions de personalitats destacades com per exemple Salvador Dalí, Joan Miró, Modest Cuixart, entre altres»⁷⁰.

Aquesta institució, molt representativa des d'un inici, es convertí amb el temps – ja entrats els anys 90 –, en un centre cultural que tenia una funció més de caire social. Aleshores, el centre es trobava bolcat cap a unes propostes artístiques més vinculades a les comarques de Girona – apostant sobretot per artistes saltencs i gironins –, sota la voluntat de conservar la flama artística de la mateixa localitat. Això, tot i que funcionà bé durant un temps, acabà quedant “exhaurit”, i provocà com a conseqüència la necessitat urgent de replantejar el propi projecte.

En aquest treball, més que no pas fixar-nos en tot el bagatge temporal que han tingut Les Bernardes, el que es pretén és posar en matèria d'anàlisi la nova proposta cultural que s'encetà a partir del 2016, justament pel tipus d'inactiva que com ja veurem, això suposarà.

Serà sota aquesta necessitat de renovar el projecte quan Les Bernardes, sota la direcció de Robert Fàbregas, començarà a pensar en «la inexistència de centres cívics, d'espais

⁶⁷ Bernardes. (2016) *Presentació*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/presentacio-institucional/> [última consulta 12 de maig del 2018]

⁶⁸ Bernardes. Op.cit.

⁶⁹ Vid. <http://bernardes.cat/presentacio-institucional/>

⁷⁰ Bernardes. Op.cit

polivalents i de centres culturals al municipi»⁷¹, i en conseqüència la urgent necessitat d'aquests, en un lloc com Salt.

Salt, un municipi del gironès de només sis quilòmetres quadrats (dels quals només tres en són habitables), té actualment una de les taxes més altes de població en risc de pobresa (18%)⁷², i al mateix temps, concentra gairebé més de 30.000 habitants amb més de 30 llengües i 80 nacionalitats diferents.

Aquesta forta condició del lloc, serà la que per Fàbregas es tornarà motiu essencial per la renovació del projecte, aprofitant totes les possibilitats que el municipi ofereix, i utilitzant-les no com un obstacle, sinó com una potencialitat. Serà així, com El Centre Cultural del Gironès, engegarà a partir del 2016, una nova iniciativa que girarà al voltant de la idea del *marge*.

Aquet “marge”, com a concepte molt vinculat a la ubicació de Salt, alhora que també a la seva realitat urbana i social, els servia per «desplaçar el centre de la cultura contemporània cap a la perifèria»⁷³, i explicar, com a conseqüència, que «la cultura no es fa tant sols, des de la capital»⁷⁴.

En aquí, l'extraradi, – entès sociològicament com un espai urbanístic on el teixit *cívics* sembla que és massa vulnerable com perquè la identitat dels que hi viuen pugui esdevenir paral·lela i igual als referents de la capital–, era plantejat com a quelcom que necessitava una reflexió molt urgent. Així doncs, aquest plantejament, seria fet en pro de potenciar altres realitats socials i altres maneres d'esdevenir, que com veurem, es dugué a terme a través de l'articulació d'un munt de noves propostes culturals.

En aquest sentit, Les Bernardes apostava per adquirir un nou rol, que els permetés de fer «sobresortir el seu espai del dens teixit metropolità»⁷⁵, i proposar per contra, un nou lloc obert, que sense la necessitat de renunciar a la centralitat – ja implícita –,

⁷¹ Amb l'única excepció de la Casa de Cultura de la Diputació de Girona. BERNARDES (2016) *Presentació*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/presentacio-institucional/> [última consulta 12 de maig del 2018]

⁷² Segons l'estudi *La pobresa a Espanya poble a poble*, elaborat per la consultora AIS Grup a partir de la informació del instituto Nacional de Estadística (INE). Vid. <https://www.ais-int.com/el-riesgo-de-pobreza-en-espana-pueblo-a-pueblo/>

⁷³ Linnell, Jordi. (4 febrer 2017). Les Bernardes reivindiquen els marges creatius i artístics. *El punt d'avui*. Recuperat de: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1060438-les-bernardes-reivindiquen-els-marges-creatius-i-artistics.html> [última consulta 17 de maig del 2018]

⁷⁴ Linnell, J. Op.cit.

⁷⁵ Linnell, J. Op.cit.

pogués també no deixa passar la possibilitat com diu Jordi Balló «de activar la cultura y crear a su alrededor un territorio abierto, un territorio común, un territorio que la gente sienta que puede penetrar, que no es cerrado»⁷⁶.

Sota aquesta finalitat, el marge esdevenia, també i alhora, com «un terreny molt fèrtil des d'on repensar, explorar i experimentar àmbits diversos de la creació artística menys convencionals, en favor d'una dialèctica de la mirada vers l'obra d'art»⁷⁷. D'aquesta manera, des d'aquests confins, es reivindicava el ser conseqüent amb el present i amb el lloc, com un marc crucial que jugava a favor de la pluralitat i l'alteritat, entenent que això – avui tant definitori de Salt – era també quelcom essencial per re-pensar el mateix fet artístic.

Així, Les Bernardes, amb la voluntat d'adequar-se a la seva realitat i per tant, rebutjant ésser una actuació artificial que podria caure en l'error de ser quelcom massa conceptual, proposava per contra deixar de problematitzar el lloc on es trobava, per explotar-lo amb tot el seu context plural i heterogeni.

D'aquesta manera, el centre volia apostar «cap a noves mirades –en ocasions, visionàries– que afavorien l'interès i la participació, tant de nous públics, com d'una escena multicultural i intercultural on artistes locals, nacionals i internacionals hi [tenien] cabuda»⁷⁸.

Ara bé, cal entendre també, que les Bernardes no té cap altre raó d'estar al marge que la de la seva pròpia condició física. Aquesta “raó d'estar”, serà la que de manera totalment innovadora s'aprofitarà per articular tot el nou quefer artístic, que com a símbol de resistència, servirà per reivindicar un nou plantejament entorn les diferents realitats artístico-culturals.

Serà en el marc d'aquesta renovació, quan entren com a comissaris del centre, l'any 2016, Pere Parramon i Laura Cornejo. Aquests, sota la voluntat d'adaptar-se a tota aquesta nova intencionalitat, decidiren dur a terme un gir conceptual envers les

⁷⁶ Balló, Jordi. (2003). *Espacio institucional y producción independiente*. En SÁNCHEZ, José (ed.), *Situaciones: un proyecto multidisciplinar en Cuenca 1999-2002* (1a ed., p. 123-135) Cuenca: Universitat de Castella La Mancha. p.124

⁷⁷ Bernardes. (2016) *Exposicions*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/exposicions/> [última consulta 2 de maig del 2018]

⁷⁸ Bernardes. (2016) *Exposicions*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/exposicions/> [última consulta 2 de maig del 2018]

propostes d'exhibició artística, per poder apostar així cap a altres iniciatives que de manera molt més arriscada, navegaven en contra de la materialització i la privatització tant habitual de la institució.

D'aquesta manera, aprofitant la condició marginal en la que es troba Salt, i alhora la mateixa llibertat que aquest marc els hi oferia, els comissaris proposaven de ressaltar altres percepcions artístiques que no només oferien un panorama canviant envers l'art, sinó també envers la nostra contemporaneïtat.

Aquesta nova manera d'esdevenir, tal i com s'endevina en la primera exposició comissariada per ells, *Brute in Flowers* d'Agustín Randomagus, obria el camí cap a altres concepcions, com ho era en aquest cas per exemple, la disciplina del collage. Quelcom que com veurem, l'(A)parador 22 dedicarà molt temps a explorar.

Aquesta disciplina, entesa com una pràctica que dota les imatges d'una nova vida, era també símbol d'una superació supra-normativa que caminava més enllà del fet artístic, per arribar també a un nivell conceptual. En aquí, uns homes fotografiats en blanc i negre eren retallats dels seus contextos originals i transportats cap una nova vida que de manera colorista, qüestionava els convencionalismes tant típics de la masculinitat. Tots aquests homes, presentats com a referents característics de l'imaginari col·lectiu del segle XIX (és a dir, boxejadors, presoners, mariners...), eren dessacralitzats a favor d'un univers refinat i sofisticat que de manera poètica, els embolcalla enmig flors i plomatges exòtics. D'aquesta subtil forma, Randomagus, proposava no només exaltar una altre disciplina, sinó també un una nova mirada cap a l'home contemporani.

Una nova existència i un nou model de masculinitat en el qual la grisor de les mirades ferrenyes, els músculs, el pèl i les actituds severes se suavitzava mitjançant la juxtaposició amb el color d'animals sinuosos, dolços plomatges i flors exòtiques⁷⁹

Agustín Randomagus. *The leftlovers*. Paper sobre fusta pintada a mà (2017)

⁷⁹ Bernardes. (2016). *Brute in Flowers*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/agustin-randomagus-martinez-brute-in-flowers/> [última consulta 20 maig 2018]

Simultàniament, a la sala de dalt, anomenada Sant Jordi, la mostra d'Álvaro Soler sota el títol *Evolució Tòxica*, presentava unes escultures monumentals que semblaven producte d'una exuberant metamorfosi. Aquesta nova fauna, fruit de la imaginació de l'artista, plantejava una sèrie de preguntes molt inquietants que portaven a l'espectador a plantejar-se l'artifici com una altra manera d'esdevenir.

on la forma de l'atracció estètica genera una al·legoria de la perversió sobre el desenvolupament científic i l'avidesa de la societat de consum, i una alarma sobre la fragilitat de la vida natural⁸⁰

Aquets animals, mutilats i transformats, incitaven a un plantejament urgent sobre la nostra contemporaneïtat que no feia altra cosa que inter-comunicar-se amb la mostra d'Agustín Randomagus.

Al mateix temps, a l'espai *29m2*, *Experimentació amb cicuta* de Montse Gispert, explorava les possibilitats estètiques de la cicuta a través d'un procés de treball i una posada en escena aparentment asèptica⁸¹. Aquesta proposta, volia desvetllar la bellesa de la planta – trobada literalment els marges de Salt –, per articular-ne les seves inherents dualitats i tensions, i construir a partir d'elles, una nova vida a través de la mort.

Aquestes exposicions, potents de manera individual, però també essencials en un conjunt, deixaven aventurar els espectadors, a través dels seus components conceptuals, cap a una reflexió profunda sobre la necessitat de repensar-nos a nosaltres mateixos. Al mateix temps que també, deixaven endevinar una nova intencionalitat d'una programació que s'articulava a través de blocs temàtics.

Si bé com veiem, aquestes primeres mostres van ser – en el seu moment – símbol d'un salt de qualitat important del centre, són també i alhora, testimonis exemplificadors d'un espai que mitjançant la seva pròpia reflexió, opta per promoure el pensament contemporani des de les pròpies experiències. Aquestes, busquen sempre una afinitat pròxima amb els receptors, infiltrant-se en conceptes de la vida quotidiana, i creant així connexions, entre disciplines, àmbits d'actuació, artistes, espectadors, medis d'expressió i tecnologia.

⁸⁰ Bernardes. (2016). *Evolució tòxica*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/alvaro-soler-arpa-evolucion-toxica/> [última consulta 30 d'abril del 2018]

⁸¹ feta a partir del vídeo i el muntatge de cromatografies sobre negatoscopis

Aquesta posició innovadora, es reafirmava a més a més, sota uns grans canvis en la manera d'articular les pròpies mostres. Els fulls de sala eliminats, les cartel·les negades (menys en el cas de que fossin veritablement essencials), i el text dels vinils reduïts a un mínim, deixaven entreveure la voluntat d'atrapar el públic a través de la mirada. D'aquesta manera, com una entrada d'aire fresc, el tàndem de comissaris apostava per una visualitat estricta, justament pel fet, de que fos aquesta mateixa la que exercís el seu poder sobre el receptor.

Així, sense crear una massiva invasió conceptual, l'espectador era captivat a través de l'experiència artística i la seva subtil forma. Els fulls de salsa, substituïts per unes postals que portaven la imatge promocional de l'exposició, eren també un altre exemple d'aquesta aposta per lo visible. Al mateix temps, que els diferents monitors instal·lats a cada una de les sales, deixaven endevinar altre vegada, aquesta mateixa voluntat.

Aquesta idea de fer dialogar diferents propostes – sense ser una cosa casual –, té la voluntat de sortir de la cosa única, per estirar el fil cap a altres mons multidisciplinaris i híbrids que d'alguna manera s'apropin a aquesta idea “d'estar al marge”.

Ara bé, per contra, Les Bernardes també ha optat en ocasions, per fer mostres úniques i exclusives com ho va ser per exemple en el cas del fotògraf americà Larry Scott.

Aquest, emblemàtic top-model dels anys 90, conegut per haver estat més de 15 anys la figura del perfum *Acqua di Gio* de *Giorgio Armani*, era presentat en el centre com un *flâneur* armat d'una càmera fotogràfica. La seva mostra, anomenada *Microvisions in a macrooworld seeing within the gaps* presentava unes fotografies ambigües i poètiques sobre la vida quotidiana en els districtes urbans i els guetos de la ciutat de Nova York.

Amb una retòrica visual continguda en la seva mirada interior, el fotògraf construeix, més que històries, presències; una suite de micro-visions que exposen les paradoxes i fluctuacions del món.⁸²

Aquesta mostra, dotada d'una extravagant primacia, és a dir, mostrada per primera vegada a Salt, va fer pensar als comissaris en la possibilitat de buidar Les Bernardes per poder articular tot l'espai a favor de l'artista, tenint en compte el fet emblemàtic que suposava obrir un volum així.

⁸² Bernardes. (2016). *Microvisions in a macrooworld seeing within the gaps*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/exposicio-larry-paul-scott-les-bernardes/> [última consulta 30 d'abril del 2018]

Això, que pot arribar a semblar fins i tot contradictori en relació el què estàvem dient, pot ser interpretat també, com una pròpia re-affirmació del nou projecte Bernardes. La famosa faceta de Larry Scott, igual que l'emblemàtica història del Centre Cultural (on recordem que hi havien exposat personatges com Cuixart, Tàpies, Miró...), mostrava una paradoxa entorn la dualitat de centre /marge. En aquí, el model era presentat com un personatge que a través de sortir en moltíssimes fotografies, havia adquirit una important centralitat, però alhora, darrera de les càmeres havia viscut de manera marginal entorn la pràctica fotogràfica.

En aquest sentit, la gran paradoxa que els connectava, era aquesta manera de desmarcar-se del centre, i apostar *des d'un marge per el marge*, amb la voluntat d'explorar, tot allò que encara ens queda per descobrir. A més a més, les imatges d'Scott se situaven als marges d'una visualitat convencional, no només perquè exploraven la vida a la perifèria de la ciutat, sinó perquè també retallaven unes composicions formals alhora que abstractes.

My work i imagine comes from my experience in the streets, walking around, watching the life, observing the simplest aspects of urban life (...) this area, this kind of gap in society, in culture, resided this point I'm trying to project... this area, this reality, this emotion, this sensation⁸³

(s/t) imatge d'una composició fotogràfica de l'exposició de Larry Scott, *Microvisions in a macrooworld seeing within the gap* (2016)

⁸³ Les Bernardes. (2017). *Larry Paul Scott - Microvisions in a MacroWorld Seeing Within the Gaps* [Vídeo] Recuperat de: <https://vimeo.com/223613059>

Si bé com veiem, això presentava ja en el seu moment un pas cultural essencial, és el febrer/març del 2017 quan, amb molta ambició, Les Bernardes aposta per créixer encara més en la seva dimensió i proposa una exposició a 4 bandes. En aquí, el duet performàtic-musical de Las Bistecs, la crítica d'art Mery Cuesta, el món oníric d'Iex Cosmonauta i el famós fotògraf Toni Amengual, s'hibriden de manera ideal, per evidenciar, una altre vegada, que precisament és des d'aquets confins on surten les propostes més radicals i atrevides. El còmic, la performance, el dibuix i la fotografia s'uneixen en un espai polivalent per fer una crítica cultural, que més o menys explícita, acaba sent en tots els casos, mordaç i subversiva.

Sala Debacle de Mery Cuesta, proposava una fusió entre el llenguatge, el còmic i la crítica, que sota el mateix nom d'una de les galeries inventades en les seves vinyetes, retratava tot una sèrie de convencionalismes culturals.

S'atansa al món artístic i cultural amb les ungles esmolades i la tintes ben carregades: els circuits de l'art, la crítica musical o la cultura popular, cap de les inconsistències i contradiccions del circ que anomenem contemporaneïtat⁸⁴

Al mateix temps, l'*electro-disgusting* de Las Bistecs era exposat com a videoart a la sala de 29m2 sota el títol *Històries de l'Art*. Aquesta mostra, basada en una filosofia inconformista, posava en qüestió una tradició estètica sustentada sobre uns valors patriarcal i classistes.

Música enganxosa, lletres intel·ligents i imatges elaborades per recordar que, més enllà del cànon establert i oficial, no n'hi ha una, sinó moltes, d'històries de l'art⁸⁵

En la mateixa línia, *Devotos* de Toni Amengual presentava una instal·lació de caire conceptual, on els mateixos fotollibres, negats a la nostra vista, eren els que alçaven una torre enmig de la sala, qüestionant aquesta actual obsessió i proliferació per les imatges

Qüestiona la fragilitat de tota democràcia, tant la política com la de la imatge, i ens planteja molts dels dilemes que afronta la fotografia en la era contemporània, de la que tots som devots. Perquè torres més altes, amb bases que creïem sòlides, han caigut⁸⁶

A la sala central, i per últim, *DEEP OCEAN MANTRA* d'IEX Cosmonauta presentava un dibuix minuciós i preciosista, que més enllà del món oníric que es podia captar a primera vista, era també una crítica formal entorn el nostre temps. Uns maneres

⁸⁴ Bernardes. (2016). *Sala Debacle*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/sala-debacle/> [última consulta 9 de maig del 2018]

⁸⁵ Bernardes. (2016). *Històries de l'Art*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/histories-de-lart/> [última consulta 13 de maig del 2018]

⁸⁶ Bernardes. (2016). *Devotos*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/devotos/> [última consulta 13 de maig del 2018]

reflexius plens de figures i interrelacions simbòliques que giraven entorn el nostre present.

cada peça és un somieig, un nou món on perdre's entre tot d'imatges espectaculars i detalls subtils, on resseguir narracions que es bifurquen com els senders de Borges o la capacitat evocadora de les imatges dels gravats alquímics antics. Art i fantasies, doncs, amb les quals desvetllar universos íntims. O potser més compartits que no ens pensàvem⁸⁷

Aquestes propostes, més enllà de ser exemples crítics de la nostra contemporaneïtat, eren també una aposta per l'anomenada transdisciplinaeritat artística. Les bistecs, com a grup-performatiu eren exposades a través de les pantalles i alhora a través de la seva peculiar estètica, tenint en compte que a més, una d'elles ve del món de la il·lustració mentre que l'altre del cinema. IEX Cosmonauta com artista visual transportava la seva creativitat cap a la pràctica més detallista del dibuix. La comissaria i crítica d'art Mery Cuesta, utilitzava el còmic per articular una nova veu, mentre que Amengual com a fotògraf professional plantejava de manera irònica una instal·lació sense fotografies visibles.

És a partir de totes aquestes exposicions, on s'endevina el nou quefer artístic de Les Bernardes, que com un atac el model normatiu i exclusiu, aposta per ressaltant altres percepcions que d'alguna manera o altre, s'escapen del cànon conegut. És en el conjunt d'aquestes mostres, on s'han acumulat – com hem vist – noves maneres de representar, de comunicar, d'imaginar, simular i distribuir, per esdevenir així, culturalment pròxims però també diferents.

És amb els més de 25 artistes comissariats per Parramon i Cornejo, on han aparegut conceptes com els de interactivitat, la simulació, la immaterialitat... que remetent a noves estratègies artístiques cada vegada més allunyades dels plantejaments institucionals tradicionals, basats en les velles dicotomies autor/espectador, exposició/usuaris, artista/disciplina... deixant així uns canals de connexió amplis per seduir, no només l'expert, sinó també, una comunitat que a la seva manera alberga unes inquietuds estètiques i culturals.

Tots els artistes exposats – alguns més que d'altres – són professionals. És a dir, personatges consolidats artísticament, que per molt que s'escapin de la norma, gaudeixen d'una certa condició de “ser artista”. Això, que malauradament nega experiments amb la figura de l'amateur, mostra per contra, i a la vegada un fort interès

⁸⁷ Bernardes. (2016). *DEEP OCEAN MANTRA*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/recycle-2/> [última consulta 14 de maig del 2018]

per unes propostes singulars que, sempre de manera multidisciplinària, apuntin cap a l'alta qualitat estètica.

Tots aquets artistes, transversals i híbrids, tenen una condició marginal que per alguna cosa o altre, els fa trobar units en un espai molt més reduït, que s'eixampla en quan inclou, tots aquets processos molt més experimentals i en constant transformació. De manera conjunta, tots aquests dibuixen una nova estètica, que encara en procés constructiu, gira al voltant d'una idea descentrada, heterònoma, massificada, i plurivalent, que s'aparta completament de la clàssica posició elitista, única, i cultista.

És necessari dir, també però, que Les Bernardes no sempre articula tota la seva línia de la mateixa manera. El tàndem de comissaris s'encarrega de dur a terme 3 o 4 blocs expositius durant l'any, mentre que la resta dels dies, és el propi centre el que intenta articular unes mostres que tenen una línia que apunta més cap a l'afer l'històric-local.

Això, que realment crea unes barreges molt peculiars, com per exemple va passar durant el novembre/desembre del 2016 amb diferents exposicions com: *La maçoneria recreació, passat, present i futur* on es mostrava la recreació de un temple mesònic, *Work in progress* que presentava diferents tipologies de pensament entorn l'arquitectura i el disseny, i alhora, *Estranya Terra* que proposava un concert-performance, era quelcom que conjuntament arribava a semblar profundament caòtic.

En realitat però, i igual que el propi discurs que hem anat explicant, això és també una altra cosa pensada i feta expressament. És a dir, Les Bernardes es transforma a partir d'aquesta estranya barreja, en un lloc literalment híbrid. I precisament és el fet de trobar-se al marge, el que li permet fer aquests tipus de coses⁸⁸.

Ara bé, el fet de que aquesta altra programació de Les Bernardes estigui més encarada a productes locals, no vol dir en absolut, que l'altre no ho hi pugui estar. Els artistes pròxims, han estat motiu també d'exposicions comissariades per Parramon i Cornejo, tot i que amb ells, aquesta localitat no ha estat reivindicada amb tanta eufòria.

Per exemple, el novembre de 2017 l'artista gironina Patricia Maseda presentava *Óneiros*. Una mostra d'unes figures de paper plenes de simbolisme, que proposaven una reflexió sobre els somnis, com un camí d'introspecció i alhora de coneixement. En

⁸⁸ Conversa/entrevista amb Laura Cornejo, vegeu annex, p.83

aquest mateix moment, el gironí Jordi Armengol presentava *Farm o farmer?*, uns dibuixos d'animals que transitaven enmig de la descripció minuciosa i la deformació grotesca, uns productes onírics que feien referència al satíric conte de George Orwell.

Així doncs, els artistes gironins o catalans han estat també motiu de diferents exposicions, però el què aquí cal entendre, és que apostar per una localitat de manera exclusiva, no és en absolut el què vol fer Les Bernardes, ja que precisament el què pretén, és no caure en aquesta única fixació de les coses⁸⁹. Així doncs, entorn aquest mateixos mons que estàvem explicant, es va presentar també, el mateix novembre, l'exposició *Dulces Sueños/ Desencantados* del mexicà José Rodolfo Loaiza.

Aquesta mostra, que realment va generar molt interès a nivell internacional pel seu estil atrevit i pel pop art centrat en la transgressió dels mites contemporanis, posava el seu accent, en tots aquells somnis insuflats a partir de l'imaginari de Walt Dinsey. En aquí Loaiza, manipulava aquest personatges amb la voluntat de transgredir-ne la seva iconografia, una Alícia cocaïnòmana o una Blancaneus fent-se *selfies*, servien per plasmar avui, els símptomes patològics del nou somni capitalista.

Pot un somni fer-se realitat si li ho demanes? Li preguntava Blancaneu al pou dels desitjos en el film de 1937. Walt Disney, el seu creador, responia: perseguir un somni és fer que es compleixi. Però cap d'ells ens va advertir que els somnis romàntics i amb final feliç es reserven a princeses i prínceps, fades i herois; mites populars que, des d'antany, s'enganxen als murs de les habitacions infantils perquè els seus dolços somnis avivin els nostres. Gran absurd que el seu privilegi estimuli desitjos ficticis que tantes vegades s'esgoten en el drama.⁹⁰

José Rodolfo Loaiza *And they lived happily ever after* Acrylic on Canvas, (2011).

⁸⁹ Conversa/entrevista amb Laura Cornejo, vegeu annex, p.83

⁹⁰ Bernardes. (2016). *LOAIZA*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/?s=LOAIZA> [última consulta 20 maig 2018]

D'aquesta manera, sota aquestes barreges conceptuals, sembla que s'exalti fins i tot el lema que segons O'Doherty, es va estendre en l'academicisme durant la modernitat i que semblava fer referència a que «las idas son más interesantes que el arte»⁹¹, però en realitat, apostant per aquest tipus d'hibridacions i alhora també per aquesta visualitat tant descrita en les explosions, el què s'endevina, és que es vol crear resistència en contra del famós cub blanc, aquell «que no dejó entrar a los menos cultos y permitió que la modernidad pusiera fin a su incansable costumbre de autodefinirse»⁹².

En aquest sentit, s'entén tota la transformació que s'ha fet en el centre, tant a l'hora d'articular les exposicions, com a l'hora de pensar en diferents propostes, o en diferents tipologies d'artista... el què s'espera és un canvi, un descentrament que permeti eixamplar els camps de l'art, per esborrar-ne els seus límits.

Un altre d'aquestes transformacions – i no pas menys important –, és el fet de que el color de la paret es canvií en cada una de les mostres. Això, que sembla ser quelcom simbòlic, és realment molt significatiu, ja que és on precisament és veu que el centre entén, que si es vol apostar per lo visual, cal posar l'obra en un context visible.

El món de Dissney de Loaliza sota unes parets de color blau cel, o per exemple les parets roses fúcsia que té ara mateix Albert Madaula, no són altre cosa que una interacció directe entre espectador/obra. Aquet blau tant recurrent a les habitacions dels infants, o aquet rosa que transcendeix més enllà de lo superficial i lo seriós, són una altre estratègia per estimular els sentits i facilitar la creació d'associacions.

Per exemple, en la mostra *Let me grab your soul away*, d'Helena Aguilar, on un recorregut de somnis romàntics i nostàlgics, era esdevingut a través de fotografies inspirades en l'estètica del segle XIX, un color púrpura suau ajudava a l'espectador a percebre aquesta mostra com un passatge pels mons onírics de les germanes Brönte o fins i tot de de la novel·lista Jane Austen. Aquesta proposta a més a més, es trobava també, contextualitzada a través d'uns vinils que sota una tipografia d'imitació antiga lluien unes cites d'un color daurat que ajudava a confeccionar la dimensió de la sala, en aquest món tant fantàstic.

⁹¹ O'Doherty, Brian. (2011). *Dentro del cubo blanco, La ideología del espacio expositivo*. Murcia: Centro de Documentación y Estudios Avanzados de Arte Contemporáneo. p.21

⁹² O'Doherty, B. Op. cit, p.74

(s/t) imatge del muntatge de l'exposició d'Helena Aguilar, *Let me grab your soul away* (2017).

Com veiem, en aquí el cub blanc deixa de ser l'únic espai on els projectes es formalitzen, i per contra es desplega un ampli ventall de possibilitats. Les exposicions de Les Bernardes es transformen en sí mateixes, per esdevenir un lloc de negociació, que en comptes de fixar el significat de les paraules i les formes, deixa pas a l'actuació del propi procés artístic. En aquest mateix sentit, la utilització de cites (com veiem a la imatge de dalt) és una eina que nega l'extensió textual – habitualment explícita –, per fer esdevenir el text, no com una mera explicació, sinó més aviat com un guiatge. Tenint en compte que en Les Bernardes tampoc es marca cap recorregut entorn les exposicions, ni en les pròpies sales.

A més a més Les Bernardes, com a equipament cultural important, aposta per la imatge i l'audiovisual, que gairebé com a sinònim d'actualitat ajuda a que el centre cultural esdevingui referent per la cultura del Gironès, al mateix temps que també, proporciona un espai realment equipat per a les pràctiques més contemporànies⁹³.

En aquest sentit són essencials doncs, tant la sala de videocreació *29m2*, com la Sala de fotografia *Photo*, que fins fa molt poc – amb la recent obertura de la sala Pou Rodó del Bòlit – havia estat l'únic espai estable de fotografia en les comarques gironines. Aquesta adaptació d'espais, alhora que també, aquesta aposta per les arts visuals, és quelcom que emfatitza aquesta dualitat de centre/marge. De manera irònica trobem una sala especialitzada, o un lloc dedicat a la videocreació enmig del «brogit i el tràfec (...)

⁹³ Conversa/entrevista amb Laura Cornejo, vegeu annex, p.83

característic de Salt»⁹⁴. Demostrant així, que els oblidats extra-radis, tenen avui un enorme poder per encarar el futur. Amb l'afegit, de que avui potser, la fotografia o el vídeo és quelcom que necessita temps per ser pensat i que precisament per això és un art que en cert sentit, encara resta a un marge⁹⁵.

A més a més, com a símbol d'apostar també per un present, Les Bernardes ofereix un canal de *vimeo* on els artistes normalment acostumen a parlar sobre el seu procés de creació. Això, de manera simbòlica, serveix també per donar veu – literalment – a tots els creadors, al mateix temps que aquests enregistraments poden ser matèria d'arxiu o una eina promocional per el propi centre, exaltant així una multifuncionalitat de processos.

En definitiva, com hem vist, des de fa menys de tres anys, Les Bernardes s'ha actualitzat per posar-se en el centre de la contemporaneïtat, i ho ha fet a partir d'expressar el màxim aquesta idea de “marginalitat”. Des d'aquí, es reivindiquen aquestes perifèries, aquestes altres realitats socials i urbanes, que necessiten de ser repensades perquè en molts sentits la centralitat s'està esgotant. Ja és inviable està en els centres, viure en els centres, i és en aquí, a on nosaltres, com a comunitat, necessitem repensar el nostre futur.

Salt, que només és notícia per la pobresa, els desnonaments i l'alt grau d'immigració, es posiciona de manera reivindicativa en el fenomen cultural. I no només a través de Les Bernardes, sinó que també en l'àmbit del teatre amb Temporada Alta i El Canal, a nivell social amb la Factoria del Coma Cros o amb escoles i biblioteques com l'ERAM. El que vull dir, és que aquesta marginalitat ha canviat la seva subordinació, i apunta avui cap a un futur molt més prometedor. Això mateix, és el que passa també a nivell artístic a les Bernardes, una institució que lluita per explorar i construir nous camins, i ho fa apostant per una línia clara i arriscada. O es que sinó, a on podríem veure l'Àlicia cocaïnòmana de Loiza?

És precisament aquest vestigi sobre el “marge” de l'art contemporani, el que en aquí es vol exaltar, i que de manera paradoxal, s'està col·locant en un centre emblemàtic a nivell nacional. Les Bernardes s'està creant, no només un públic fix, sinó que també un

⁹⁴ Bernardes. (2016). *Espai 29m2*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/espai-29m2/> [última consulta 2 d'abril del 2018]

⁹⁵ Conversa/entrevista amb Laura Cornejo, vegeu annex, p.83

renom entorn el món de l'art, que si m'atreveixo molt a dir, fa ombra fins i tot al famós Bòlit.

El què realment és curiós, és que se'n parli més a fora que a casa, els diaris gironins han cobert el seu radi entorn les figures més mediàtiques, ja se sap, Larry Scott, Rossy de Palma i potser també Las Bistecs, la resta d'artistes sort en tenen dels blocs expositius, i per tant, d'anar a remolc de les figures més mediàtiques, com per exemple és veu molt clar en la notícia de l'ARA de les comarques Gironines, on s'exalta l'obra inèdita de Rossy de Palma sota una il·lustració d'Albert Madaula, artista que en aquí, no es troba ni tant sols mencionat en el peu de foto de la seva obra.

(s/t) imatge de l'article extret de l'ARA (2018)

Albert Madaula, *Rossy de Palma*. Acrylic, Spray Paint and Pastel on Canvas, (2017)

Per contra però també, hi ha part de la premsa que si que qualla, com per exemple les crítiques d'Andrea Bonet, o les revista Culturæ. Al mateix temps que passa això, Les Bernardes surten mencionades a la famosa revista parisenca *Elle* mentre que a més a

més, són ja molts els artistes que sense que se'ls hi hagi demanat, han portat obra inèdita per l'exposició del centre. Quelcom que retrocedint gairebé, als gloriosos anys vuitanta, exemplifica l'arriscada aposta cultural que fa el centre, i l'interès per aquest en la ment de molts artistes.

Arribats a aquest punt però, caldria preguntar-se, quina és la veritable relació de Les Bernardes, amb el poble saltenc immigrant, que es troba avui literalment vivint al marge social. Si bé és veritat, que el juliol del 2016 es va presentar el film *Bona nit* d'Ivó Vinuesa, a on es retratava els espais urbans amb un alt índex d'immigració com ho és Salt, val a dir, que malauradament el centre cultural de Gironès, tot i parlar d'una condició de marginalitat, en realitat, encara no ha apostat per creacions que podrien ajudar a focalitzar allò que és tant urgent, com el fenomen de d'immigració. Aquest, hauria de ser repensat en el centre, per ajudar a emfatitzar l'efervescència actual d'aquestes comunitats no només en el terreny social, sinó que aquí també; en l'artístic.

En aquest sentit, Les Bernardes evidencia altre vegada; que « en el plano cultural, triunfan las identidades »⁹⁶ i és justament per això, que la cristianitat blanca i occidental es retrata altre vegada en els seus valors. La cultura contemporània, en moltes de les seves expressions, ha tornat a posar l'esser humà en el punt de mira, però estar clar que no en tots. I és que, hi ha millor lloc per fer aquesta aposta?

El museo ha de estar abierto a la acción política y ser un lugar para la discusión. El historicismo se ha esforzado en ocultar, devaluar y despolitizar el espacio como objeto del discurso social crítico. Los seres humanos no solo vivimos en el tiempo, también en lugares dispares que se vertebran en y a través de una red de relaciones específicas. El capitalismo fomenta los desarrollos regionales desiguales y así se crea una tensión dialéctica entre la diferencia y la homogeneización. La historia hegemónica oficial oculta las pequeñas historias subalternes i regionales, en lo que toda diferencia tiende a obstruirse⁹⁷.

I és que la reflexió és urgent. I encara més, tal i com diu Marina Garcés, per «los millones de vidas que están tocando ya hoy los límites de lo *invisible*. Nos jugamos el estómago, la conciencia y la dignidad del destino común de la humanidad en este tiempo que resta. El nuestro, hoy, es un combate de lo necesario contra el que se nos presenta como imperativo ».⁹⁸

⁹⁶ Garcés, Marina. (2017). *Nueva ilustración radical*. Barcelona: Editorial Anagrama, S.A. p.52

⁹⁷ Fernández, Jorge. (2010). *Nuevos centros culturales para el siglo XXI en España. Consenso y conflicto*. Madrid: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo, D.L. p.216-217

⁹⁸ Garcés, M. Op. Cit, p.52

3.4 Al Marge del carrer:

L'(A)parador 22

L'espai (A)parador 22 és un projecte conjunt de La Llibreria 22, l'Associació ad'Art⁹⁹ i l'artista pierre d.la on es reconverteix un dels aparadors de la llibreria en un espai d'exposició a peu de carrer. La proposta, que sorgeix de les inquietuds del creador saragossà, està perfectament alineada amb els objectius de l'associació, és a dir; mostrar l'art fora dels llocs convencionals i situar-lo en espais diferents, per a donar una visibilitat directe i accessible. Alhora que també, ofereix a La Llibreria 22 – qui cedeix l'espai – una visibilitat dinamitzadora i atractiva.

El projecte és la transformació d'un aparador en una petita galeria d'art, convertint-se així en un marc per a diversos artistes. Fruit de la inquietud de creadors i amants de l'art el projecte es construeix per oferir una forma d'entendre l'art «propera, accessible i de qualitat»¹⁰⁰, alhora que dóna accés a «noves formes d'exhibició que no tenen cabuda dins dels circuits artístics convencionals»,¹⁰¹mostrant així una altre manera d'ensenyar allò que artísticament s'està produint en el context actual.

Aquest nou espai, sorgeix de les diferents estades de l'artista plàstic i poeta, pierre d.la – membre del col·lectiu saragossà *ecrevisse*¹⁰² – que arribà a Girona per primera vegada l'any 1991 i on tornà en varies ocasions fins el 2011 quan decidí quedar-s'hi. Les seves visites a la capital – fruit de la seva participació al Festival Domèstica – van portar a l'artista a pensar en la possibilitat del projecte.

⁹⁹ Associació Ad'Art: plataforma per a la difusió i promoció culturals, neix a principis del 2009 fruit de les inquietuds d'artistes, creadors, estudiants i amants de l'art que volien donar un altre impuls a la programació cultural gironina amb projectes basats en noves propostes, nous artistes i nous espais. Amb l'esforç i ajuda de molta gent (...) Ad'Art pretén oferir una forma d'entendre l'art propera, accessible i de qualitat. A l'inici del projecte l'associació comptava forces membres i es duien a terme varis projectes com *Ú*, *Domèstica*, *5 Cèntims*, *Dansapar* entre d'altres, però actualment, (des de fa dues setmanes, l'associació ha estat dissolta per la forta disgregació que aquesta presentava).

¹⁰⁰ Ajuntament de Girona: portal municipal d'entitats.(n/i). *Ad'Art. Plataforma per a la difusió i promoció culturals*. Recuperat de: http://adart.entitatsgi.cat/presentacio3_1/_5G1ICS7tAW74caeodqJYuTheSOwWLAI - Szg4EKvVt6OtlDofgbwew [última consulta 25 de març de 2018]

¹⁰¹ Ajuntament de Girona: portal municipal d'entitats.(n/i). *Ad'Art. Plataforma per a la difusió i promoció culturals*. Recuperat de: http://adart.entitatsgi.cat/presentacio3_1/_5G1ICS7tAW74caeodqJYuTheSOwWLAI - Szg4EKvVt6OtlDofgbwew [última consulta 25 de març de 2018]

¹⁰² Vid. Sánchez, Manuel. (2006). *L'Écrevisse écrit. La obra plástica*. Zaragoza: Premsa universitària de Zaragoza.

Amb afany per fer-se seva la ciutat, es fixà en l'aparador de la llibreria que anteriorment havia estat objecte, també, de petites mostres artístiques que no havien acabat mai de tenir una sortida clara¹⁰³. D'aquesta manera, pierre d.la, vinculat encara amb la seva ciutat, es recordà d'un projecte similar que ell mateix havia engegat a Zaragoza l'any 1998 i que estava centrat també, en el passatge d'un antic cinema. Al veure-hi possibilitats, l'artista decidí de formalitzar-se com a membre de l'Associació ad'Art de Girona qui de seguida recolzà el seu projecte posant l'única condició de programar un any sencer d'exposicions.

D'aquesta manera, obert des del gener del 2014, l'(A)parador 22 és el lloc on s'hi troben propostes de diferents disciplines, instal·lacions, obres i creacions de diversos àmbits amb l'objectiu de dinamitzar la programació artística i cultural de la capital gironina. Actualment amb més de 50 artistes exposats, el projecte ofereix mostres culturals de durada mensual – inaugurades el primer divendres de cada mes – produïdes tant per artistes locals, nacionals i internacionals, generant així la possibilitat de crear intercanvis, sinèrgies i experiències entre altres els artistes i la ciutat.

Al principi pierre d.la s'encarregava de contactar amb els artistes nacionals mentre que un altre membre de l'associació programava a favor dels artistes vinculats a la ciutat de Girona. Una combinació perfecte per un començament, però que durà molt poc temps i com a conseqüència obligà l'artista a ampliar els seus horitzons al voltant de la capital gironina.

pierre d.la assumí així, el càrrec d'organitzar tota la programació – si bé el seu objectiu era conèixer bé la ciutat i l'aura artística que aquesta amagava, no hi hagué millor forma de formalitzar-ho ¹⁰⁴—. En un inici la visió del projecte era que els autors locals fossin gent que es trobava directament vinculada amb la ciutat i els seus voltants, com va ser el cas de la proposta *Embarbussat* de Sebi Subirós, mentre que per altre banda, els artistes forans oferien un panorama artístic nacional com s'endevina en l'exposició de Gema Rupérez, *Al margen*. Aquestes dues primeres mostres de l'(A)parador 22 servien per endevinar una dinàmica molt clara, un artista de Figueras el primer mes, i una de Saragossa el següent. De manera alternada s'engegava un cicle ordenat de propostes culturals que d'alguna manera es podien definir com, encara, molt properes.

¹⁰³ Havia estat lloc d'exhibicions puntuals de peces realitzades a l'Escola municipal d'Arts de Girona, La Mercè.

¹⁰⁴ Conversa/entrevista amb pierre d.la, vegeu annex, p.88

La sisena exposició de l'argentí Martin Copertari, *Els ous fatídics*, modificà la idea inicial per complet, i serví per ampliar el camp del nacional cap a l'internacional, provocant la magnífica conseqüència de que també s'ampliés el concepte "local" per obrir-lo a tot Catalunya. D'aquesta manera (A)parador 22 – amb una voluntat encara més ambiciosa – ofería un compromís artístic molt més gran, eixamplant els apropaments d'una cultura amb una altre, desemascarant per complet l'homogeneïtzació i obrint, a partir d'aquet instant, les portes a noves pràctiques, nous significats i noves relacions artístico-culturals.

A més a més, des del segon any, l'(A)parador 22 ofereix en el més de juliol - agost la possibilitat de donar cabuda a pràctiques que ratllen l'artesanía, la re-utilització d'objectes o el disseny de producte, amb la finalitat de donar visibilitat també a altres propostes, que allunyades encara de la dominació artística com a tal, posen de manifest processos creatius molt interessants. El juliol del 2015 Pétula Plas presentava *Botellero olvidado* que sota el principi del reciclatge es definia com;

Artesana que Fabrica mobles, objectes de decoració i complements partint sempre de materials oposats (...) per ser referent d'una nova artesanía basada en el reciclatge creatiu, demostrant que un altre disseny i una altra economia més sostenibles són possibles¹⁰⁵.

En relació a la primera exposició del mes juliol del 2014, en la mostra *Medusa* de Quim Rifà, veiem que aquesta re-utilització de materials no és casual ni única i que possiblement sigui exemple palpable d'aquesta distinció tant difuminada d'allò que pot ser entès com a objecte artístic i d'allò que no és acceptat com a tal. El projecte *Medusa* igual que el de Pétula Plas jugava amb uns elements reciclats que mutaven per adquirir una nova forma.

Transportar la creació artística a altres àmbits és una proposta interessant que obre la idea artística mateixa en quant que mostra productes que no estant pensats, en absolut, per ser exposats.

Com és possible que esdevingui en un petit espai de 1'037 m² una exposició sobre la decoració d'espais? En aquest sentit *Una història íntima* d'ANTIC & CHIC és un joc atrevit que presenta un procés creatiu que navega entre el repte de la pròpia disciplina i l'expressió més íntima d'aquell qui decora;

¹⁰⁵ (A)parador 22. (2014). *Botellero olvidado*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/> [última consulta 20 març 2018]

A Una història íntima Cèlia Izquierdo expressa allò que no té forma, allò fosc que hi ha en el seu interior i que no pot explicar amb paraules...¹⁰⁶

En aquesta mateixa línia, *Plego, Paper, Tisores* de PLEGO es presentava sota la voluntat de crear quelcom diferent oferint una nova dimensió creativa que aprofitant la corporeïtat del paper, la seva versatilitat i el seu caràcter tangible, acabava oferint un producte cultural que en cap cas havia estat pensat per ser un producte únic d'exhibició.

Més enllà d'aquestes propostes que hi tenen cabuda un cop l'any, l'(A)parador 22 és per sobre de tot, una plataforma singular per difondre i exhibir obres artístiques de diferents àmbits, i es configura com espai que obre les portes a la temàtica lliure, donant pas a les diferents formes de creació que tan sols es troben regides a les possibilitats que permet el propi espai.

El projecte, com ja hem dit, amb més de 50 exposicions i per tant amb més de 50 artistes exposats, ha brindat visibilitat a disciplines com el collage, el dibuix, la performance, experiments sonors, instal·lacions, llibres-objecte, escultura, fotografia, il·lustració, poesia, literatura entre d'altres, i amb l'apunt important, de que és la pintura – una de les més tradicionals tècniques artístiques – la que no hi ha tingut mai cabuda.

Esdevenint així com un lloc on el que hi poden passar multitud de coses, el 9 de març d'aquest mateix any 2018 l'artista Mar Serinyà duia a terme una performance a on ella, acostumada a actuar, per el seu tipus de performance en llocs oberts, es tancava durant 8 hores dins l'espai de l'(A)parador 22 tant sols amb paper, pintura, llàpisis i una poma

Perquè m'agraden els espais grans, la immensitat...Perquè sóc salvatge i m'agrada moure'm al meu aire...Per tot això, he decidit estar-me 8 hores aquí, dins un petit gran aparador amb llapis i paper.¹⁰⁷

¹⁰⁶ (A)parador 22. (2014). *ANTIC & CHIC*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/>[última consulta 1 de maig del 2018]

¹⁰⁷ (A)parador 22. (2014). *8 hores*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/>[última consulta 20 maig del 2018]

Mar Serinyà, *8 hores*, performance (març 2018)

Així doncs, sense centrar tots els seus interessos en la producció d'exposicions formalment impecables, veiem que l'(A)parador 22 és una proposta cultural que a contracorrent, conquesta un espai no destinat a acollir projectes artístics, i que sota la premissa d'oferir un nou model expositiu no convencional modifica un aparador de funció mundana i utilitària en un nou espai artístic, que descontextualitzat de la seva funció habitual adquireix gairebé una singularitat poètica. D'aquesta manera, la distinció acceptada entre el què és un espai artístic i allò que no ho és queda en aquí capgirada apuntant cap a una nova possibilitat experimental que sembla gairebé nodrir-se d'una filosofia Duchampiana.

Aquest espai d'exhibició singular té la voluntat d'acostar l'art als àmbits de la quotidianitat i ho fa a través d'una retòrica molt clara, a peu de carrer i sense imposicions físiques. La recuperació d'un espai "oblidat" que ratlla els límits del privat/públic es re-configura en aquí per aparèixer com espai obert i dinamitzador d'una llibreria i alhora, del propi carrer. Gairebé com un joc irònic, l'(A)parador 22 esdevé com a motor transformador, un espai de transició que muta per esdevenir un lloc de reunió artística. Gairebé com si fos un lloc a on «el arte puede vivir su propia vida»¹⁰⁸.

Si bé és veritat que el projecte incorpora aspectes propis d'una galeria tradicional, per altra banda, també, n'incorpora d'un espai alteratiu. La premissa inicial del projecte és,

¹⁰⁸ O'Doherty, Brian. (2011). *Dentro del cubo blanco, La ideología del espacio expositivo*. Murcia: Centro de Documentación y Estudios Avanzados de Arte Contemporáneo. p.21

sens dubte, donar visibilitat a unes obres, però la manera en com està ideat trenca per complet la forma habitual de presentar-les. Des del projecte es repensa la problemàtica que tenen les presentacions artístiques institucionals, i es qüestiona subtilment que la millor manera d'ensenyar les coses sigui d'una manera neutralitzada i estandarditzada – una peça al costat d'una altra, i així successivament – . En aquí l'espai condiciona l'obra, i aquesta el modifica en ell, un joc intrínsec i recíproc entre espai i peça que posa en qüestió una forta convicció contemporània entorn els espais artístics. L'espai expositiu de l'(A)parador 22, penetra en l'obra mateixa, gairebé com diu O'Doherty, «como si el espacio interior tuviera una continuidad con el espacio que lo circunda (...) definiendo por completo la experiencia que sucede en su interior»¹⁰⁹ i abandonant així, les conviccions tradicionals de l'espai expositiu, aquell lloc/espai que «se asemeje al limbo: y se tiene que haber muerto para estar en él»¹¹⁰.

Al mateix temps, l'(A)parador 22 posa èmfasi en la creació d'un context molt determinat per a la recepció d'allò que s'està mostrant. A peu de carrer, i al marge de normes i restriccions museístiques, el projecte aposta per prioritzar la vetllada artística com a motiu de trobada i tertúlia al voltant de l'exposició, desmuntant així el mite silenciós de la contemplació artística. Més que no pas emmarcar un tipus d'art, o una definició d'aquest, l'(A)parador 22 és un “contenedor d'experiències” per generar així un espai discursiu i alhora un nou context artístic local.

Dentro de este intersticio social, el artista debe asumir los modelos simbólicos que expone: toda representación reenvía a valores que se podrían trasponer en la sociedad, pero el arte contemporáneo modeliza más de lo que representa, en lugar de inspirarse en la trama social se inserta en ella. (...) El arte es un estado de encuentro.¹¹¹

Aquest descentrament provocat – a exprés – replanteja un discurs artístic molt arrelat, alhora que també els seus mecanismes d'exhibició. La importància del projecte rau en el format desprovist d'estructures ostentoses i articulades, proposant per contra, una presentació eclèctica i participativa a nivell social.

D'aquesta manera, l'(A)parador 22 dóna visibilitat a treballs artístics que es troben situats en zones frontisses/ de frontera – entre la professionalització i l'emergència – i

¹⁰⁹ O'Doherty, B. Op. cit, p.24

¹¹⁰ O'Doherty, B. Op. cit, p.21

¹¹¹ Bourriaud, Nicolas. (2006). *Estética relacional*. Buenos Aires: Adriana Hidalgo editora S.A. p. 17

que en molts casos necessiten de llocs actius i diferenciats que al voltant d'una programació anual, apostin amb una especial èmfasi per la creació emergent i les disciplines menys afavorides, contribuint a una major diversificació de la realitat artística. La idea de galeria es re-inventa en aquí justament per potenciar allò que és necessari per artistes i amants de l'art en una ciutat com ho és, en aquest cas, Girona. Al marge – literalment – d'una institució, el projecte no deixa eclipsar-se per estereotips ni tendències i aposta per l'expressió cultural més contemporània i viva de la societat mateixa.

Sense ànim de lucre ni subvencions, el projecte emmarca creacions diferents, que en conjunt, creen un context socio-artístic nou i alhora, determinat. Sí bé en un inici, l'Associació ad'Art de Girona i pierre d.la es posaven d'acord per decidir d'acceptar les propostes artístiques que se'ls presentessin, en els últims anys l'(A)parador 22, com a font inesgotable de noves i extraordinàries experiències, ha seguit una línia expositiva molt marcada i repleta de temàtiques fàcilment relacionables.

Això, sense ser una cosa casual, sota la coordinació de l'artista pierre d.la demostra una claríssima voluntat de donar conjunt i densitat al projecte. Amb aquesta actitud, s'intenta que aquestes experiències artístiques no es converteixin en una imposició jeràrquica a través de la figura “omnipotent” del comissari tradicional, i és per això que l'artista saragossà opta per triar una línia curatorial que camina més enllà de les exposicions. De vegades en un període de sis mesos i d'altres d'un any, l'artista aposta per línies expositives de propostes que es mouen al voltant de les mateixes coses com ho són – en aquest cas – les temàtiques de caire surrealistes o les obres híbrides com el collage.

El febrer del 2016, l'(A)parador 22 inaugurava una línia molt interessant entorn la disciplina del collage, donant visibilitat a aquesta pràctica, no com una definició d'aquesta, sinó més aviat com un laboratori experimental, on amb eines i materials diferents en cada cas, s'aconseguien uns resultats completament diferents i variats dins d'una mateixa definició artística que permetien – coneixent la tècnica – superar les limitacions constructivistes que semblen regir sempre entorn les distintes disciplines.

Memòria desafinada de Susana Blasco presentava un collage mixt, realitzat amb serra i claus a través d'una fotografia antiga trobada per Karto Gimeno a Saragossa, i un vell marc bilbaí trobat per Karra Marro. Els dos elements que van ser separats amb peces, que es recomponien a l'(A)parador 22 i s'unien en el mateix collage per crear una memòria que fos inventada i desafinada;

El record rescatat. L'oblit recordat. La imatge de ningú. D'algú. Retallada. Recompоста amb torpor amb llums i ombres, amb veritats i mentides, amb el·lipsis, amb bretxes. Tosta. Com una bombeta que parpelleja. Com una bena embullada en la memòria distreta. Com una absència inventada. Com una persiana baixada¹¹²

Susana Blasco, *Memoria desafinada*, Collage, mixed media. (febrer de 2016)

Susana Blasco, jugant amb una estètica molt marcada i una poètica que abraça la seva peça, s'apropava així – a la seva manera – a l'obra de Quim Domene Q. *El Destripador Q. l'Esbudellador Q. the Ripper Q. l'Éventreur* que també poeta plàstic, desplegava una obra sota un fort esperit de reciclatge, articulant així noves lectures del món.

El seu treball és d'investigació formal i signica, conceptual, gairebé podria dir-se arxivístic, i, en el millor sentit, ètic i polític¹¹³

En aquesta mateixa línia, Marta Sureda presentava *Som joguines, Comuna infantil* on evocant un imaginari artístic entorn la infància, l'artista presentava una sèrie de collages de petit format acompanyats de dues figures modificades per ella mateixa. Una altra vegada l'essència compositiva i constructiva del collage, impregnava la creació cap a la poètica visual, alhora que la dotava d'un sentit compositiu completament diferent, en aquest cas, reflexionant en com la pròpia experiència infantil condiciona, a la llarga, el mateix imaginari artístic;

Les interferències són representades per les il·lustracions publicitàries dels collages i qüestionades mitjançant la manipulació de les nines fabricades per adults. Els

¹¹² (A)parador 22. (2014). *Memòria desafinada*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/> [última consulta 18 d'abril del 2018]

¹¹³ (A)parador 22. (2014). *Q. El Destripador Q. l'Esbudellador Q. the Ripper Q. l'Éventreur*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/> [última consulta 26 d'Abril del 2018]

estereotips de gènere, la imposició consumista i l'autoritat moral són objecte de transgressió per part dels infants a través del joc i l'humor.¹¹⁴

Apostant per l'art del collage, pierre d.la crea com veiem, un diàleg subtil entorn una mateixa disciplina que evoca a uns resultats tant diversos que no deixa estancar la pràctica en una única manera d'esdevenir. En aquet sentit, el projecte aposta per l'experimentació i ho fa alterant-se amb altres mostres artístiques per no caure en l'error hegemònic de presentar “sempre el mateix”.

Altre vegada al 2016, Mónica Ezquerro presentava *Opus Nigrum* i ho feia d'una manera dinàmica i completament diferent. L'artista, ensenyant també una mostra individual de collage, la feia esdevenir al voltant de *Palomitas de colores*, una banda sonora feta expressament per a les seves pròpies peces.

De la mateixa manera – enmig de la pròpia hibridació – Juan Oficio presentava *Septum: Tabique que divide una cavidad en dos* i ho feia sota un poema de Jesús Lizano. En una pràctica tant mal·leable i canviant com ho és el collage i fent-ho possible en un lloc com (A)parador 22, *[Ab Ovo]* de Carolina Chocron es definia de manera perfecte per explicar tot allò que succeeix entorn una mateixa manera de fer;

L'origen es perd entre els passos de la següent acció. No obstant això, els fragments utilitzats, constitueixen el testimoniatge i l'evidència d'un punt de partida. Papers, juxtaposicions, assemblis, trobades.¹¹⁵

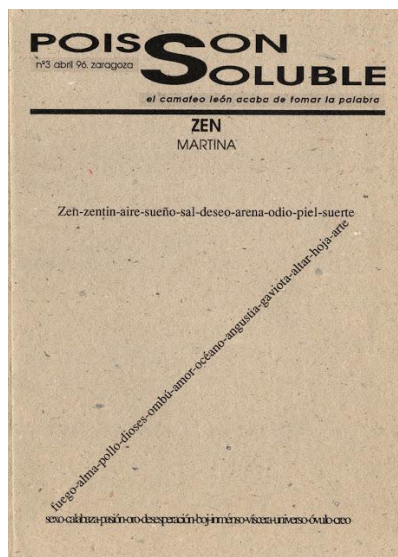
Aquesta línia particular que segueix l'(A)parador 22 ve com veiem, totalment regida per una decisió curatorial presa per l'artista Pierre d. la – caracteritzat per les seves obres de caràcter poètic, estèticament visuals i repletes de significats i referències – que amb un molt bon bagatge al darrera sembla atrevir-se a generar una interessant proposta cultural que més enllà del seu propi gust – indiferentment de si aquet és bo o dolent – acaba oferint una continuïtat i una consistència artística singular i atrevida. D'aquesta manera, apostant pel risc i l'experimentació, l'artista saragossà es converteix en aquí en comissari i gestor cultural de la seva pròpia iniciativa.

Més enllà de les mostres individuals presentades, l'(A)parador 22 flueix sota una temàtica ideològico-artística molt clara que en cap cas deixa distanciament respecte el

¹¹⁴ (A)parador 22. (2014). *Som juguines, Comuna infantil*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/> [última consulta 14 de maig del 2018]

¹¹⁵ (A)parador 22. (2014). *Q. Septum: Tabique que divide una cavidad en dos*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/> [última consulta 20 de maig del 2018]

propí projecte i que de manera curiosa i interessant s'aproxima – en cert sentit – a la filosofia de *Poison Soluble*.

(s/t) imatge de la portada del número III del pasquí literari *Poison Soluble*. (Abril 1996)

Un pasquí literari fundat i coordinat pel mateix artista, que desenvolupa la seva consistència a través, en aquet cas si, d'una línia comissarial totalment marcada. A través d'un personatge conegut i habitualment surrealista, pierre d.la demana a diferents autors que li facin un petit homenatge en format artístic. Aquets, que treballen junts al voltant d'un tema, esdevenen en la publicació sota una obra individual que no tindria sentit si no formés part – en aquí – d'un "tot". És precisament en aquesta revista, on pierre d.la exerceix pròpiament la funció d'un tipus de comissariat en totes i cada una de les peces presentades. En aquí els artistes són escollits en funció del tipus d'obra que fan, i és purament la proposta del personatge per part de pierre d.la, el motiu que les dirigeix.

En aquet sentit, l'(A)parador 22 s'allunya d'una rigidesa tant estricta entorn allò que es vol presentar, i és per això que de vegades pot costar de veure-hi una línia comissarial pròpiament definida. Més enllà daixò però, l'(A)parador 22 lluita per mostrar-se obert a diferents propostes, prioritzant així un context que permeti als artistes recolzar-se en la pròpia llibertat imaginària per deixar endevinar que les diferents creacions són les que veritablement contextualitzen les propostes actuals afermant-se així unes amb les altres i facilitant, en qualsevol cas, la recepció per part dels espectadors.

D'aquesta manera, més enllà de la inauguració de les exposicions – moment realment important que serveix per crear sinergies entre artistes i públic – és la pròpia proposta

la que realment dóna creixement a un espai i que possibilita una alteració fonamental a nivell artístic que desplaça algun dels eixos principals de l'art cap a una nova posició i relació amb la resta, modificant en conseqüència; el mapa en conjunt.

L'(A)parador 22 crea ampliacions perquè estenent l'espai cap a un altre indret, provoca una empenta als borrosos límits de l'art, desfent fronteres i infiltrant-se en la vida quotidiana. Creant un important joc de connexions al marge de la institució i possibilitant així sinergies entre disciplines, àmbits d'actuació, artistes, espectadors, medis d'expressió i metodologies. Oferint com a resultat un panorama canviant i intricat, un entramat d'interseccions i interferències que evoca cap a una idea artística més contemporània.

El projecte, sorgint com una iniciativa que busca esdevenir de manera alternativa a la institució, vol establir-se en paral·lel al circuit establert de l'art en la ciutat de Girona, per així oferir una altra manera de concebre l'art i aprofundir –en el sentit més literal – cap a una altra forma de viure'l.

Com hem dit, sense subvencions i per conseqüència tan sols pagant el transport de les obres, l'(A)parador 22 treballa metafòricament al *marge* trobant-se cèntric en la ciutat, i recolzat avui – simbòlicament – pels els espais artístics més convencionals de Girona, però sense comptar amb un finançament públic ni amb el d'una institució, amb la voluntat pròpia – és a dir per elecció – de no hipotecar un discurs que a la llarga sense diners, no hagués pogut ser continu i evolutiu.

Val a dir, que el fet de que no hi hagi una recompensació econòmica per als artistes exposats, en molt pocs casos ha acabat essent un problema – coneixent-ne només una cosa que no treu que en moltes ocasions, Pierre d.la conjuntament amb la pròpia associació adAr't, s'hagi plantejat la manera en com això podria solucionar-se, assumint la dificultat que això suposa, tenint en compte que és un projecte sense finançament ni ànim de lucre¹¹⁶.

Sota aquesta voluntat d'oferir sempre un espai, que contínuament programés a favor d'artistes locals i forans, apostant per un marc de creadors emergents que constantment treballessin entorn a dinàmiques diverses, el projecte adquireix no només una condició de *marge* pel seu desinterès a la subvenció monetària, sinó també per la repercussió en el públic i alhora també, dels medis que el rodegen. Com és ben sabut, allò que crea més moviments de massa, allò que és més anunciat, patrocinat o

¹¹⁶ Conversa/entrevista amb Pierre d.la, vegeu annex, p.88

difós en moltes ocasions, arriba a un públic molt més ampli, a diferència d'allò que amb un treball menys acurat de difusió queda reduït a un públic més petit.

En aquet sentit, (A)parador 22 recolzat per personatges reconeguts entorn el món de l'art com pot ser per exemple, Guillem Terribas un dels dinamitzadors culturals més importants de Girona i un dels fundadors de la llibreria 22, o com poden ser també artistes de renom o bé directors/es de les institucions gironines més importants. Tot i així, ha estat en molt poques ocasions motiu de premsa per els diaris més significatius de la pròpia ciutat. Aquesta condició – que li ha set donada, tenint en compte que pierre d.la va informar a la premsa de totes i cadascuna de les exposicions que es van dur a terme el primer any (2014) sense cap èxit¹¹⁷ – ha provocat un distanciament abismal entre el projecte, els àmbits culturals informatius de Girona i com és d'esperar, tota aquella població que els consumeix.

En casos contats, l'(A)parador 22 ha estat motiu suficient per esdevenir notícia o nota de premsa en els diaris de El Punt d'Avui o El diari de Girona, i quan ho ha fet ha estat sota criteris certament molt qüestionables com ho és el cas de la columna dedicada a l'exposició de *23 descarts* de Jordi Mitjà. Això, que no fa res més que crear una interrogació cultural important, no ha estat però motiu suficient perquè l'(A)parador 22 no es consolidés un públic fidel i alhora canviant, que sense rondar les grans xifres formés un àmbit familiar i bonic entorn de les dinàmiques artístiques que el propi projecte, encara avui, segueix presentant, i que amb forta ambició té la voluntat, de seguir construint.

L'(A)parador 22, jugant amb l'avantatge d'estar a peu de carrer, als seus marges, i essent per tant, un lloc molt transitat, colpeja a cop artístic la població gironina per demostrar una vegada més que l'art no és, en absolut, un discurs aïllat de la societat, i que per contra és quelcom que contínuament està en construcció, descobrint-ne així la seva pròpia versatilitat.

¹¹⁷ Conversa/entrevista amb Pierre d.la, vegeu annex, p.88

Conclusions

Arribats a aquest punt, i reprenent els plantejaments inicials del treball, ens adonem que sota l'actuació de tots aquests equipaments analitzats, és on han aparegut noves formes de reproduir, d'ensenyar, concebre i produir noves propostes artístiques, no només per donar-les visibilitat i posar-les en valor, sinó també, per apropar-se a elles. Demostrant així, que són aquests nous espais culturals els que treballen avui, per establir diferents models dinamitzadors de cultura, llocs d'intercanvi i de diàleg entre artistes, comunitats i contextos.

D'aquesta manera, em pogut observar que tots aquests espais es reinventen i es transformen justament per potenciar allò que avui és necessari a en una ciutat com Girona, alhora que també veiem que en tots s'hi reconeix una línia d'actuació que en cap cas queda eclipsada per estereotips ni tendències entorn la mateixa institucionalitat.

Com hem vist al llarg del treball, aquests equipaments, amb interessants i innovadors programes incideixen en l'escena artística local, alhora que també en la global, creant un gir educatiu entorn les pràctiques contemporànies, que serveix per emfatitzar un altre tipus d'arquetip alternatiu al del marc referencial.

És precisament aquesta transformació cultural i social, la que suggereix una urgència, en quan impera la necessitat dels mateixos artistes, curadors i gestors d'actuar de manera aïllada a la institució per arribar així, a comunicar-se amb una comunitat de vegades inclús aliena al món de l'art. D'aquesta manera es consolida una nova manera d'esdevenir, que amplia el camp de les creacions artístiques d'un cercle relativament molt més reduït però que com hem vist, és molt més ampli en quan inclou processos i disciplines molt més experimentals i en permanent transformació.

Així doncs, tal i com es plantejava a l'inici del treball, s'afirma que aquests nous equipaments culturals, avui s'han posicionat al centre de la cultura gironina i atrauen a un públic divers que genera intercanvis, proporciona experiències però sobretot, nodreix i impulsa la consolidació de nous pensaments en torn a les pràctiques artístiques contemporànies.

A més a més, tots aquests llocs, situats a un nivell local com és el cas de Girona, exploren el camp de les noves generacions, essent gairebé com plataformes de promoció de joves artistes i pensadors alhora que també de difusió.

Precisament en aquí, és on rau la seva importància, en un format desarmat d'estructures ostentoses, proposant per contra, una distribució eclèctica, irregular i molt més oberta a nivell social.

Aquests equipaments, aconseguixen de despullar de manera comuna, una sèrie de necessitats bàsiques i particulars, oferint així una idea real de les necessitats socials, artístiques i culturals de l'escena local.

Trobant-se *al marge*, aquests espais, promouen, creen i difonen projectes, justament fent èmfasi en el sentit i el valor de ser alterns a la imposició que suggereix el sistema artístic i cultural, entenent que avui, l'art és quelcom que es regenera i muta constantment.

En aquí, les exposicions ja no són objectes que puguem contemplar i que haguem d'interpretar i assumir, sinó que són mostres que succeeixen per suscitar-ne d'altres i així arribar a la interconnexió que es troba enmig de totes les propostes, afectant radicalment la pròpia concepció entorn l'exhibició contemporània, que desmunta el famós mite d'art, vitrina i museu.

Les disciplines híbrides, igual que la descripció de la majora d'aquests espais, es posicionen en l'escena artística per proposar combinacions, barreges i provatures entre problemes i procediments que deixen sense sentit qualsevol intent d'encasellar la situació de l'art fent referència als preceptes clàssics de categories disciplinàries o etiquetes referencials institucionals.

En aquesta exploració d'espais i propostes transdisciplinars, ens adonem que hi abunden les col·laboracions i interpretacions diverses, que ofereixen com a resultat en moltes ocasions, projectes artístics que sobrepassen per complet els límits conceptuals, no només del què venia sent pensat com art, sinó també, del què venia sent instaurat com a "lloc" de l'art.

A més a més, i com un afegit important, tota la gent que conforma aquests equipaments, no són professionals en una única vessant, sinó que són transdisciplinars, en el sentit de que no només exerceixen de directors, coordinadors i comissaris, sinó que multiplicant els seus esforços, adopten rols multifuncionals que els obliguen a negociar, coordinar, planificar, pensar i proposar, tot el quefer dels diferents equipaments, convertint-se així, a nivell individual, en la tabula rasa del nou i actual professional de l'art.

Des d'un punt de vista sociològic, el sorgiment de nous espais culturals en la ciutat de Girona, ha generat nous públics i noves formes de consum artístic local, a més a més de que també, aquets nous equipaments han fet d'autopista entre la creació artística actual, i l'encontra amb el públic compromès d'un lloc.

L'espectador en aquí, deixa de ser entès com un receptor passiu, i passa a ser conegut com un agent que es relaciona amb la proposta. Aquest procés de dinamització, acaba replantejant completament la cultura establerta a nivell institucional, per obrir-la a un panorama artístic-cultural molt més ampli que desmitifica la creativitat individual per democratitzar-la, i així acabar oferint una escena molt més complexa, en la que l'art deixa de ser un àmbit definit de manera autònoma, per passar a ser com a conseqüència, una confluència de necessitats, interaccions, situacions, significats i transformacions.

Aquests equipaments, com hem dit *al marge* dels espais institucionals, ofereixen unes propostes culturals que es troben deslligades a les del circuit oficial. Precisament per això, en aquest treball, es considera que aquests espais alternatius de la ciutat complementen l'escena local en relació a la circulació i a la difusió d'altres produccions artístiques. Ara bé, la pregunta és; només és el fet d'oferir coses diferents el que fa que aquests es posicionin en l'epicentre creatiu de Girona? O és que potser estan complint un paper de centre d'art contemporani que avui a la capital es troba absent?

Aquesta reflexió oberta a favor del lector, no vol fer altre cosa que replantejar aquesta ambivalent condició dels equipaments de trobar-se al marge, com a quelcom que en molt sentits ataca directament a la centralitat artística de la ciutat.

Com ja s'ha mencionat a l'inici d'aquest estudi, l'*estar al marge* en aquí no s'entén com a quelcom físic, burocràtic ni conceptual, sinó que més aviat sota una forma híbrida, es construeix com a quelcom que es materialitza entorn les propostes i posicions dels diferents equipaments.

Com ja hem vist, Les Bernardes com a lloc centralitzat, aposta per revifar un context de frontera física, mentre que per exemple l'(A)parador 22, navega en una marginalitat no només física a peu de carrer, sinó també monetària. Al mateix temps, el projecte de La Volta sorgint d'un fons institucional es desmarca per agafar embranzida i promoure un art lligat a l'afer social que serveixi per desenvolupar noves consciències sota una manera compartida i col.laborativa de treballar, que igual que el 3er Esquerra, explora un model experimental d'expansió de sabers creatius que emfatitzen la realització en els tallers i en els espais compartits.

Així doncs, queda demostrat que la marginalitat no és només una condició monetària, conceptual, ni tampoc el lloc on els equipaments es troben situats, sinó que més aviat és quelcom que s'escapa d'una única definició i que es materialitza entorn tot allò, que aquests equipaments intenten explicar.

Les Bernardes com a lloc institucional, adopta la seva condició física per transportar-la cap a la idea més arriscada a nivell conceptual, quelcom que els hi permet de repensar, explorar i experimentar àmbits diversos de la creació artística menys convencionals. Al mateix temps, que l'(A)parador 22 situat literalment al marge del carrer, no només rebutja la submissió al dictat institucional, sinó que a més a més posa de manifest diferents processos creatius molt interessants i que en molts sentits es troben encara en condicions molt desfavorides. En la mateixa línia, La Volta transporta l'art cap una manera de viure, adoptant uns processos co-creatius allunyats encara de les etiquetes disciplinàries tradicionals. I per últim, el 3er Esquerra es presenta com un espai peculiar, no només pel fet d'inscriure's en un coworking, sinó per l'actuació que té entorn una estructura completament convencional però que la modifica per arribar a proposar un espai d'experimentació i innovació que en cap cas s'ajusta a aquesta clàssica manera d'esdevenir.

A través de l'actuació de tots aquests espais, cada un amb la seva marcada línia d'actuació, és on realment es materialitza el fenomen que es troba omnipresent a Girona. Uns importants equipaments que aposten per una socialització artística i per un intercanvi de sabers. Espais que fomenten a tot risc, unes experiències entorn l'art i entorn el context a on es troben inscrits. Ara bé, a quin preu?

La majoria d'aquests espais, re-dissenyats per fer front a moltes dificultats econòmiques es troben contínuament repensant el com sobreviure sense caure en l'error de la subjugació total d'aquell qui els financia o per contra, evitant una precarització laboral de tots aquells que hi treballen.

No és curiós que siguin aquests nous equipaments culturals els que avui estiguin dinamitzant Girona mentre gairebé molts cauen en la precarietat? Girona sempre aposta per festivals internacionals, però no seria més eficaç apostar per programacions que siguin més estables com ho són les d'aquests espais?

Sense entrar en el tema de polítiques culturals gironines, el què tots aquets equipaments demostren, es que és necessari apostar per noves vies, i així aconseguir de fer sobresortir un munt de propostes efervescents que en moltes ocasions, queden

invisibilitzades per l'establiment oficial de l'art i que en general queden eclipsades pel famós clientelisme.

La centralitat a la qual tots fan front, és quelcom que no té a veure amb diners ni amb una gran difusió, sinó més aviat a un establiment que es troba museïtzat sense arriscar per una línia d'actuació, ni sense posar tota la seva força en projectes emergents per tal de que aquests aconseguixin de madurar. És precisament per això, que en aquí s'ha inclòs la figura de Les Bernardes, un equipament de caràcter institucional, que ha aconseguit de fomentar unes bones pràctiques artístiques, a través d'una "marginalitat".

Entenent tot això que hem dit, s'evidencia el fet de que tots aquets nous equipaments parlin de sinergies i connexions, no només entre espais, sinó també entre artistes, projectes i públic. Ja que si tots aquests, fan l'esforç no institucional de treballar amb algun artista en concret o entorn alguna iniciativa, el què s'espera i el què és completament lícit, és que això que s'està proposant arribi a circular.

Si ens hi fixem, al llarg del treball han aparegut moltíssims nom d'artistes repetits, que han exposat a dos o més dels espais analitzats, a més a més també de la reciprocitat que s'intueix, quan ens adonem que els mateixos creadors d'aquets nous equipaments culturals són els mateixos que trobem com a públic o artistes en els altres espais.

La artista que dur a terme el projecte de l'(A)parador 22 el veiem exposant al 3er Esquerra, mentre Olga Taravilla l'hem vist en una exposició conjunta dins de l'(A)parador 22. La il·lustradora Alba Falgarona coneguda com la Wäwä, és resident de La Volta mentre també l'hem trobat il·lustrant la figura de la dona al CoEspai. Les propostes atrevides de PLEGO i ANTICH &CHIC les trobem alternades entre l'(A)parador22 i La Volta, mentre que també, Núria Merino com artista del CoEspai l'hem vist creant sinergies no només amb altres artistes sinó també amb un programador d'arduino conegut dins el coworking, i amb el qual durà a terme *Les dos cares d'A* a l'(A)parador 22. Víctor Masferrer com a escultor de La Volta també passarà per l'(A)parador, igual que també ho farà Azahara Cerezo, que si ho recordem bé, havia estat la comissària del cicle 2014 del 3er Esquerra. L'artista i historiadora de l'art Marta Sureda no només serà una de les impulsores del projecte cultural de Sant Narcís, sinó que exposarà també a l'(A)parador 22 i també al centre cultural de Les Bernardes. Igual que la reconeguda artista Mar Serinyà, que ens encisarà amb les seves accions, no només a l'(A)parador 22 sinó que també desplegarà tot el quefer de la seva obra amb el seu cos, dins de l'espai 3er Esquerra.

És precisament en aquí on veiem no només una evident creació de sinergies, sinó també el lloc des del qual tots aquets espais despleguen les seves propostes que per diferents que es mostrin, són iguals en tant que tots, responen a una mateixa necessitat. És evident que l'art contemporani gironí necessita un lloc on esdevenir i on poder ser reconegut. Al mateix temps que nosaltres, els assedegats d'art – tal i com ens anomenava Danto – necessitem d'aquest llocs per poder seguir la pista de tot allò que avui, en el món de l'art segueix passant i que com és evident, ens agrada viure des de la pròpia experiència.

És precisament per tot això, que aquest treball ha volgut destacar totes aquestes bones pràctiques, experiències diverses que mostren (nous) camins possibles per a la gestació de l'art. Quelcom que avui, com a premissa essencial de l'estudi, està passant a Girona.

Bibliografia

(A)parador 22. (2014). *(A)parador 22: Entenent aparador i galeria d'art*. Recuperat de: <http://www.aparador22.org/>

Ajuntament de Girona: portal municipal d'entitats.(n/i). *Ad'Art. Plataforma per a la difusió i promoció culturals*. Recuperat de: http://adart.entitatsgi.cat/presentacio3_1/_5G1ICS7tAW74caeodqJYuTheSOwWLAI-Szg4EKvVt6OtlDofgbwcw

Ardenne, Paul. (2002). *Un arte contextual. Creación artística en medio urbano, en situación, de intervención, de participación*. Murcia: Cendeac

Associació Artística les Golfes. (gener 2018). *Espais al marge?* [Vídeo] Recuperat de: https://www.youtube.com/watch?v=D_oCG3SYYao

Bourdieu Pierre, Darbel Alain. (2003). *El amor al arte. Los museos europeos y su público*. Barcelona: Paidós Ibérica. S.A.

Bourriaud, Nicolas. (2006). *Estética relacional*. Buenos Aires: Adriana Hidalgo editora S.A.

Bourriaud, Nicolas. (2007). *Postproducción*. Buenos Aires: Adriana Hidalgo editora S.A.

Bueno Campos, Eduardo. (1998) *Competencia, conocimiento e innovación*. Madrid. Recuperat de: <http://www.madrimasd.org/informacionidi/revistas/Numero1/cara1.htm>

CoEspai. (2018). *Espai i comunitat*. Recuperat de: <http://www.coespai.com/>

Corporació catalana de mitjans audiovisuals. (2015). *La Volta de Sant Narcís, un barri de creadors a Girona*. Barcelona: tv3. [Vídeo] Recuperat de: <http://www.ccma.cat/tv3/alacarta/tria33/la-volta-de-sant-narcis-un-barri-de-creadors-de-girona/video/5554998/>

Cultural Rizoma. (2017). *Procesos expositivos*. Recuperat de: <http://www.culturalrizoma.com/procesos-expositivos/>

Danto, Arthur. (1999). *Después del fin del arte. El arte contemporáneo y el line de la historia*. Barcelona: Paidós Ibérica, S.A.

De Gracia, Silvio (2010). Entre el margen y el museo: la performance disciplinada. *Efímera: Las derivas del arte de acción. Marginal .vs. Institucional, n.1.*

De los Ángeles, Álvaro (Ed.). (2008). *El arte en cuestión*. Diputació de València: Sala Parpalló

Espai 3er Esquerra. (2014). Projecte 3er Esquerra. Recuperat de: <http://www.coespai.com/3er-esquerra/>

Fang. (any N/I). *La Volta*. Recuperat de <http://www.fang.cat/project/la-volta/>

Fernández, Jorge. (2010). *Nuevos centros culturales para el siglo XXI en España. Consenso y conflicto*. Madrid: Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo, D.L.

Fondo Nacional de las Artes y Fundación Antorchas. (1999). *Lo público y lo privado. Alternativas institucionales para la gestión de museos*. Buenos Aires: Fondo de Cultura Económica de Argentina S.A.

Garcés, Marina. (2017). *Nueva ilustración radical*. Barcelona: Editorial Anagrama, S.A.

Les Bernardes. (2016). *Presentació*. Recuperat de: <http://bernardes.cat/presentacio-institucional/>

Les Bernardes. (2017). *Larry Paul Scott - Microvisions in a MacroWorld Seeing Within the Gaps* [Vídeo] Recuperat de: <https://vimeo.com/223613059>

Linnell, Jordi. (4 febrer 2017). Les Bernardes reivindiquen els marges creatius i artístics. *El punt d'avui*. Recuperat de: <http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1060438-les-bernardes-reivindiquen-els-marges-creatius-i-artistics.html>

Marzo, Jorge. (2015) *Realidades colectivas en el arte español de la década de 1980: Introducing modal aesthetics* (Manuales Arte Cátedra). Recuperat de: <http://www.soymenos.net/Realidades%20colectivas%20en%20el%20arte%20espanol%20de%20los%2080>

Moliner, Montserrat, Berga, Quelic. (2014) *Sant Narcís, història*. Recuperat de <http://www.femlavolta.cat/sant-narcis/>

Mosquera, Gerardo. (2010). *Caminar con el diablo. Textos sobre arte, internacionalismo y culturas*. Madrid: Exit publicaciones.

O'Doherty, Brian. (2011). *Dentro del cubo blanco, La ideología del espacio expositivo*. Murcia: Centro de Documentación y Estudios Avanzados de Arte Contemporáneo.

Ponsatí, Oriol. (18 de septiembre 2014). La Volta. *Diari de Girona*. Recuperat de: <http://www.diaridegirona.cat/opinio/2014/12/18/volta/702159.html>

Red Transibérica. (2013) *Espacios culturales independientes*. Recuperat de: <http://www.transiberica.org/manifiesto>

Sánchez, Manuel. (2006). *L'Écrevisse écrit. La obra plástica*. Zaragoza: Prensa universitaria de Zaragoza.

Sepúveda & Petroni. (2011). *Encuentro de Gestiones Autonomas de Artes Visuales Contemporaneas..* Recuperat de:

[https://issuu.com/curatoriaforense/docs/encuentro de gestiones autonomas de artes visuales](https://issuu.com/curatoriaforense/docs/encuentro_de_gestiones_autonomas_de_arte_visuales)

Triana, Rafael. (2018). *STATEMENT*. Recuperat de <http://rafaeltriana.com/statement/>

Annexos

6.1 Conversa/entrevista amb Víctor Masferrer

Projecte La Volta

D'on neix el projecte La Volta?

El projecte neix d'un petit espai de coworking que es trobava situat al local número 17. En aquest s'hi va instal·lar l'estudi de comunicació FANG i aquest va començar a treballar entorn un projecte que volia articular activitats al voltant de la plaça, amb l'idea de dinamitzar el barri.

Per fer-ho ràpid, diguem que aquest projecte va créixer en ambició i va ser a través d'un contacte amb el Bòlit Mentor quan les dues parts van apuntar cap a l'idea de fer alguna cosa que fos més potent.

A partir d'aquí, el bòlit va aconseguir fons europeus i d'aquesta manera, a través de la subvenció, va ser quan es van poder llogar els locals 25 i 22, i al cap de 2 mesos, també els locals número 1 i 15. D'aqueta manera es va poder materialitzar l'idea del projecte, quedant consolidada sota el nom de La Volta.

Entenc que el projecte neix amb l'ajuda del bòlit, però d'alguna manera també se'n desmarca no?

Si, els diners van ajudar alhora de poder llogar els espai, però com és fàcil d'imaginar, aquests es trobaven plens de trastos i totalment buits, és a dir, des-equipats. A partir d'aquí, neix una feina col·laborativa de netejar, equipar, preparar... i és en aquet sentit que el projecte tot i derivar d'una subvenció, se'n demarca, ja que sap que s'ha de consolidar per ell mateix i seguir treballant per funcionar. És justament en aquesta distància, entre on neix el projecte i el com es desenvolupa, on es veu aquesta desmarcació.

Al mateix temps, com que La Volta de seguida ja va néixer amb una idea molt vinculada al barri i amb l'energia dels diferents participants, és a poc a poc que va mudant i es va adaptat a les diferents necessitats que han anat sorgint.

Per exemple, una de les primeres coses que es va fer just al principi, va ser adaptar un dels espais com a taller, per poder facilitar un lloc i la maquinària necessària per desenvolupar diferents tipus de projectes. A La Volta, aquesta petita base d'eines que

hem anat fent, és com la mateixa idea de la iniciativa, d'anar fent a poc a poc i mirar quines són les coses que ens són essencials.

Quin tipus de projectes vol acollir La Volta?

Projectes emergents o incipients, embrionaris per dir-ho d'alguna manera, incitaves que puguin beneficiar-se d'una xarxa dins l'espai no només en quan a eines, sinó també d'una sinèrgia amb altres residents artistes i creadors, per poder aconseguir de donar realitat a la idea que sustenten.

Quines són les línies d'actuació de La Volta?

La Volta té tres línies. Anteriorment el projecte s'havia de dir plataforma llançadora però des del estudi de comunicació FANG, es va decidir que el primer que s'havia de fer era canviar el nom. S'havia de buscar algun nom que anés vinculat a les 3 línies clares de transformació que ofereix el projecte. Així, es va acabar decidint el nom de La Volta, precisament per l'arquitectura de volta catalana tant característica de Sant Narcís, també perquè el primer local llogat s'anomenava ja així (amb la paradoxa que suposava re-obrir un local, com donar-i la volta) i alhora també, per expressar aquesta reciprocitat entre projectes que és tant característica de La Volta.

En quin moment arriba el projecte?

El projecte arriba al barri en un moment realment *durillo*. Just enmig de la crisi tant famosa que comença l'any 2008, i que va ser el motiu que va acabar escapçant els pocs locals que encara tenien vida a la plaça.

Aquet barri, anys enrere, era com una ciutat gardí, quelcom que realment lligava molt amb la figura del funcionari, amb la seva casa, el garatge, el pati... era com un poble petit. A més a més, per tenir una casa aquí, era obligatori tenir-hi un negoci, com una manera de centralitzar tot de comerços en el mateix lloc. Això però, es va tornar insostenible per la crisi, amb l'afegit també, de que un temps després es van començar les obres de l'AVE i això ja suposava fins i tot una muralla física envers Girona. Sant Narcís quedava al marge.

Com és que el projecte també aposta tant pel món artesanal?

El projecte vol donar un reconeixement i un recolzament a una activitat ancestral que està molt perjudicada per els sistemes de producció, per les grans superfícies...per la consciència dels productors. Costa molt que la gent entengui la relació valor/preu, i és

un tasca com de base i de llarg recorregut que necessita un recolzament social molt urgent.

Les residències? Depenen del projecte que vulguis desenvolupar?

A partir dels 2 anys pots entrar com a projecte en cooperació, és a dir projecte cooperatiu, pagant 120 euros i una extensió de 6 mesos més, com per exemple va fer la Marta Salvador. Artista de ceràmica que ofereix tallers i que justament està en aquesta fase de 6 mesos d'extensió.

Els projectes que La Volta acull són variats, és a dir, sempre s'intenta que hi hagi diferents disciplines i que aquestes, no es trepitgin unes a les altres. Alhora que tenim també una part més d'oficina i una altra part més de taller. Depenent dels projectes. També pots entrar en una residència de 6 mesos només, per fer una estada més curta i provar de posar alguna parada al mercat.

L'espai condiciona el projecte?

Evidentment! Nosaltres pensem que el propicia. La Volta, justament pel lloc on està, és un projecte interessant d'analitzar perquè realment crea contextos. Fa falta dir, que canviar les dinàmiques d'ús d'una ciutat i de moviment és realment complicat, i evidentment, és una de les voluntats del projecte, crear serveis, maneres d'entendre un lloc.... La Volta espera que a poc a poc, es vagi creant una altra línia de negoci que tot i que sigui molt diferent de l'antiga idea, ajudi a dinamitzar el barri de nou. A més a més, essent un lloc tant familiar, La Volta aposta també, per una idea no tant centrada en les grans superfícies, amb gran comerços sinó que més aviat el que vol, és potenciar aquesta familiaritat.

Com es fa perquè aquets projectes tinguin la sortida que volen aconseguir?

Un exemple seria a través de la botiga, ja que aquesta és un espai que incentiva allò que s'està fent, alhora que dona visibilitat als projectes ja que és un lloc de mostra, d'exhibició..... En algunes ocasions, la botiga és l'idea per engegar un projecte que havia quedat oblidat, com és el cas de TERRAM per exemple. Aquests volien crear un joc de construcció de cases, i si no hagués set per la botiga, com a lloc per fer-ho real, potser no ho haguessin arribat a fer. A més a més, també és un lloc que demana uns productes molt ben acabats i molt ben dissenyats, com a sinònim d'acorar un projecte fins l'últim detall.

Evidentment també a través del mercat, que a banda de ser el gran dinamitzador propi del projecte és el lloc on molts residents poden mostrar tot allò que estan fent, gairebé com un espai “llançador”. De totes maneres, això els primers anys era bastant necessari, i per això mateix els mercats es feien 1 vegada al mes, amb la voluntat d’intensificar aquesta visibilitat que es volia aconseguir. Però després de dos anys, s’ha hagut de decidir fer el mercat només 4 vegades a l’any, justament perquè molta de la producció dels residents es veia només abocada entorn l’activitat del mercat, per la producció que aquest demana, i per contra es deixaven de banda altres línies objectives del projecte.

6.2 Conversa/entrevista amb Rita Andreu

Espai 3er Esquerra

D’on neix el projecte 3er Esquerra?

Des del 2013 nosaltres com a membres de l’Associació ad’Art teníem molts projectes en marxa, i un d’ells era el festival Domestica. Aquest era un projecte que consistia bàsicament en fer una convocatòria pública d’artistes a través d’espais privats. Llavors el què fèiem era demanar a diversa gent que ens cedís espais de casa seva per muntar-hi exposicions, performance o petites peces de teatre, que tenien lloc durant un cap de setmana de l’any. Va ser just en aquet moment, quan estàvem buscant espais, quan l’any 2013 l’Olga va conèixer la Celeste i li va demanar que ens cedís un racó del coworking CoEspai, per poder-hi muntar alguna cosa. Va ser aquí quan la Celeste, que ja havia cedit l’espai altres vegades per fer-hi exposicions, ens va dir que si.

D’aquesta manera, fruit del festival Domestica, i de la relació que l’Olga i la Celeste van establir, es va començar a pensar en la possibilitat de que aquell espai es convertís en permanent i s’hi muntessin coses de manera programada, ja que com és evident, hi una diferència entre cedir l’espai a qualsevol perquè faci una exposició, o tenir algú que programi constantment.

A partir d’aquí, i mitjançant un lloguer, va ser quan l’Olga va engegar el projecte 3er Esquerra, decidint que ella en seria la coordinadora mentre que les feines de programació artística serien encarregades a un comissari. La idea principal era que un comissari diferent portés la programació cada any, i que si podia ser, aquest no fos algú expert en l’àmbit del comissariat, sinó que fos algú que tingués ganes de posar en marxa una proposta pròpia.

Com han sigut els cicles del 3er Esquerra?

El primer any el cicle es va fer d'octubre a desembre, és a dir que va durar molt poquet. El cicle el va comissariar l'Azahara Cerezo que és una artista visual d'aquí Girona, i de fet, era un artista visual a la que se li encomanava per primer cop fer un comissariat. Cosa que també és un línia del 3er Esquerra ja que en general érem gent que no havíem comissariat mai res, o teníem poca experiència en l'àmbit el comissariat perquè d'alguna manera saps que els grans centres encarregaran comissariats als professionals habituals. D'aquesta manera es deixava entreveure també, que el 3er Esquerra era com una mena de plataforma que volia donar una opció a algú jove, per tal de que aquest pogués desenvolupar un projecte propi.

Quan vam començar, l'Azahara va desenvolupar aquest cicle, i després al 2014 va ser quan l'Olga em va proposar de fer el comissariat a mi. Un comissariat que seria molt més llarg perquè va començar al març i va acabar el desembre, és a dir, que en el fons era tota la programació anual. Va ser a partir d'aquí, quan vaig decidir desplegar un tema que a mi particularment m'interessava i vaig decidir convidar a uns artistes que a mi em semblava que podien encaixar en allò que estava pensant. Al mateix temps, mentre estava duent a terme el cicle de Realitats Alterades, vaig començar a pensar en la possibilitat de fer una publicació que tingués relació amb les exposicions que estàvem muntant dins del 3er Esquerra. Després de donar-hi moltes voltes, vaig acabar demanant un ajut Kreas per poder fer realitat la publicació i a partir d'aquí va néixer la línia editorial.

L'any següent el comissariat el va dur a terme la Sol Riera, però aquest es va tornar a escurçar, justament perquè una part de la programació la vam dedicar als artistes de l'Associació les Golfes, ja que ens hi trobàvem compartint espai. A més a més de que el 3er Esquerra vol apostar per artistes forans però també locals.

Just després d'aquest cicle, va ser el moment que ens van denegar l'ajuda que sempre ens havien donat, i a través d'això vam començar a plantejar-nos el fet de que si un espai com el 3er Esquerra necessitava o no, una figura com la del comissari. Va ser així, com en el cicle 2017 vam decidir, tot l'equip de coordinació, prescindir d'aquesta figura i per tant, acabant amb els cicles comissarials.

Les publicacions eren una voluntat del 3er Esquerra?

No, en cap moment vam pensar que havíem de fer publicacions vinculades als cicles, més aviat el motiu va ser completament diferent. A mi que m'agrada molt el món

editorial, em va venir al cap que es podria fer una publicació, i a partir d'aquest moment vaig començar a pensar en aquesta possibilitat. L'Olga de seguida li va agradar, així que vaig decidir començar a treballar-hi i a partir d'aquí vaig demanar un ajut Kreas. En el fons el 3er Esquerra vol això, vol ser una plataforma d'assaig que ajudi a configurar projectes i que aquestes es defineixin per la gent que els impulsa.

Al final la publicació ensenyava també aquesta voluntat de crear, de provar... ja que el llibret era un híbrid estranyíssim entre catàleg i llibre d'artista o alhora entre document i creació contemporània. Així que estava a mig camí de moltes coses, no acaba de ser definitori, però va quedar molt xulo. Va ser com un primer assaig.

Com es mata el comissari?

Fruit de l'ajuda denegada, però no només per això. Vam començar a pensar en una cosa que no havíem pensat mai, i és que si érem un espai al marge, o un lloc d'assaig, experimental...el què fins aleshores havíem fet era reproduir un model que ja existia, en comptes d'inventar-ne un de nou. És a dir, en cap moment ens vam assegurar a pensar que el 3er Esquerra era un espai suficientment singular com per pensar una forma nova. Si bé es veritat, que com a comissari podies pensar i plantejar diferents temes que t'interessessin, amb els artistes que volguessis, barrejant propostes, provant disciplines...sense cap mena de traba institucional, ni condicionant, el que realment vam veure que acabàvem fent, era reproduir un sistema que en realitat no tenia sentit en un espai tant singular com el 3er Esquerra.

Va ser així, com amb l'Olga vam decidir que de la mateixa manera que havíem volgut assajar noves formes, podíem provar també d'assajar una programació nova, construïda per nosaltres mateixes sense la necessitat de firmar com a comissàries, sinó que simplement tingués com objectiu projectar el treball d'uns artistes, unes propostes... sense aquet paraigües d'una cosa o d'un relat que construeix algú i sota del qual pengen les diferents propostes dels artistes.

També i havia una cosa que a mi em preocupava personalment com a comissària, i és que de vegades és molt delicada la figura del comissari, tot i que alhora molt interessant. Arriba un moment que no saps fins a quin punt aquet comissari acaba instrumentalitzant els projectes dels artistes, agafant-lo i fent-los dialogar sota una mateixa idea, o si bé de vegades hi ha un relat realment molt explícit. És molt delicat això, i és una cosa que en aquest moment també volíem tenir en compte.

Com es troba avui el projecte?

El projecte ha fet com una pujada i una baixada. Ara mateix el 3er Esquerra està en un moment en el que res és clar. Som conscients que hi ha projectes que neixen i moren, i d'altres que duren moltíssim, però ara, no sabem com anirà.

En realitat l'espai té la seva història, amb l'afegit de que dins d'un coworking hi ha un espai cultural i això, evidentment, el fa realment molt especial ja que el fa sortir de la normalitat. El què si que és veritat es que ells aposten per una cosa, i nosaltres potser més per una altre. Durant un temps va ser molt profitós, ja que realment va semblar que es produïen sinergies entre artistes i professionals i van acabar sorgint projectes com el de la Núria Merino i David Gironella que és un professional d'Aruino, amb el que van acabar exposant a l'(A)parador 22.

Però també és veritat que hi va haver un moment en el que nosaltres com a espai cultural vam créixer, i d'altre banda el CoEspai han anat creixent també a nivell empresarial. A més a més, jo i l'Olga també hem creat La Cooperativa i vulguis o no els esforços s'acaben focalitzant cap a un projecte nou i propi, ja que aquest es troba fora de qualsevol paraigües com ho era en el cas del 3er Esquerra al CoEspai. Aquest distanciament d'ambdues parts és el que en realitat fa que el projecte avui estigui confús, però qui sap què passarà. Ni nosaltres ho sabem.

Sempre heu tingut el mateix públic?

Al 3er Esquerra en el seu moment hi havia un públic bastant fidel si, però també ha anat variant depenent de la proposta que es faci o de l'artista que exposi. De totes maneres si que és veritat que hi havia cercle que acostumava a venir molt, i això a nosaltres ens agradava i ens segueix agradant molt.

6.3 Conversa/entrevista amb Laura Cornejo

La casa de cultura, Les Bernardes

Com neix el nou projecte Bernardes? I com decideix aquest apuntar cap aquesta idea d'estar al marge?

El projecte comença, justament perquè el director va fer una reflexió, i va pensar, que tenim molt interioritzat la defensa dels nuclis antics, els centres de la ciutat.... que és on generalment s'hi acumulen els monuments, els centres culturals, els diferents equipaments....i és precisament per aquet pas del temps, que essent conseqüent amb el

present s'ha de defensar també l'extraradi. És a dir, la defensa del centre és important, però també la de la perifèria.

Això, transportat al món de l'art és igual, els centres d'art han de defensar diferents línies d'actuació i és des d'aquí on neix el nou projecte, al voltant d'aquesta idea de marge. A més a més de que aquesta ens permet explorar altres realitats, i altres maneres de fer les coses, tant en els artistes mateixos, com alhora d'articular les exposicions.

Així doncs, el director va fer una reflexió i va dir; estic a Salt, dirigint una institució cultural, i el què aquí no puc fer és tractar potser coses o artistes que siguin massa conceptuals. Així, que ell va veure això com una oportunitat, un moment per refrescar aquet model i per arriscar cap al lloc on es troba situat el centre.

Aquest marge entenc que és una condició molt física que es transporta a nivell conceptual no? La idea de marge es transporta cap a les exposicions? Amb els artistes?

Aquesta condició de marge, per nosaltres vol dir adaptar-se el lloc on estàs i aprofitar que aquest lloc et permet fer un tipus de coses o unes altres. Al mateix temps, ja que Les Bernardes és un centre cultural, s'aprofita aquesta condició, per arriscar i poder produir una idea que sigui singular, i que alhora tingui una qualitat estètica reconeguda. És per això que sempre busquem artistes que puguin estar, o més o menys consolidats, però que sempre siguin professionals.

Agafem creadors sense importar-nos les nacionalitats, com més millor, tant van bé artistes locals com nacionals, com internacionals, i a partir d'aquí, nosaltres com a comissaris els intentem combinar, posar en diàleg. Intentem trobar un equilibri entre ells. El què ens interessa no és la procedència de l'artista, sinó la proposta artística que s'articula en les seves produccions. Tots aquests sempre, per alguna cosa o altre tracten coses que estan al marge, que trenquen amb els canons i les normes, i precisament és per això que se'ls busca, per poder articular també així el discurs del centre.

És estrany que una “institució” aposti per la idea de marge?

El marge de Les Bernardes és una condició ja física respecte Girona. Però després aquesta condició s'aprofita. és a dir, Les Bernardes és un centre que depèn de la diputació de Girona, i trobant-se a Salt, és com si aquesta li hagués dit: “ tu seràs la meva ovella negra”, i això, que per molts semblaria dolent, és el que nosaltres aprofitem. És com si fos un experiment que només podem fer precisament perquè

estem al marge, com si d'aquesta manera s'afirmés, que aquesta marginalitat pot ser molt més lliure i àmplia que la pròpia centralitat, ja que no hem de seguir aquestes pautes convencionals tant marcades.

Com s'interpreta aquest marge des de dins el centre?

Nosaltres l'entendem com una llibertat total, que per nosaltres és perfecte. És a dir, no tenim cap mena de complexa alhora de combinar un còmic amb una performance, una escultura, amb fotografia (...), vídeo amb dibuix... així que treballem des d'aquesta llibertat de programa i la transportem al món creatiu. Precisament per això, busquem artistes que demostrin aquesta mateixa llibertat, i això és com el marge, l'explorar les coses des de fora, des d'una mica els confins amb aquesta llibertat i amb aquest compromís, però sense complexes. Tots aquets artistes exposats, el què demostren és que tenen peculiaritats no convencionals que d'alguna manera nosaltres la vinculem a favor del discurs del centre.

Les exposicions sempre s'organitzen en blocs temàtics?

Molt sovint sí, però no sempre. Per exemple l'any passat vam portar un artista que havia set un dels més grans top-models internacionals dels anys 90 i encara ho és, en Larry Scott. Aquest, a banda de ser un famós model, és també un fotògraf molt interessant, del qual nosaltres en vam descobrir un arxiu fotogràfic impressionant. Li vam proposar d'exposar, i així poder obrir al públic totes les seves imatges que ja des de feia temps havia estat fent.

Això, a part de ser un fet emblemàtic, ens va semblar molt interessant ja que ell havia estat sempre darrera de les càmeres, treballant amb els millors fotògrafs del món, alhora que com a fet paradoxal, ell també era fotògraf, però silenciàt. Aleshores vam decidir presentar les seves imatges, i en aquest cas, com que era una cosa inèdita, presentada per primera vegada a Salt, vam decidir de no fer-lo dialogar amb cap altre artista, és a dir, fent una exposició d'ell sol.

Ara be, sí que sempre intentem posar en conjunt tres o quatre exposicions, justament perquè ens interessa aquest repte cap a lo visual, és a dir aquesta manera d'anar més enllà. Volem que l'espectador tregui les conclusions per si mateix, i pugui veure les exposicions artístiques com a motiu d'alguna cosa més. Així, quan les veu col·lectivament pot percebre que en tots aquells artistes que exposen hi ha moltes coses diferents, però també alhora coses en comú.

Quins temes són els més habituals? I com els presenteu?

Els tipus d'artistes que exposen en aquí, són generalment artistes que treballen entorn a temes molt contemporanis, és a dir, que ens afecten a tots, des de temes més terrenals fins a temes molt més conceptuals. A partir d'aquí, nosaltres treballem per fer que s'entengui el tema del que s'està parlant, per tal de que sigui l'espectador qui l'interpreta i qui hi troba aquestes correspondències. I això també és el marge, un marge conceptual. Aquesta barreja d'artistes, a primera vista pot crear preguntes desconcertants, com què hi fan aquets aquí? Què volen dir? Perquè tots junts? Però després davant l'art, s'entén que allò plantejat requereix un esforç, una implicació i òbviament el què intentem és que l'espectador no només ho descobreixi, sinó que també ho gaudeixi.

Quan nosaltres vam entrar a treballar a Les Bernardes, vam eliminar al màxim totes aquelles coses que a nosaltres ens semblaven invasores. Com els extensos fulls de sala, deixant un text a un mínim, les cartel·les també les vam treure, tots els vinils explicatius reduïts... el què vam decidir que ens interessava, era atrapar el públic a través de la mirada, a través de la visualitat i per tant vam fer-ho tot el més visual possible, justament perquè cadascú arribi a les seves pròpies conclusions.

D'aquesta manera, creiem que realment es forma una empatia amb la obra, l'espectador realment si fica. A més a més, el fet de que tots siguin artistes professionals ens facilita la feina d'explicar, és a dir, si els busquen tots tenen webs i pàgines i els poden explorar, i per tant juguem també subtilment, amb aquest plaer de la descoberta.

Una altre cosa que també hem fet sovint, ha set treballar a partir de cites, justament perquè nosaltres creiem que aquestes tenen un poder molt fort d'immediatesa, i de insinuació. Sorprenentment, hi ha cites que es poden amalgamar molt i molt bé amb una obra i no l'expliquen pròpiament, sinó que l'insinuen, i aquesta insinuació és el què a nosaltres ens agrada.

També, per cada exposició es canvia el color de paret, ja que des de Les Bernardes s'entén que cada artista necessita un color on col·locar la seva obra. Això és molt important perquè al cap i a la fi és el context de l'obra, és la seva ambientació. Per exemple en l'exposició de l'Albert Madaula les parets són de rosa fúcsia i aquet té la seva raó de ser, en tant que el rosa és un color molt elegant i molt sofisticat com ho és aquest artista. Ja que la seva pintura està molt ben feta, molt ben acabada, i per tant és com molt glamurós, però alhora, el color rosa a més a més hi és molt present en les seves obres, més pastel, més fúcsia ...però sempre hi és. És com un color que a nosaltres

ens interessava, justament perquè sembla que transcendeix aquesta concepció de separació de gènere masculí/femení i també alhora entre lo superficial i lo seriós.

Des del centre, aprofitant les sales 29m2 i Photo s'aposta molt, per el vídeo i la fotografia?

Si, evidentment. Per nosaltres aquestes pràctiques, sobretot la fotografia és entesa també com un marge. És a dir, la foto és una disciplina que ens parla molt de l'avui i que en cert sentit té molta feina per fer a nivell d'entendre-la, de saber-la ensenyar... Avui en dia es fan moltes fotografies i vídeos, i aquestes estant molt integrats en la nostra vida, però ens costa entendre'ls perquè òbviament ens parlen de l'avui i ens falta temps per processar-ho. Una disciplina que mirat així, en cert sentit es troba encara al marge.

Així, a part de que també hi hagi les sales, tant la 29m2 com la de foto, també apostem per aquestes disciplines "marginals". Per exemple, en moltes ocasions les interrelacionem, ens agrada que sigui una sala que fa servir el fotògraf ja que la sala de foto i la de audiovisuals estant una davant de l'altre (molt petites) i que també així vinculen en certa manera el fotògraf professional amb l'audiovisual o al revés, dues figures que en molts projectes s'arriben a creuar.

Al mateix temps, apostant per això també demanem sempre als artistes uns vídeos amb entrevistes seves que exposem al nostre canal de *vimeo*. Aquí ells tenen veu, i expliquen el seu procés creatiu. Això, és en realitat una aposta tant per nos medis, com per nos públics.

Amb aquest nou projecte, Les Bernardes ha adquirit més visibilitat? La premsa us segueix?

Nosaltres creiem que sí. Ara ja fa temps que la incitava s'ha engegat i des de l'inici hem marcat una línia molt clara. Nosaltres no portem totes les exposicions del centre, les altres exposicions tenen un compromís potser més local, però això crea una barreja molt potent. En tot cas, el centre en general, ha començat a adquirir molta centralitat amb el seu discurs, i ho veiem perquè se'n està parlant molt.

Per exemple, la Mery Cuesta va parlar de nosaltres en el seu programa de *Radio Nacional de España*, dedicant-nos una petita crítica. També l'Andrea Bonet ha estat seguint tot el què ha passat a Les Bernardes fent crítiques de cada bloc expositiu, i també hem sortit molt a la revista *Culturae* i a la *Bonart*. La premsa d'aquí potser és més complicada, però han parlat molts cops de nosaltres també.

També hem de tenir en comte, que hem tingut artistes de gran renom, i això de vegades també fa que vingui més gent, o que es fixin més amb tu. Gairebé com una estratègia de màrqueting. Segur que si Les Bernardes surt als mitjans sota alguna d'aquestes figures emblemàtiques, la gent es llegirà més l'article que no pas si no coneixen a l'artista. Nosaltres això ho sabem, i el què intentem fer, és buscar un equilibri.

6.4 Conversa/entrevista amb pierre d.la

L'(A)parador 22

D'on va sortir la proposta de l'aparador 22?

Va ser una idea meva després de venir a Girona per el festival Domestika, no coneixia a ningú aquí, i després de fer residència durant un temps entre aquí i Saragossa, vaig començar a conèixer la ciutat i tots els seus racons. Va ser el 2013 quan vaig decidir quedar-me a viure aquí, i com que havia passat molts cops per davant de l'espai de l'(A)parador vaig començar a pensar en les possibilitats que tenia aquet espai.

Em vaig recordar d'un projecte similar que jo mateix havia engegat l'any 1998 a Zaragoza, i que també estava situat en el passatge d'un antic cinema, així que vaig anar a veure els de l'Associació ad'Art. En Guillem Terribes que era el gerent, em va explicar que aquest espai ja l'havien utilitzat com a expositor els de la Mercè, però que mai havia funcionat del tot, ja que moltes vegades la mateixa peça estava exposada durant molt i molt de temps, o que fins i tot es descuidaven de posar-ne de noves.

D'aquesta manera, em vaig fer soci d'ad'Art i vaig presentar com a proposta 1 any de programació per demostrar que el meu projecte tindria una continuïtat. A partir d'aquí tot va anar molt ràpid, va ser parlar amb els de la Llibreria 22 i de seguida es va formalitzar la iniciativa. Al principi, vam començar a treballar jo i una altre noia de l'ad'Art. L'idea principal era que jo m'encarregués dels projecte forans, (aprofitant els contactes de Saragossa), mentre que ella s'encarregava dels projectes locals (ja que havia viscut tota la vida a Girona).

Així doncs, des del principi hi havia ja aquesta idea de combinar artistes de caire més local i altres més nacionals?

Al principi era així, si. Però de seguida aquesta altre noia va haver de plegar i vaig haver de començar a pensar jo, en tota la programació. Precisament per això, em va semblar d'ampliar el concepte de local cap a tot Catalunya i el nacional cap a l'internacional, per fer-m'ho més fàcil a mi, però també més interessant.

Perquè creus que l'(A)parador22 està al marge del carrer?

Doncs perquè l'(A)parador 22 està en un espai per on hi passa molta gent, precisament perquè està en un lloc de pas. A més a més, les inauguracions també obliguen a crear com una reunió, un lloc on la gent es troba i pot parlar sobre allò que s'està exposant sense que hi hagi normes ni condicionants, com una cosa molt de carrer. Al mateix temps, que també és un lloc molt de passada, on s'hi veu gent que ve a veure expressament allò exposat, però també alhora algú que pot sortir de comprar carregat amb totes les bosses, i fixar-se en l'(A)parador 22, parar-se al davant.

Està clar que l'(A)parador 22 és un equipament que ajuda a dinamitzar la cultura a Girona, però es poden entendre les inauguracions per tu, com una altre manera de dinamitzar i donar vida a un espai?

Les inauguracions són importants sí, perquè és com una festa i és un lloc de trobada on la gent pot parlar i coneixes. Des del meu punt de vista, són importants perquè és el moment en el que pots trobar-te amb gent diferent i això és una cosa molt interessant. Són el lloc perfecte per crear sinergies, de vegades amb altre gent propera al món artístic, o també allunyada d'aquet. Al mateix temps, també entenc que potser les inauguracions són un lloc on no s'hi pot veure bé l'obra, és a dir, amb tota la tranquil·litat que es mereix, però si això passa, sempre s'hi pot tornar no?

Creus que a través de totes les propostes que han anat passant per l'(A)parador s'ha arribat a crear un públic fix?

El públic de l'aparador, és un públic fix sí, però alhora, també varia força. És a dir, sí que és veritat que s'ha creat un grup de gent que ve constantment, però també hi ha gent que ve tres cops i no torna mai més, o artistes que després d'exposar venen sempre, o d'altres que no hi tornen. També és veritat, que hi ha gent que no és de Girona i que quan baixa a la capital per alguna cosa, sempre té un moment per acostar-se a l'(A)parador i mirar què hi ha, i això per mi, és una cosa molt bonica.

Sobre la gestió de l'(A)parador?

La veritat és que és una cosa que faig perquè m'agrada ja que no podem pagar ni els artistes que exposen. El què fem és cobrir el transport de les obres, és a dir pagar-ne l'anada i tornada. Ja es veu, tots els que hi estem implicats, tant jo com els artistes, és ben bé que ho fem per amor a l'art i per donar visibilitat a aquelles coses que nosaltres creiem que són importants.

He de dir sobretot, que això de no poder-los pagar, mai ha condicionat els artistes per voler venir a exposar, només m'he trobat una vegada amb unes noies, que de manera totalment legítima, em van dir que elles havien decidit només exposar a els llocs on se'ls hi pogués remunerar la seva feina. Precisament això, que és una cosa que trobo normal, és un dels afers que realment m'agradaria gestionar.

Al mateix temps, també m'he plantejat un munt de vegades el què passaria si l'ad'Art ara es desfés, i la veritat és que crec que jo estaria disposat a posar 50 € (per dir-ho d'alguna manera), perquè l'(A)parador 22 continués funcionant. És el què dic sempre, és ben bé una cosa que faig perquè m'agrada.

És un projecte que podria créixer? Potser amb subvencions?

Seria un projecte que podria créixer i tant! Però a l'Associació ad'Art cada cop som menys socis i com és evident, com menys som menys feina podem fer. Ara bé, també podria demanar per exemple una beca Kreas a l'Ajuntament, però la veritat és que la idea de tenir un logo constant a l'(A)parador, ara mateix no m'interessa. A més a més de que jo, sóc partidari de pensar que la inserció dels pocs diners que ofereixen aquestes beques o les subvencions, en molts casos fan que el projecte floreixi durant una temporada però que després vagi a pitjor justament per aquesta mateixa falta de pressupost.

Per mi és més bonica aquesta retro-alimentació que tenim amb l'ad'Art i la Llibreria 22, ells em cedeixen l'espai, mentre jo els hi dinamitzo un dels seus aparadors, com si ens paguéssim amb espècies! Ajudant-nos com podem de manera simbòlica. Per exemple, una de les coses importants que la llibreria em fa, precisament perquè té les eines necessàries per fer-ho, és la impressió del catàleg que surt sobre el recull d'exposicions que han passat durant tot l'any per l'(A)parador.

Tu pierre que ets qui gestiona realment l'aparador, et consideres també comissari?

Doncs aquesta és una pregunta que jo també em faig molt sovint. En realitat sí, ja que en moltes ocasions m'he assegut a treballar per trobar una línia que fos contínua en la programació de l'(A)parador, com per exemple, en les mostres de collage o les dels objectes híbrids. I precisament penso, que aquest pensar en com articular les diferents mostres, el buscar els artistes que crec que hi poden encaixar.... és en el fons una feina de comissariat. Al mateix temps, però també faig altres coses que són completament diferents, justament per no caure en l'error de fer sempre el mateix, i potser és per això

que de vegades, costa donar una resposta molt concisa sobre ser o no ser pròpiament el comissari.

De totes maneres penso que sí, però no d'una manera tant explícita com per exemple ho feia en el pasquí literari *Poison Soluble* on la meva feina realment era pròpiament comissariar unes propostes artístiques que s'articulaven entorn uns personatges que jo mateix havia seleccionat.

Quina és l'autèntica idea de l'(A)parador 22?

La idea és poder crear un context artístic justament a peu de carrer perquè s'entengui que l'art és una cosa viva i de tots. Al mateix temps que és una altra manera que escapant-se de la norma aporta un plus d'activitat artística a la ciutat de Girona, com una altra manera de dinamitzar la cultura.

La idea és fer un espai que sigui per tots i de tots, on s'hi barregin els especialistes i els amants de l'art. Vol ser un lloc en el que no costi aturar-s'hi, justament pel fet de que no és elitista ni té la normalització que té per exemple, una galeria d'art, sense aquelles coses que fan que la gent tingui por d'entrar-hi.

Quan temps fa que funciona ja la proposta?

Ja fa 5 anys que es va inaugurar l'aparador, i amb tot aquet temps hi han passat ja, més de 50 artistes amb coses molt diferents, mai ningú ha repetit res.

Moltes poques vegades l'(A)parador 22 ha sortit a la premsa, què en penses?

La premsa mai ha fet cas de l'(A)parador 22, tot i que cada mes se'ls hi envia a els dos diaris gironins la programació que hi haurà. Tot i així, en poquíssimes ocasions ha sortit. Una vegada l'Eudald Camps em va dedicar a mi com artista, un espai al Diari de Girona, però l'(A)parador 22 sempre ha estat al marge de la premsa. I això és una cosa que no m'agrada, no per mi, ni per el propi projecte que també, sinó precisament per els artistes que hi estan exposant.

6.5 Petita biografia dels artistes

Adrià Ciurana va ser un artista català Llicenciat en Belles Arts, especialitzat en pintura, per la Universitat de Barcelona. Des de jove, ja havia donat a conèixer el seu talent. Tot i ser nét de Maria Àngels Anglada, la seva vena artística es va decantar cap una altra vessant. Segons paraules del crític d'art Eudald Camps, era "*un ésser naturalment creatiu: no feia d'artista, era artista, havia de ser artista per força, no tenia alternativa*". Llicenciat en Belles Arts, va rebre el 2008 una Beca Agita per a projectes de creació de l'Ajuntament de Figueres. Dugué a terme diverses exposicions entre Cadaqués, Girona, Figueres com també va formar part de festivals i mostres d'art de l'Alt i el Baix Empordà. També va participar en projectes per Vitel.la edicions i per Editorial Crani. Durant un temps va ser responsable de l'Espai A.

Agustín Randomagus de Benicarló, España, és un artista que sempre treballa la disciplina del collage, la seva obra gira al voltant de temes com la masculinitat, la idea de la bellesa i el desig pel desig. Ha exposat a Bèlgica i Holanda, entre d'altres. Les seves últimes exposicions també han set a nivell internacional, a la *Downtown Gallery* d'Amberes, *galerieWind* a Rotterdam, y *ArteríaBcn* a Barcelona.

Alba Falgarona, coneguda com la Wäwä és una il·lustradora que va estudiar Belles Arts a la Universitat de Barcelona i en acabar va fer diferents cursos d'il·lustració també a la capital. Alguns d'ells a l'Escola Joso i a l'Escola Francesca Bonnemaïsson. Un cop va acabar els estudis, va començar a fer-se un lloc dins el món de la il·lustració a Barcelona i al cap d'uns anys va decidir tornar al seva seu natal, Figueres. Actualment treballa com a il·lustradora en el seu estudi al costat dels Aiguamolls de l'Empordà. Ha participat en diferents exposicions entre Barcelona i Girona.

Albert Madaula és un artista espanyol multifacètic amb seu a Barcelona. Autodidacta, va començar a pintar des que era nen i va seguir desenvolupant el seu interès per fer art il·lustració i fotografia. Després de deixar els seus estudis en Arquitectura i després continuà en Fotografia i Disseny Gràfic el 2010. Albert va decidir crear un projecte editorial *Gorgeous Magazine*, una publicació en paper independent on va poder combinar i expressar tots els seus interessos artístics. Recentment ha començat a escriure i dirigir pel·lícules. Ha realitzat exposicions entre Barcelona i Londres.

Aleix Grifoll artesà cisteller té un projecte anomenat *Cistelleria a mida*, que després d'anys de formació crea amb les seves pròpies mans cistells de tot tipus, complements,

jocs per als infants, etc. amb una tècnica ancestral i acurada. També ofereix tallers i cursos de formació per aprendre a treballar el vímet.

Álvaro Soler artista multidisciplinar que es dedica professionalment a la il·lustració per a publicitat i cinema. Utilitza la seva imaginació artística per generar una sèrie d'objectes tridimensionals que sempre condueixen cap a múltiples significats i que d'alguna manera s'acosten a l'escultura. Actualment, ambaixador de l'ONG *Plastic Pollution Coalition* i membre de la *Royal British Society of Sculptors*.

Anna Mitjà és una artista que escriu, realitza i munta, alhora que també balla per afició. Artista que té dos grans projectes creatius: *cine bailado* i *presenta*. Graduada en Comunicació Audiovisual i postgraduada en Art Contemporani, l'Anna es mou per commoure. Explora la filmació del cos en moviment, sota el nom de *Cine bailado* – sobrenom batejat per Isaki Lacuesta- en vídeos que inclouen les arts escèniques, així com també en vídeos comercials i divulgatius. *presenta*, l'altre projecte creatiu de l'Anna, creix al V22 de La Volta. Són pel·lícules d'històries personalitzades que commouen, i creades a partir d'imatges d'arxiu i noves filmacions, com a regal o promoció. Al 2017 escriu el seu primer llargmetratge de ficció *La isla de Rita*, finançat amb la beca Kreas de l'Ajuntament de Girona, després de debutar amb *Amb poc* un llargmetratge documental, produït en el marc del Bòlit Mentor 2015-16. Ha treballat en guió i muntatge amb cineastes com Isa Campo i Isaki Lacuesta, Pere Vilà i Joanot Cortès, i en la direcció artística de *Les amigues de l'Àgata*. Es mou també en l'àmbit de la pedagogia, tot impartint tallers i visites guiades al Museu del Cinema de Girona, sovint en col·laboració amb FANG, i també en altres institucions.

ANTIC & CHIC és en realitat Marc & Cèlia; una artista plàstica i el fill d'un fuster que creen l'empresa per unir les seves dues facetes, i es plantegen un repte: transportar la creació artística a espais i peces, per a expressar emocions a través de la decoració. D'aquesta manera neix el duet Antic & Chic, una signatura de decoració on es creen espais que emocionen, mitjançant dissenys d'interiors amb ànima, peces de decoració úniques i obres d'art. Exposats dues vegades a Girona.

Azahara Cerezo és Llicenciada en Comunicació Audiovisual per la Universitat Autònoma de Barcelona i Màster en Arts Visuals i Multimèdia per la Universitat Politècnica de València. Com artista explora formes urbanes i relacions de (no) visibilitat en l'espai físic i virtual mitjançant l'accés i ús de dades a temps real, processos de reapropiació i desplaçaments estratègics de material propi i de fitxer. Els seus projectes aborden contradiccions en la singularitat del territori, la dimensió física de la

qual es fonen amb la digitalització, i prenen la forma d'accions - moltes vegades en línia- vídeos experimentals i instal·lacions. Les seves dinàmiques de treball es vinculen amb freqüència a la producció en context a residències artístiques i a les col·laboracions amb altres artistes. Ha realitzat residències a Holanda, Irlanda i Eslovènia. Recentment ha exposat a *In search of Thomas Pynchon* (Nieuwe Vide. Haarlem, Holanda), *Especies d'espais*(MACBA. Barcelona), *Arte in resistance* (Spielart Festival. Munich, Alemanya), *The culture of ageing* (St James Cavalier. Valletta, Malta), Festival Ingràvid (Arts Santa Mònica. Barcelona), *Solatge* (Bòlit Centre d'art Contemporani. Girona) *y Arquitecturas de soledad* (Fundació FI Art. Madrid).

Barbra Cardella artista de Viareggio, Itàlia, va estudiar Belles Arts a Carrara i a Bolonya. Després de viatjar per Europa i Amèrica del Sud va acabar sent assistent d'artistes com ara Fiona Annis; la canadenca a Rad'Art. Cardella, com a amant de l'atzar o d'una suma de coincidències, treballa entorn l'idea de construir un relat alternatiu al de la història oficial. Una alternativa sempre possible que passaria per dignificar les coses mínimes, i també, per posar en valor una perspectiva intimista capaç de fer justícia a tot allò que incorporem a l'hora de configurar la realitat.

Carolina Chocron nascuda a Buenos Aires, és una artista visual que treballa entorn la disciplina del collage. Li interessa explorar temes com el gènere, els mites, els estereotips preestablerts i les situacions de la vida quotidiana. Carolina explora, investiga, recopila, retalla, desarma, muta, transposa, una i altra vegada, per acabar oferint peces que sempre ratllen la ironia i l'absurd.

Cesar Escudero és artista investigador, enfocat en la interacció entre el ser humà i els ordinadors, la crítica de la interfície, la cultura digital i els seus efectes socio-polítics. El seu treball abasta disciplines com l'escultura, els videojocs, les instal·lacions, la cultura, la robòtica, les apropiacions d'interfícies i l'arqueologia dels mitjans. Des de 2011 investiga a la Interface Culture LAB de Kunstuniversität, Linz.

Cristina Lliurat artista especialitzada en l'àmbit audiovisual i l'art urbà. També és pintora, i utilitza sempre com a motius dels seus treballs la figura de la fauna, representant una naturalesa en un regne d'equilibri. Un símbol del creixement personal que es manté. Una reflexió sobre les seves motivacions per mantenir-se a prop de salvar el medi ambient.

El Merkadillo és un grup format per Pere Peña, Ferran Durà i Jan Barceló, aquests, il·lustradors i dissenyadors gràfics duen a terme un projecte d'estampació de samarretes, enquadernació i autoedició. Els seus projectes són un reflex d'ells mateixos com a enamorats del procés de creació, perquè creuen que és en allà, on neixen les idees i els camins que els porten a noves formes i nous mètodes de creació.

Estel Ciurana és una jove fotògrafa nascuda a Llagostera, El seu primer curs de fotografia el va cursar a un dels seus viatges a EUA, on va tornar dos estius més per treballar. En un d'aquest anys es va matricular a un curs de fotografia digital a Raritan Valley Community College de New Jersey. Recentment ha acabat el màster de fotografia de l'ERAM.

Ferran Cerdans és escriptor artesà, que es fa els llibres a mà. Els seus llibres hibriden entre el llibre d'artista i l'artesania. El seu projecte principal és, des de 2002, *Llibres Artesans Fem els llibres del futur* on hi surten contes curts, aforismes i poemes escrits, aquests sempre enquadernats i realitzats a mà per l'autor.

Gema Rupérez de Saragossa, és una artista multidisciplinària, llicenciada en Belles Arts per la Facultat de Sant Carles (València) i amb varies residències artístiques com la de la Casa de Velázquez-Académie de France a Madrid o la de l'Accademia di Belle Arti, Urbino-Itàlia. La seva obra gira entorn l'anhel de supervivència i la reflexió constant sobre el poder o la incapacitat de comunicar-nos, i ho fa a través de diferents mitjans com la instal·lació, la fotografia, el vídeo o el dibuix, ha exposat a molts llocs com París, Canadà, Estats Units, Japó, Bolívia, Itàlia i Espanya.

Helena Aguilar Mayans, llicenciada en Belles Arts i Màster de formació al professorat per la Universitat de Barcelona, és una fotògrafa que treballa en l'àmbit de la fotografia artística i experimental. Sent la fotografia com quelcom màgic i, fins i tot, alquímic... Per aquest motiu, els processos analògics i antics són el seu principal mètode de treball. Li encanta perdre's pels boscos i endinsar-se a llocs abandonats, esdevenint les seves fotografies una porta a altres realitats. La seva obra ha estat publicada i exposada nacionalment i internacional.

IEX Cosmonauta és un artista visual resident a Barcelona, que destaca per ser un dibuixant excepcional que treballa sempre en grans formats. En el dibuix es deixa portar per una visió interior que contrasta amb l'altra vessant creativa a la que també es dedica: l'art tecnològic. Ha exposat en galeries catalanes i europees, i ha publicat les seves obres en diferents revistes europees i americanes. A més del dibuix, la pintura i el

vídeo, també practica la performance amb la companyia teatral *Insectotròpics*, de la qual és cofundador. Amb un gran èxit tant de públic com de crítica especialitzada, ha participat en festivals de tota Europa, Àsia i Amèrica. Recentment ha guanyat premis com el Fi-Performing Arts Price (2015), el Premi de Teatre BBVA (2015), i ha estat finalista del Premi Internacional de Dibuix Ynglada-Guillot (2016).

Irene Visa llicenciada en arts aplicades a l'escultura, a l'escola La Llotja de Barcelona, alhora que també llicenciada en Comunicació Audiovisual per la UPF, està cursant actualment el Màster en Recerca i Producció Artística a l'Universitat de Barcelona. Com artista visual, ha realitzat diferents exposicions entre Barcelona, Girona i EUA. També guanyadora del Festival Internacional de Cine de Berlín 2013.

Jan Barceló és un il·lustrador i dissenyador establert a Barcelona. Treballa en el Taller la Roda on combina projectes d'Auto-edició de llibres i creació d'obra pròpia amb encàrrecs professionals i docència. Forma part del grup El Merkadillo, mentre que per individual ha dut a terme algunes exposicions a Barcelona.

Joanic Geniut és el nom artístic de Joan Dalmau, metge de professió i creador autodidacta, les seves mans combinen l'art de la cura amb la cura de l'art. L'interès cap a l'ésser humà és ampliat per ell més enllà de la Medicina, per investigar-ne artísticament la dimensió existencial. Alliberades de la versemblança anatòmica, les seves figures, senzilles, expressives i iròniques, sovint solitàries, transiten paisatges sorgits del record i transfigurats pels estats d'ànim. L'artista entén l'art com una eina que convida a la introspecció i permet enfrontar-se a les pròpies pors i als sentiments més profunds. El seu procés creatiu, cuit a foc lent, es concreta en diverses tècniques com la pintura a l'oli i l'acrílica, l'estampació i la serigrafia.

Jordi Armengol és un artista gironí que treballa entorn la disciplina del dibuix. Amb una formació transversal que avarca des de l'Arquitectura fins a les Arts Plàstiques. Els seus llenguatges afins i complementaris li han permès millorar la percepció de la realitat que ens envolta. Actualment és professor i director de l'Escola Municipal d'Art de Girona (EMA).

Jordi Mitjà és un artista català que ha realitzat residències a la Ciutat de Mèxic i São Paulo. El seu treball – formalment heterogeni – es mou en els territoris de l'arxiu, la compilació i l'apropiació per parlar de problemàtiques socials o qüestionar aspectes sobre l'individu i l'art. Ha participat en les exposicions inaugurals del Bòlit Centre d'Art Contemporani de Girona i del Canòdrom de Barcelona i se li ha dedicat una exposició a l'Espai 13 de la Fundació Joan Miró. La seva obra es troba en col·leccions públiques

com el Museu de l'Empordà , la mediateca de la Fundació "la Caixa", o el Centre Galleg d'Art Contemporani, entre d'altres.

José Rodolfo Loaiza, és un artista visual nascut a Mazatlán Sinaloa (Mèxic). El concepte de la seva obra es centra en la manipulació d'imatges populars, amb influències del Pop Art, el Surrealisme Pop i el *Lowbrow Art*. Ha realitzat quinze exposicions individuals i més de noranta exposicions col·lectives a països com Mèxic, Estats Units, Japó i Espanya. Ha rebut nombrosos premis i reconeixements.

Juan Oficio d'Hellín és un artista digital conceptual, que s'auto-defineix com "apropiacionista". Els seus treballs rebel·len un increïble domini d'un ofici que a les seves mans es converteix en art: el disseny digital i el retrat clàssic, que transportat a la contemporaneïtat es presenta sempre sota formes animals.

Juan Righetti és artesà del vidre, combina les tècniques de tall en fred, gravat i fusió per a la recuperació d'ampolles a través de pràctics i enginyosos usos. Sota la pràctica de Upcycling Righetti crea al servei de la reutilització i transformació del vidre en nous productes de disseny imaginatius i de qualitat. Reciclar exigeix una gran dedicació: recollida, transport, classificació i processament. I en el cas del vidre, el reciclatge consisteix a fondre'l de nou, un dels processos industrials que, a banda de l'acer i el ciment, més energia gasta i més CO2 emet. És per això que la seva tasca de reutilització no només és creativa, sinó també sostenible ecològicament.

Larry Scott fotògraf nord-americà nascut a Washington, que treballa com a model entre Nova York, Milà i París. Amb una important carrera com a top model en la moda internacional, Scott mostra també habilitats en la fotografia, una prolífica recerca visual que, com a autor, ha desenvolupat darrera la càmera. L'artista conrea tots els gèneres fotogràfics: retrat, paisatge, fotografia abstracta, demostrant una notable singularitat plàstica i especulativa dins el corrent de *l'street photography* o fotografia urbana.

Las Bistecs són un duet performàtic-musical format per Carla Moreno i Alba Rihe, juntament amb Adrià Gil como a compositor i productor musical. Procedents de disciplines com les Belles Arts i el Cinema, Las Bistecs estan assolint un fort ressò nacional gràcies a un gènere musical propi, l'*electro-disgusting*. Les lletres de les cançons, que segons aquest col·lectiu artístic, es dirigeixen a un públic especialitzat i avançat, s'acompanyen amb una posada en escena irreverent, on es detecten referències culturals provinents de la moda, la música electrònica, el cinema i el videoclip. En resulten unes performance artístiques inconformistes i irreverents, que

abasten també el camp audiovisual, i que permeten relacionar el projecte artístic Las Bistecs amb l'àmbit del videoart.

Laura Cornejo llicenciada en Història de l'Art i doctorada en Teoria i Cultures de l'Art Contemporani a la Universitat de Girona, la seva trajectòria professional es desenvolupa entre Catalunya i Itàlia. Com a gestora artística i cultural, ha treballat per a la Biennal de Venècia en diferents projectes per als Events Col·laterals i ha estat directora de comunicació i relacions internacionals per a My Biennale Guide Venice. Amb experiències varies en l'organització d'exposicions per galeries i fundacions d'art, concursos creatius i mostres personals, és també membre del comitè artístic de "M-WAM/Milano World Arts Map", plataforma digital per a les arts visuals de Milà. Actualment és membre de la Junta dels Amics del Museu d'Art de Girona, i directora d'IMAGIVE, projecte creatiu de turisme d'art per a les ciutats de Girona i Venècia. Com a crítica d'art ha signat articles per catàlegs de mostres personals i col·lectives, i ha publicat crítiques per revistes d'art contemporani nacionals i internacionals a revistes com *Artishock*, *Il Fotografo*, *A*Desk*, *The Naked*, *L'Aperitivo Illustrato*, *My Art Guides*, entre d'altres.

Mar serinyà artista de Torroella de Montgrí és Llicenciatura en Belles Arts per l'Universitat de Barcelona, amb un Màster Oficial en Creació artística: realismes i entorns, i doctorada en Belles Arts "cum laude" amb una tesi doctoral anomenada *Eurítmies del Traç: cos, pulsio i dicció gràfica*. Ha participat en comissariats, col·laboracions, cursos d'especialització i residències a l'estranger. Guanyadora de varies beques i concursos, i avui amb un gran bagatge, ha dut a terme concerts, performances col·lectives i individuals. Com artista performàtica desplega tot el quefer de la seva obra a través del seu cos i la natura, quelcom que es relaciona constantment en la seva obra.

Mario Santamaría Llicenciat en Belles Arts i graduat en el Màster en Arts Visuals i Multimèdia per la Universitat Politècnica de València. Actualment és artista resident a Hangar, Barcelona i amb anterioritat a Kunststiftung Baden-Württemberg, Stuttgart, Alemanya (2015); Flax Art Studios, Belfast, Irlanda del Nord (2014); Sarai, Nova Delhi, Índia (2012) i Exchange Collective Arts Center, Dublín, Irlanda (2012) entre d'altres. Com artista, estudia el fenomen de l'observador contemporani, prestant atenció als dos processos que ho configuren, tant a les pràctiques representacionals com als aparells de visió i mediació. Utilitzant tàctiques com l'apropiació, el *remake* o el muntatge, els seus treballs intervenien en diferents terrenys com el conflicte, la memòria, la virtualitat o la vigilància.

Marta Descamps Desenvolupa la seva creació artística al taller de Les Golfes. La seva formació artística s'ha desenvolupat principalment a l'Escola Municipal d'Art de Girona, on ha realitzat diversos cursos de dibuix i pintura al llarg dels anys. Ho va complementar amb alguns tallers i activitats formatives, entre les quals cal destacar l'estada en un taller d'artista, on va aprofundir en la tècnica de la pintura a l'oli. Ha participat en algunes exposicions col·lectives i en fires de pintura

Marta Salvador és una artista polifacètica que explora diferents llenguatges artístics mitjançant un estil molt personal. Il·lustradora de formació a l'Escola Massana d'Art i Disseny de Barcelona, les seves composicions mostren escenes que oscil·len entre la quotidianitat i l'onirisme, la tendresa i l'estranyesa, i que conviden a endinsar-se en històries entre la realitat i la fantasia. A La Volta també desenvolupa la seva faceta com a escultora a través del treball en fusta i la ceràmica, tot creant peces artístiques úniques i també d'altres que hibriden entre l'artesania i l'art, objectes funcionals i artístics per a la llar, l'art aplicat a les necessitats diàries.

Marta Sureda de Girona, és llicenciada en Història de l'Art. Va obtenir el Diploma d'Estudis Avançats (DEA) a la UdG, amb la tesina *Noves tendències del cinema documental: L'Escola Russa*. És membre de FANG, associació cultural que es dedica a impartir tallers artístics de temàtiques diverses: collages, *objet trouvé*, titelles artesanes, etc. Va participar en l'exposició *No tocar* al Museu Artium de Vitòria. És professora d'Història del Cinema a la Universitat de Girona, i ha impartit cursos de cinema: *Women Make Movies* al Museu del Cinema i *Els formalistes russos. Teoria i pràctica* en el PEI (Programa d'Estudis Independents del MACBA). Co-comissària de l'exposició *Un cinema en Transició, les pel·lícules del canvi polític a Catalunya (1975-1981)* (Museu del Cinema, 2009). Ha coordinat el Festival Vad (Festival Internacional de Vídeo i Arts Digitals) i el cicle de conferències de l'exposició de CaixaForum de Barcelona *Seduïts per l'art* i de l'exposició *Els objectes parlen* en els Caixa Fòrum Girona, Tarragona i Lleida. Des de 2005 és membre del Col·lectiu de Crítics de Cinema de Girona, organisme encarregat de la programació del cinema Truffaut de Girona. Mentre que alhora, és també creadora de collage.

Martin Copertari d'Argentina però de nacionalitat anglesa, va estudiar cinema al Birbeck College, Universitat de Londres, i va participar en diversos rodatges a la London International Film School al llarg dels anys 90. A Londres va ser assistent personal de l'escriptora britànica Doris Lessing durant més de 12 anys. Treballa amb la tècnica collage des de fa més de 20 anys, combinant-la amb la seva gran passió que és

la literatura, aconseguint així, de mantenir un caràcter narratiu en cadascuna de les seves obres on hi veiem reflectida una forta influència literària. Ha anat alternant la creació de collage, amb l'escriptura de poesia en anglès de tall narratiu i epistolar.

Mawatres és l'artista Juan Pablo Ordúñez que viu i treballa a Bilbao. Els seus treballs s'emmarquen en una línia d'investigació al voltant dels símbols que configuren un imaginari col·lectiu concret explorant la capacitat de les intervencions artístiques a l'hora de reconfigurar-los i transgredir-los. Ha realitzat exposicions individuals entre Girona, Barcelona, el País Basc i Madrid.

Mery Cuesta és crítica d'art, comissària i dibuixant. Escriu al *Cultura/s* de La Vanguardia, entre d'altres publicacions. Com a comissària, els seus projectes tracten l'anàlisi de la cultura popular, el funcionament de l'art contemporani i l'*outsider art*: destaquem *Quinquis de los 80* (CCCB i La Casa Encendida, entre d'altres seus) o *Bàlsam i fuga* (CaixaForum Barcelona). És la comissària del Pavelló Català de la Biennial de Venècia 2017. Directora del Màster en Il·lustració i còmic d'Elisava, la seva pràctica en l'àmbit del dibuix i el còmic com a teòrica, docent i autora se centra en la fusió entre llenguatge còmic i crítica cultural. Ha publicat en revistes com *Mongolia*, així com tres novel·les gràfiques –*Caída y auge* de Antxon Amorrortu, per exemple– i l'assaig-còmic *La Rue del Percebe de la cultura y la niebla de la cultura digital*.

Mónica Ezquerro de Salamanca, és una artista que treballa la fotografia, el collage i el videoart. Li interessa i investiga sobre el concepte per sobre de la forma per abordar idees com són la incapacitat d'expressar a través del llenguatge i els diferents processos mentals. En totes les seves creacions podem apreciar un profund to poètic ben subjacent.

Montse Gispert professional del món de l'art, treballa generalment entorn la disciplina de la pintura. És també professional del sector de la premsa com a *freelance*, amb experiència en una galeria d'art contemporani i la gestió d'un arxiu fotogràfic entre d'altres.

Montserrat Rodríguez és artista multidisciplinar i geògrafa. Els seus treballs combinen art, ciència i noves tecnologies i projecten una mirada crítica envers el creixement econòmic i els patrons de consum actuals en pro de la idea d'una sostenibilitat alternativa.

Núria Merino és artista multidisciplinar que s'ha format en tapís, vitralls, pintura, gravat, en eines multimèdia, vídeo i Arduino. Llicenciada en Filosofia a la Universitat

de Girona i a mig camí del Grau en Comunicació Audiovisual a la Universitat Pompeu Fabra. A través de diferents tècniques, experimenta entorn la relació entre paraula, lletra i imatge. La paraula com a element textual o visual, desintegrant-la i explorant com les lletres per la seva forma, color, textura o moviment poden suggerir i evocar realitats objectives, vivències o imatges mentals.

Olga Taravilla graduada en pintura i escultura als antics Arts i oficis, és llicenciada en Història de l'Art i Màster en Iniciació en la Investigació en Humanitats. Els seus tres àmbits de treball són la gestió, el treball amb les paraules i les imatges, com també els productes artístics i turístics. El fil conductor que uneix a tots tres àmbits és la paraula cultura. El seu perfil es podria definir amb dues paraules: inquietud i art. Actualment és fundadora de Cultural Rizoma, SCCL.

Patricia Maseda llicenciada en Història de l'Art i màster en Comunicació i Crítica d'Art per la Universitat de Girona. Compagina la seva tasca professional en l'àmbit bibliotecari amb l'àmbit artístic de la creació. L'any 2016 ha va ser el punt de partida per presentar les seves escultures, els volums *imaginariis*, en la seva primera exposició, als Amics del Museu d'Art de Girona.

Pere Parramon llicenciat en Història de l'Art i Màster en Comunicació i Crítica d'Art per la Universitat de Girona, és president dels Amics del Museu d'Art de Girona. Membre de l'Associació Catalana de Crítics d'Art, mentre que actualment és *blogger* d'El Huffington Post. Ha col·laborat com a crític en publicacions com La Vanguardia o Papers d'art, i ha signat textos en catàlegs i recopilacions nacionals i internacionals. És cap d'estudis a l'Institut Rafael Campalans, i professor de Teoria de l'Art al Màster Integratiu d'Arteràpia de la UdG, impartint cursos i conferències per a nombroses institucions públiques i privades. En quant a la gestió artística, ha estat coordinador d'exposicions i ajudant de direcció de la Fundació Privada Vila Casas, i com a curador d'exposicions ha organitzat mostres per al Museu Frederic Marès, Les Bernardes, el Museu d'Art de Girona, la Fundació "la Caixa", el MUME, entre d'altres.

Pétula Plas de Saragossa, és artesana, fabrica mobles i objectes de decoració partint sempre de materials reciclats. Té un Centre de Reciclatge Creatiu a Saragossa, obert l'any 2013 que és el seu taller, botiga, galeria d'art i també un lloc on es realitzen tallers i cursos, sempre basats en el reciclatge, exposicions i tota mena d'esdeveniments relacionats amb l'artesanía.

pierre d. la artista de Saragossa, és Pedro Perún i Pedro és pierre d.la, ho és des de fa tant de temps que ja no es conceben l'un sense l'altre. Artista, instal·lador, creador,

imaginador, poeta, poeta visual, escriptor, editor, gestor, comissari, galerista, divulgador, personatge... i dadà i surrealista. És fundador del mític grup *Écrevisse* de Saragossa i és també coordinador i fundador del pasquí literari i visual *Poisson Soluble*. Des del 2011 viu a Girona i actualment s'encarrega de programar les exposicions per a l'(A)parador22 de la Llibreria 22.

PLEGO nascut al 2016, és un projecte que es presenta sota un grup format per David, titulat en disseny de producte que té habilitats pel modelisme i maquetisme, Joan dissenyador gràfic i amb coneixements d'il·lustració creativa que té una llarga experiència en el camp del disseny, i Roser que és l'equilibri de l'equip, que aporta experiència en la gestió de projectes i en comunicació. Ells tres conformen PLEGO sota la necessitat de treballar més amb les mans, i de les ganes d'aplicar la creativitat a un altre terreny més enllà dels bits i els píxels. Amb la voluntat d'oferir una col·lecció de figures de paper que tingui tres models diferents pensats perquè els puguis muntar i desmuntar.

Pol Ballonga és un jove artista que treballa en el terreny de l'escultura, la pintura i la il·lustració per sembrar i donar forma al seu imaginari artístic. En la seva obra, l'art figuratiu no sorgeix d'una voluntat de plasmar la realitat sinó que es nodreix dels records aleatoris i d'una imaginació lliure i desbordant. Ballonga combina parts d'un cos humà viu, expressiu i en moviment amb elements naturals i arquitectònics a través de composicions misterioses, atemporals i oníriques. El resultat és una obra original i única que es configura sense més referència que la pràctica, ni més intenció que la transmissió d'emocions i sentiments.

Quelic Berga treballa entre Girona i Barcelona. Els seus projectes es concreten en estructures interactives que impliquen activament a l'espectador en el seu desenvolupament i visibilitzen de quina manera les noves tecnologies incideixen en la nostra percepció de la realitat.

Quim Domene, d'Olot, és artista visual de formació autodidacta. Es va iniciar com a dissenyador gràfic, però ràpidament el seu treball va derivar cap a la pintura. Actualment practica diferents disciplines, especialment la pintura combinada amb altres tècniques, però també la fotografia, la reprografia, les instal·lacions i l'escultura, aquesta última sobretot en la realització de l'obra pública. Les seves obres s'estructuren en sèries temàtiques i estilístiques. A partir de 1968 comença a exposar amb diversos col·lectius com Grup d'Ara o l'Assemblea d'Artistes de la Garrotxa i Olot, però a partir de 1974 comença a exposar individualment i realitza exposicions en diferents ciutats de

Catalunya i Espanya. Ha realitzat també, intervencions artístiques en espais urbans i des de l'any 2005 ha treballat de manera intermitent en la sèrie Cartes a Kurt Schwitters.

Quim Rifà és un escultor polifacètic, artista arraumat i nòmada de l'art, és un artista torellonenc que té el seu estudi a Molins de Rei i que va obtenir el grau superior d'escultura a l'Escola de Pau Garagallo de Badalona l'any 2007, després d'estudiar escultura i restauració arqueològica a l'Escola d'Arts Aplicades de Barcelona l'any 2003. Més endavant va marxar a Berlín al 2009 on va fer evolucionar el concepte de creació cap a la manipulació d'objectes obsolets per unir-los en una sola forma, havent descobert aquesta línia de treball, realitzà diverses exposicions individuals i col·lectives a nivell nacional i internacional i va estat premiat en l'edició de Drap Art amb el premi Residu'Art 2012 a l'artista emergent. En els seus treballs, a través de l'escultura, els objectes quotidians en desús adopten una nova vida completament diferent

Rafa Triana és un artista visual llicenciat en Art Teatral en l'especialitat de Disseny Escènic per la Universitat de les Arts ISA de l'Havana (Cuba). Ha fet dissenys escènics en obres teatrals com *Woyzcek*, *Norome*, *Xurreries* o *Solness*; ha dissenyat també, les identitats visuals per al Festival de les Arts del, el Taller Internacional Traspastos Escènics, mentre que també ha dut a terme obres en el Festival de Vídeo Art de Camagüey, al Festival Internacional de Vídeo Art de Mèxic, o en la XXI Biennial de l'Havana.

Rita Andreu llicenciada en Història de l'Art per la Universitat de Girona i Màster en Comunicació i Crítica d'Art per la Fundació UdG. És també realitzadora audiovisual i com apassionada del món editorial també edita llibres. En l'àmbit de l'audiovisual i de la fotografia, desenvolupa projectes propis i encàrrecs sovint vinculats a institucions culturals i artístiques. A més a més de que també és comissaria freelance i en institucions. Actualment és fundadora de Cultural Rizoma, SCCL.

Sebi Subirós de Figueres s'inicia com a gravador el 1986. Fins l'any 1995 forma part del taller Edicions Tristan Barbarà on s'especialitza en l'assessorament tècnic d'artistes. Durant aquest període completa la seva formació, amb estampadors, gravadors i especialistes en tècniques electrogràfiques. Actualment ha treballat amb artistes nacionals i internacionals de gran renom. Imparteix classes de gravat de manera regular així com cursos en el seu taller i en diversos centres públics i privats. El 1995 funda el taller de gravat Lupusgràfic Edicions, i l'any 2014 va obrir l'espai expositiu Espai U que malauradament a dia d'avui ja resta tancat.

Sol Riera és comissària d'art llicenciada en Història de l'art, i en el Màster en Crítica i comunicació, de la Universitat de Girona. Comissària d'art contemporani, escriptora i crítica d'art. Actualment redactora per al Ministerio de cultura i la Fundación Santa Maria la Real en la Enciclopedia de Romanico.

Susana Blasco de Saragossa, és dissenyadora gràfica, il·lustradora i amant del collage. Estudià dues carreres Publicitat i Empresarials, que va complementar amb cursos d'art i disseny. Ha treballat durant més de 10 anys en diferents estudis i agències de publicitat com a dissenyadora gràfica i directora d'art. Ha rebut diversos premis i el seu treball ha format part de nombroses exposicions col·lectives i individuals, sent ressenyat en diferents mitjans especialitzats. El 2007 constitueix el seu propi estudi gràfic i rep un Premi de la DPZ per ampliar els seus estudis artístics a l'estranger. El 2008 trasllada la seva residència a Londres on va romandre fins a 2011, alternant el treball com a freelance i els estudis a Central Saint Martins College of Art and Design, repartint el seu temps entre Saragossa i Berlín. Guanyadora del Premi Gràfica 2017 Blasco aposta per demostrar-nos que la tècnica del collage és molt més que retallar i enganxar papers a l'atzar.

TERRAM és una plataforma de professionals de la bioconstrucció especialitzats en l'ús de la terra com a material de construcció. A banda de realitzar projectes arquitectònics (obra nova, rehabilitació i construcció), una de les branques que els ocupa és la formació, amb l'objectiu de difondre, donar a conèixer i conscienciar a les persones sobre les propietats de l'arquitectura amb terra i la importància de viure en construccions més saludables. L'arquitectura juga un paper fonamental en la societat i no obstant això està oblidada dins del món de l'educació. Al Mercat de La Volta han realitzat tallers d'arrebossat de terra, textures i acabats, com a membres de la Xarxa MORA de bioconstructors de Girona

Toni Amengual és un fotògraf mallorquí, que després de llicenciar-se en Biologia per la Universitat de Barcelona, es dedica a la investigació de l'espècie més complexa que hagi existit sobre la terra, i a la qual ell pertany: *l'Homo Sapiens Sapiens*. Fent a través d'aquesta investigació, la fotografia el seu mitjà de treball. Definint-se ell mateix com un activista visual, el seu treball ha rebut importants reconeixements com el premi Nuevo Documentalismo, (La Fàbrica, 2013). Els seus dos fotollibres, *Pain* i *Devotos* han estat premiats amb les distincions de Mejor libro autoeditado (PhotoEspaña, 2015) i el Premi ArtLibris (2016). Des de 2012 és professor de Fotografia i director del postgrau de Fotografia Documental a l'IDEP de Barcelona.

Valérie Prot viu i treballa a Cadaqués. Els seus treballs atenen als mecanismes que donen forma a la nostra realitat sociopolítica i es materialitzen en fotografies i peces audiovisuals que utilitzen recursos com la repetició i la relectura de certs elements per posar en evidència aspectes i obsessions pròpies del context i la realitat actuals.

Víctor Masferrer Graduat en Escultura a l'Escola Massana de Barcelona i llicenciat en Filosofia per la Universitat de Girona, finalitzant estudis a la Universitat de Roma "La Sapienza". Combina el seu treball com escultor amb l'educació social. Treballa des de fa més de 10 anys amb joves, com a mediador social i dinamitzador de barris i actualment com a educador en un pis d'autonomia. Com artista desenvolupa des de fa anys, una investigació relacionada amb la llum i els processos perceptius, la fotografia experimental i la tecnologia, lligats a la geometria i l'espai, així com una tasca docent relacionada amb l'estudi de la forma i de la natura. Ha participat en exposicions col·lectives i individuals i ha estat premiat amb diverses beques, mostrant el seu treball a La Capella (Barcelona), Espai d'Art Torre Muntadas (Barcelona) al Bòlit Centre d'Art Contemporani (Girona), al museu d'Història i a la Casa de Cultura de Girona, entre d'altres.